

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΛΛΟΥ.

Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟ- ΛΕΩΣ ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΟΘΩΜΑΝΩΝ.

Όταν Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ μεταφέρῃ τὴν καθέδραν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Ῥώμης εἰς τὸ Βυζάντιον, δὲν ἔπραξε τοῦτο μόνον διὰ νὰ στήσῃ τὸν θρόνον του εἰς τὸ κέντρον τρόπου τινὰ τῆς ἀπεράντου αὐτοῦ αὐτοκρατορίας, καὶ νὰ κατορθώσῃ διὰ τοῦ μέσου τούτου, ὥστε νὰ ἐπεκτείνεται ἡ ἐνέργεια ταυτοχρόνως ἀπὸ τοῦ κέντρου εἰς ὅλα τὰ ἄκρα, ὡς συμβαίνει ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Μεταφέρων ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην πόλιν τὴν ἔδραν του, καὶ ἐναγκαλιζόμενος τὰς ὑγιεῖς ἀρχὰς τῆς χριστιανικῆς πίστεως, τῆς ὁποίας ἐκηρύχθη προστάτης, ἐστοχάσθη ὅτι ἠδύνατο ν' ἀπαλλαχθῆ ἀπὸ τὴν διαφθορὰν τῶν αὐλικῶν, ἀπὸ τὴν ἐξαχρείωσιν τοῦ λαοῦ, καὶ ἀπὸ τὴν αὐθάδη φιλοχρηματίαν καὶ ἀπληστίαν τοῦ στρατιωτικοῦ, τῆς ὁποίας καὶ αὐτὴ ἡ αὐτοκρατορία πολλάκις ὑπῆρξεν ὠνιον, καὶ νὰ δώσῃ τρόπον τινὰ νέαν μορφήν εἰς τὴν κοινωνίαν.

Ἐὰν μεταθὰς εἰς τὴν νέαν πρωτεύουσαν ἤθελε δάσει, ὡς ὁ Λυκοῦργος, ὁ Σόλων καὶ ἄλλοι, διὰ νέας νομοθεσίας καὶ νέας τάξεως πραγμάτων, ἄλλον ροῦν εἰς τὸν πολιτικὸν βίον τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον διεύθυνεν, ἤθελεν ἴσως

κατορθώσει ἐπιτυχῶς τὸν σκοπὸν τῆς ἀναπλάσεως. Ἀλλὰ δυστυχῶς, ἢ μετάβασις παρέσυρε μεθ' ἑαυτῆς καὶ αὐλικούς. καὶ στρατιώτας, καὶ λαὸν, οἵτινες εἶχον ἤδη ἐν ἑαυτοῖς τὸ μόλυσμα· δὲν ἔγινε δὲ χρῆσις οὐδενὸς μέσου πρὸς Θεραπείαν τοῦ κακοῦ, διὰ τοῦτο τὸ πάθος δὲν ἐξηλείφθη· ἂν δὲ μόνον ἐφάνη μετριασθὲν πρὸς καιρὸν, ἔπανεφάνη αὖθις μετ' ἰκανὴν ὀρμὴν.

Ἄτομα ἐξόχου στρατιωτικῆς ἰκανότητος, παριστάμενα ὡς κομῆται ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν εἰς τὸν πολιτικὸν ὀρίζοντα, ὡς οἱ Θεοδόσιοι, οἱ Ἡράκλειοι, οἱ Βασίλειοι, οἱ Βελισσάριοι καὶ ἄλλοι, ἀνεχαίτισαν μὲν τοὺς ἔξωθεν κινδύνους, ἢ ἐβράδυναν τὴν ταχείαν τοῦ ἐσωτερικοῦ πάθους πρόοδον, ὡς φάρμακα διδόμενα εἰς φθισικούς ἀναβάλλουν πρὸς καιρὸν τὸν θάνατον. Ἀλλὰ τελευταῖον τὸ πάθος προώδευσε ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε κατέστη ἀνίατον, καὶ ἡ καταστροφὴ ἔπρεπε νὰ θεωρηθῆ ἀφευκτος· τὴν πτώσιν ὅμως τοῦ μεγάλου τούτου κολοσσοῦ, τοῦ Βυζαντινοῦ βασιλείου ἐπέσπευσε ἡ ταχεῖα τῶν Ὀθωμανῶν πρόοδος. Ἀλλ' ὅστις κατέφερε τὴν τελευταίαν πληγὴν εἰς αὐτὸν, καὶ τὸν κατέδαλεν ὀλοτελῶς, ὑπῆρξε Μωάμεθ ὁ Β'. ὁ τολμηρότερος, ὁ σκληρότερος καὶ ὁ ἀπιστώτερος τῶν Ὀθωμανῶν Σουλτάνων.

Τὸ μέγα τοῦτο πολιτικὸν πτόμα κεῖται ἐκτάδην ἐνώπιον ὅλου τοῦ κόσμου, καὶ παρέχει εἰς ἅπαντας ἀφορμὴν νὰ κάμωσι παρατηρήσεις περὶ τοῦ πάθους, τῆς πτώσεως, καὶ τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ. Ἐὰν ὅλα τὰ ἔθνη δύνανται νὰ προμηθευ-

θῶσι μαθήματα πρὸς βελτίωσιν τῆς διαγωγῆς αὐτῶν, καὶ ἀποφυγὴν τῶν καταστρεπτικῶν αἰτιῶν, ἢ ἀναγεννηθεῖσα ὅμως Ἑλλάς, καὶ ἐν γενεῇ οἱ χριστιανοὶ τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος, ὀφείλουσι πρὸ πάντων νὰ καταβάλωσι τὴν μεγαλύτεραν καὶ προσεκτικωτέραν παρατήρησιν ἐπ' αὐτῶ, νὰ κατανοήσασιν τὸ πάθος, νὰ γνωρίσωσι τὴν ἀρχὴν καὶ τὰ αἷτια, νὰ καταμετρήσωσι τὰς προόδους του, καὶ αἱ ἀκριβεῖς καὶ μετὰ συντόνου προσοχῆς παρατηρήσεις νὰ χρησιμεύσωσι ὡς μάθημα εἰς τὴν μέλλουσαν αὐτῶν διαγωγὴν· διότι τὰ αὐτὰ αἷτια ἐπιφέρουν τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα. Λαβόντες νέαν πολιτικὴν ὑπαρξιν πρέπει νὰ φροντίσωμεν νὰ διατηρήσωμεν αὐτήν, καὶ διὰ καταλλήλου νομοθεσίας, ἰδίως δὲ διὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ διὰ τῆς πολιτικῆς καὶ ἰδιωτικῆς ἀρετῆς νὰ προσῶμεν εἰς τὸν βαθμὸν, ὅθεν ἐξεπέσαμεν, καὶ ν' ἀποφύγωμεν ἐπιμελῶς πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ τείνη πρὸς τὴν καταστροφὴν τοῦ πολιτικοῦ ἡμῶν οἰκοδομήματος.

Διὰ νὰ ἐφελκύσωμεν δὲ ὅσον ἔνεστι πλειότερον τὴν προσοχὴν ὅλων ἐπὶ τοῦ σπουδαιότατου τούτου ἀντικειμένου, δέλομεν ἐκθέσει ἐν συνόψει τὰς τελευταίας ἀγωνίας τοῦ πολιτικοῦ τούτου σώματος κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ τὰς κυριωτέρας αἰτίας, αἵτινες ἐπέφερον τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ, διὰ νὰ γνωρίσωμεν τί ἀπωλέσαμεν καὶ διατί· ἢ δὲ ἐκτύπωσις αὕτη νὰ μένη διὰ παντὸς ἐγκεχαραγμένη βαθέως εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν,

καὶ νὰ μὴν μᾶς ἀβίγη νὰ παρεκκλίνωμεν ποτὲ ἀπὸ τὴν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος.

Τὸ Βυζάντιον, ἀφοῦ κατέστη καθέδρα τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ἔχον ἐκ φύσεως θέρην καὶ ὀχυρὰν ἐνταυτῷ καὶ τερπνὴν, ἔλαβε καὶ ἀπὸ τὴν τέχνην νέας δυνάμεις καὶ καλλονάς, ὥστε ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς ἡ λαμπροτέρα, ἰσχυροτέρα καὶ εὐδαιμονεστέρα πόλις τοῦ κόσμου κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν. Ὑπῆρξε τὸ κέντρον σχεδὸν καὶ ἡ γενικὴ ἀποθήκη τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου διότι ἐν αὐτῇ διεσταυροῦντο τὰ ἐμπορεύματα ὅλων τῶν ἐπικρατειῶν, μεταφερόμενα ἀπὸ τὸ ἐν εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς γῆς. Ἡ πολιτικὴ ἀρχὴ, τὸ ἐμπόριον, ἡ ναυτιλία, ἡ βιομηχανία, ἡ συρροὴ πολυαριθμοῦ λαοῦ ἠύξησαν εἰς μέγιστον βαθμὸν τὰ πλοῦτη τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως. Ἐν ᾧ δὲ διὰ τῶν προτερημάτων τούτων ἔπρεπε νὰ μένη διὰ παντὸς πρωτεύουσα ὅλου τοῦ κόσμου, ἡ διαφθορὰ τῶν αὐλικῶν, τὸ ἀκανόνιστον τῆς διαδοχῆς τοῦ θρόνου, ἡ στρατοκρατία, ἣτις ὑψωσε πολλάκις ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνθρώπους ἀμαθεῖς, βαρβάρους, ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀνατροφῆς, πολλάκις καὶ εἰς τὰ στρατιωτικὰ ἔργα ἀνικάνους· ἡ συχνὴ μεταβολὴ τῶν καταστάσεων ὡς ἐκ τῶν μεταβολῶν τῆς διαδοχῆς· ἡ ὑψωσις εἰς τὰ πρῶτα ἀξιώματα ἀμαθῶν καὶ ἀπαιδευτῶν συγγενῶν τῶν ἀρπαζόντων τὸν θρόνον· ἡ στέρησις τοῦ πλούτου καὶ τῆς περιουσίας τῶν πατρικίων καὶ ἄλλων ἀξιώματικῶν ἕνεκα στάσεων καὶ συνωμοσιῶν· ἡ αὔξησις τῆς πληθῆος τῶν μοναχῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἕνεκα πολι-

τικῶν μεταβολῶν ἢ διαφθορὰ τοῦ κλήρου, ὡς ἐκ τῆς εἰσδύσεως εἰς τοῦτον ἀνδρῶν ἀμαθῶν καὶ πονηρῶν, οἵτινες ἀποβληθέντες τοῦ πολιτικοῦ σταδίου ἐνηγκαλίσθησαν τὸ ἱερατεῖον, διὰ νὰ τρέξωσιν εἰς αὐτὸ νέον φιλοδοξίας σταδίον· αἱ δημοσκευτικαὶ ἔριδες ἢ αἱ θεολογικαὶ διενέξεις, τὰς ὁποίας πολλοὶ τῶν αὐτοκρατόρων ἐπεχείρησαν νὰ προστεύσωσι διὰ τῶν ὄπλων, παρασύροντες τὸν λαὸν εἰς ἐμφυλίους σπαραγμοὺς καὶ εἰς τρομερὰς ἀντεδικήσεις ἢ ἀπομάκρυνσις τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὴν στρατιωτικὴν ἐξάσκησιν· ἡ μίσθωσις ξένων καὶ βαρβάρων λαῶν διὰ νὰ κάμνωσι τὸν πόλεμον ὑπὲρ τῶν κατοίκων τοῦ Βασιλείου. Ὅλα ταῦτα, γινόμενα ἀλληλοδιαδόχως, ἐξησθένησαν ἐπὶ τοσούτον τὴν δύναμιν τοῦ κράτους τούτου, καὶ ἀπεκάλυψαν τὴν ἀδυναμίαν του εἰς τοὺς βαρβάρους, τῶν ὁποίων κατὰ καιρὸν ἐπεκαλέσθησαν ἐπὶ μισθῷ τὴν συνδρομὴν, ὥστε ἀφ' ἑνὸς οἱ Βούλγαροι, ἀφ' ἑτέρου οἱ Πέρσαι, ἄλλοτε οἱ Ἀραβες καὶ Σαρακηνοὶ, καὶ ἄλλοτε οἱ Οὐνοὶ καὶ Βάνδαλοι, μεταξὺ τῶν ὑποίων ἠμποροῦμεν νὰ συγκατατάξωμεν καὶ τοὺς σταυροφόρους τῆς Δύσεως, οἵτινες κατέστησαν ἐπὶ τινα καιρὸν καὶ αὐτοῦ τοῦ Βυζαντίου κύριοι, ἐπιπεσόντες κατ' αὐτοῦ τοῦ ἐπέφερον τρομερωτάτης πληγῆς. Ἀποσπῶντες δὲ οἱ μὲν σήμερον, οἱ δὲ αὔριον μέρη αὐτοῦ κατήντησαν τελευταῖον νὰ περιορίσωσι πανταχόθεν τὸ Βυζάντιον, ὥστε τὸ μέγα ταῦτο κράτος νὰ μὴν ἔχη πλέον, εἰμὴ ὀλίγων μιλίων περιφέρειαν, καὶ νὰ μένη ὡς πολιορκημένον τρόπον τινὰ μεταξὺ τοῦ νέου καὶ

ισχυροῦ βασιλείου τῶν Ὀθωμανῶν, τῶν ὁποίων ἡ κατακτητικὴ ἀπληστία ἦτον ἀπεριόριστος· ἰδίως δὲ ἡ ἐπιθυμία τῆς κατακτήσεως τοῦ Βυζαντίου ὑπῆρξε πάντοτε τὸ ἐλατήριον τῶν πολεμικῶν πράξεων ὅλων τῶν κατὰ καιρὸν ἀρχηγῶν αὐτοῦ. Ἐν-ἀπέκειτο ὅμως εἰς Μωάμεθ τὸν δεῦτερον νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ μέγα τοῦτο σχέδιον.

Μετὰ τὸν θάνατον Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου κατὰ τὸ 1448 διεδέχθη τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος, ὅστις ἐλθὼν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐκ Πελοποννήσου, ὅπου ἦτον ὁμοῦ μὲ τὸν νεώτερον αὐτοῦ ἀδελφὸν Θωμᾶν, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ ἐξώδευσε κατὰ τὰς συνήθεις τελετὰς καὶ εὐθυμίας τοὺς ὑπάρχοντας ἐτι-ὄλγους τοῦ βασιλείου θησαυροὺς. Ὁ Κωνσταντῖνος ἦτον ἀγαθῆς διαθέσεως, γενναῖος καὶ ἀποφασιστικὸς, ἀλλὰ δυστυχῶς οὔτε πολιτικὸν, οὔτε στρατιωτικὸν τινα ἄνδρα σημαντικὸν εὐτύχησε νὰ ἔχῃ πλησίον του· κἀνεὶς τῶν αὐλικῶν του δὲν ἐθεωρεῖτο, καὶ πραγματικῶς δὲν ἦτον ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης του, οὔτε ἠδύνατο νὰ ἔχῃ πρὸς τινα πίστιν καὶ τιμὴν· διότι κἀνεὶς δὲν εἶχε τὰ γεννῶντα ταύτας προτερήματα. Τὸ σημαντικώτερον πρόσωπον μεταξὺ τῶν αὐλικῶν του ἦτον ὁ Λουκάς Νοταρᾶς διοικητὴς τοῦ στόλου, ἀλλ' οὗτος ἦτον ἐπίμονος εἰς τὰς ἰδέας του, καὶ ἠθελε νὰ ἐπιδεικνύῃ ὅτι ἄγει καὶ φέρει τὸν βασιλέα· πραγματικῶς δὲ δὲν εἶχε οὔτε πολιτικὴν, οὔτε στρατιωτικὴν ἰκανότητα, ὥστε νὰ ἐμπνέῃ πίστιν καὶ δάρρος εἰς τὸν βασιλέα.

Ἐν ᾧ τοιαύτη ἦτον ἡ κατάστασις τῆς αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου, ἀνέβαινε εἰς τὸν θρόνον τῶν Ὀθωμανῶν Σουλτάνων εἰς Ἀδριανούπολιν Μωάμεθ ὁ Β'. Ὁ Σουλτάνος οὗτος ἦτον εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν φιλόδοξος· ἐγυμνάσθη δὲ τὰ στρατιωτικὰ ὑπὸ τὸν ἴδιον πατέρα του κατὰ τοὺς πολέμους τῆς Ἀλβανίας. Ἐν ᾧ δὲ ὡς καὶ αὐτὸν τὸν ἀρχηγὸν τῆς θρησκευτικῆς του περιεφρόνει ἰδιαιτέρως ὡς λαοπλάνου, δημοσίως τοσοῦτον θρησκὸς ἐφαίνετο, ὥστε ὅταν ἠθελε συνομιλήσει μὲ ἀλλόθρησκον, ἔπρεπε νὰ πληρῆ, καὶ νὰ κάμῃ τὴν ἐπιβαλομένην παρὰ τοῦ νόμου προσευχὴν διὰ νὰ καθαρισθῆ. (1) Ἐγνώριζε διαφοροὺς γλώσσας, καὶ ἠγάπα τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἱστορίας τῶν ἡρώων καὶ κατακτητῶν, ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἴσχυσαν νὰ μετριάσωσι τὸν ἄγχιον, ἀρχαλίνωτον καὶ μισαιφύγον αὐτοῦ χαρακτῆρα.

Ἐφρόνει ὅτι κἀνεὶς δεσμὸς συνθήκης δὲν ἦτο ἰσχυρὸς, ὅταν ἦτον ἐναντῖος εἰς τὰ συμφέροντα καὶ τὰ χρέη τῆς θρησκευτικῆς· διὰ τοῦτο καθ' ἑαυτὸν εἶχε νὰ ἀποφασίσῃ νὰ παραβῆ τὰς μετὰ τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου συνθήκας· ἀλλ' ἐζήτει πρόφασιν εὐλογοφανῆ, καὶ τοιαύτην δὲν ἐβράδυνε νὰ εὑρῇ.

Οἱ Τοῦρκοι ἦσαν διὰ συνθηκῶν ὑπόχρεοι νὰ δίδωσι φόρον τινὰ εἰς τοὺς βασιλεῖς τοῦ Βυζαντίου. Πρὸς ζήτησιν τοῦ φόρου τούτου, καθιστερήσαντος ἐπὶ πολὺ, ἐστάλησαν πρέσβεις παρὰ τῆς Βυζαν-

(1) Ἀμπέστι.

τινῆς αὐλῆς εἰς τὸν Μωάμεθ. Οὗτος ἀπεδέχθη μὲν φιλοφρόνως τοὺς πρέσβεις, δὲν ἔδωκεν ὁμως εἰς αὐτοὺς τὸν ζητούμενον φόρον, εἰπὼν ὅτι ὅταν ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀδριανούπολιν θέλει ἀκούσει τὰ παράπονα αὐτῶν. Ἄλλ' ὅταν ἐπανῆλθεν, ὅχι μόνον δὲν ἔδωκε τὸν φόρον, ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰσπράκτορας ἀπέβαλεν ἀπὸ τὰς περὶ τὸν Στρυμόνα πόλεις, ὅπου εἰσέπραττον αὐτόν.

Ὁ Μωάμεθ ἔχων, ὡς προείπομεν, ἀπόφασιν νὰ καθήσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν αυτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, ἔδωκε καὶ ἐτέραν ἀφορμὴν διενέξεως. Ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν παραλίων τοῦ Βοσπόρου εἶχεν ἀνεγερθῆ παρὰ τοῦ Ἀμουράτη, πατρὸς τοῦ Μωάμεθ, ἐν φρούριον. Εἰς τὴν κατ' ἀντικρὺ αὐτοῦ ἄκραν τῆς Εὐρωπαϊκῆς πλευρᾶς τοῦ Βοσπόρου ἀπεφάσισε νὰ οἰκοδομήσῃ ὁ Μωάμεθ ἕτερον ὀχύρωμα. Ὁ Κωνσταντῖνος ἔπεμψεν ἀμέσως πρέσβεις ἀποτρέπων αὐτόν τοῦ νὰ οἰκοδομήσῃ τὸ ὀχύρωμα τοῦτο ἐπὶ τόπου ἀνήκοντος εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος. Ἄλλὰ τὰ δικαιολογήματα τῶν ἀδυνατῶν, ὅσαν ἰσχυρὰ καὶ εὐλογα καὶ ἀνῆται, δὲν πείθουσι τοὺς δυνατοὺς. Δὲν ἔχω κἀνένα σκοπὸν πρὸς βλάβην τῆς πόλεώς σας, ἀπήντησεν ὁ Μωάμεθ, ἀλλ' ἡ ἐξουσία σας δὲν ἐκτείνεται ἔξω τῶν τειχῶν αὐτῆς. Ὅσον δὲ διὰ τὸ ὀχύρωμα, τὸ ὁποῖον κτίζω, τὸ κάμνω κατὰ παραγγελίαν τοῦ πατρὸς μου. Ὅταν ὑμεῖς ἐσυμμαχήσατε μὲ τοὺς Οὐγγαροὺς, οὗτοι δὲ εἰσέβαλον εἰς τὴν ἐδικήν μας ἐπικράτειαν, καὶ τὰ γαλλικὰ πλοῖα κατεῖχον τὸν Ἑλλήσποντον, ὁ

πατὴρ μου ἐδιάσθη νὰ διέλθῃ τὸν Βόσπορον πολεμῶν, χωρὶς νὰ δυνηθῆτε σεῖς νὰ τὸν ἐμποδίσετε. Ἐγὼ εὐρισκόμην εἰς Ἀδριανούπολιν κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν, καὶ ἤξεύρω ὅτι οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ εἶχον μέγιστον φόβον, οἱ δὲ ἄπιστοι ἔχαιρον διὰ τὴν καταστροφὴν ἡμῶν, τὴν ὁποῖαν ἐθεώρων ἄφευκτον. Ὅταν δὲ ὁ πατὴρ μου ἐκέρδισε τὴν ἐν Βάρνη μάχην, ἔταξε νὰ οἰκοδομήσῃ ἐν φρούριον εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τοῦ Βοσπόρου, καὶ τὴν εὐχὴν ταύτην ἐκπληρῶ ἐγὼ σήμερον. Ἐὰν ἔχετε τὸ δικαίωμα, καὶ τὴν δύναμιν, ἐμποδίσατέ με ἀπὸ τοῦ νὰ κατασκευάσω ὅτι ἐπιθυμῶ ἐπὶ τόπου, τὸν ὁποῖον θεωρῶ ὡς ἀνήκοντα εἰς ἐμέ· διότι αἱ Ὀθωμανικαὶ οἰκοδομαὶ φθάνουσι μέχρι τῶν ἀνατολικῶν παραλίων τοῦ Βοσπόρου, ἡ δὲ Εὐρώπῃ εἶναι ἔρημος ῥωμαϊκῶν δυνάμεων. Ἐπιστρέψαντες λοιπὸν εἶπατε εἰς τὸν βασιλέα σας, ὅτι ὁ κατέχων σήμερον τὸν Ὀθωμανικὸν θρόνον διαφέρει πολὺ τῶν προκατόχων του. Αἱ ἀποφάσεις τούτου ὑπερβαίνουν πολὺ τὰς ἐπιθυμίας ἐκείνων, πράττει δὲ πλειότερα, ἂν ὅσα ἦτον δυνατὸν ν' ἀποφασίσῃ. Ἀναχωρήσατε ἤδη, κἀνεῖς δὲν θέλει σὰς πειράξῃ· ἀλλ' ὅστις ἐξ ὑμῶν τοῦ λοιποῦ θέλει τολμήσῃ νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ μὲ τῆσδε ἀποστολήν, θέλω διατάξει νὰ τὸν ἐκδάσωσι ζῶντα.

Μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν πρέσβειων τέτων ὁ Κωνσταντῖνος συναισθανόμενος τὴν ὕβριν ταύτην τοῦ Μωάμεθ, καὶ προσβλέπων τὸν κίνδυνον, ἐπρότεινεν εἰς τὸ συμβούλιόν του νὰ ἐμποδίσωσι τοὺς Τούρκους, ὅταν ἔλθωσι νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν οἰκοδομήν. Ἄλ-

λά τὸ συμβούλιόν του δὲν ἐνέκρινε τὸ μέτρον τοῦτο προτεῖνον ὅτι εἶναι καλλήτερον νὰ ὑπομείνωσιν, ἕως οὗ νὰ δώσωσιν οἱ Τούρκοι αἰτίαν πολέμου· νὰ ἀναθέσωσι δὲ τὰς ἐλπίδας των εἰς τὸν καιρὸν καὶ τὴν τύχην, τόσον διὰ τὴν ὑπεράσπισίν των, ὡς καὶ διὰ τὴν καταστροφὴν ἐνὸς φρουρίου, τὸ ὁποῖον ἐνόμιζον ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ διατηρηθῆ πλησίον τοσοῦτον πολυανθρώπου πόλεως. Ὡφείλον ὅμως εὐτοὶ καὶ ἐκ τῶν ἔργων καὶ ἐκ τῶν τελευταίων λόγων τοῦ Μωάμεθ νὰ ἐννοήσωσι τοὺς κατακτητικούς αὐτοῦ σκοποὺς, καὶ νὰ προκατασκευασθῶσι διὰ ν' ἀποκρούσωσι τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον· ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἔπραξαν τίποτε, ἔμμενον οἱ μὲν φρόνιμοι κυριευμένοι ἀπὸ τὸν φόβον, οἱ δὲ εὐπιστοὶ στηριζόμενοι εἰς ματαίαις καὶ ἀβεβαίους περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπίδας.

Ἄλλ' ὅταν περὶ τὰ τέλη Μαρτίου τοῦ ἐπερχομένου ἔαρος ἡ πεδιάς τῶν Ἀσωμάτων ἐσκεπάσθη ἀπὸ πλήθος Τούρκων ἐργατῶν, οἵτινες ἐπεχείρησαν μὲ πολλὴν σπουδὴν τὴν κατασκευὴν τοῦ ὀχυρώματος ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ ἰδίου Μωάμεθ, ἐπιστατοῦντος αὐτοπροσώπως καὶ μὲ μεγίστην δραστηριότητα πανταχοῦ, ὁ Αὐτοκράτωρ εἶδε τότε μὲ μεγίστην ἀδημονίαν τὴν πρόσθεον τοῦ ἔργου, ἐν τὸ ἀδύνατον τοῦ νὰ ἐμποδίσωσι πλέον αὐτό. Ὅλαι αὐτὸς πρὸς τὸν Μωάμεθ ἐκφρασθεῖσαι φιλοφρονήσεις, καὶ τὰ σταλέντα δῶρα, δὲν ἐπέφερον κανὲν ἀποτέλεσμα· διότι αὐτὸς ἐζήτει, καὶ διήγειρε μάλιστα, αἰτίας ῥήξεως· καὶ τοιαῦται δὲν ἤργησαν νὰ παρασταθῶσιν.

Οἱ Τούρκοι ἐλάμβανον ἀνεξαίρετως ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῶν πέριξ ἐκκλησιῶν, ἰδίως δὲ ἀπὸ τὸν ναὸν τῶν Ἀσωμάτων, λίθους καὶ στήλας, καὶ τὰ μετεχειρίζοντο εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ὀχυρώματος. Χριστιανοὶ τινες τολμήσαντες νὰ ἐπιφέρωσιν εἰς τοῦτο ἐμπόδιον ἐθανατώθησαν ἀνηλεῶς. Ὁ Κωνσταντῖνος, πρὸς ἀποφυγὴν νέων διενέξεων, ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Μωάμεθ φρουρὰν, ἣτις νὰ φυλάττη τὰ σπαρτὰ τῶν πέριξ κατοίκων. Ὁ Μωάμεθ ἐσύστησε τοιαύτην φρουρὰν, ἀλλ' ἡ πρώτη παραγγελία, τὴν ὁποίαν εἰς αὐτὴν ἔδωκεν, ὑπῆρξε τὸ νὰ ἀφίνωσιν ἐλεύθερα τὰ ζῶα τοῦ στρατοπέδου νὰ βόσκωσιν εἰς αὐτὰ, καὶ ἂν οἱ βόσκοντες ταῦτα καταδιωχθῶσι παρὰ τῶν ἐντοπίων νὰ τοὺς δώσωσιν ὑπεράσπισιν. Οἱ ὑπηρέται ἐνὸς τῶν σημαντικῶν τῆς Ὀθωμανικῆς στρατιάς ἄφησαν τὰ ζῶα των καὶ ἔδοσκον τὴν νύκτα εἰς ἓνα ἀγρὸν σίτου, ἐτοίμου διὰ θεισμὸν. Οἱ ἐντόπιοι ἐπειράχθησαν διὰ τὴν οὕτω προφανῶς γινομένην ζημίαν· ἐπειδὴ δὲ εἰς τὰς παρατηρήσεις αὐτῶν οἱ Τούρκοι ἀνταπεκρίθησαν μὲ ὕβρεις, ἐρεθισθέντες οὗτοι κατήντησαν εἰς ῥῆξιν, καθ' ἣν ἱκανοὶ ἀπὸ ἀμφοτέρα τὰ μέρη ἐφονεύθησαν. Ὁ Μωάμεθ ἤκουσε μὲ εὐχαρίστησιν τὰ παράπονα τῶν οἰκείων του, καὶ ἀμέσως διέταξεν ἐν ἀπόσπασμα νὰ ὑπάγῃ νὰ ἐξολοθρευθῇ ὅλος τοὺς κατοίκους τοῦ παρακειμένου χωρίου. Ἀλλ' οἱ κάτοικοι προλαβόντες ἐφυγον, οἱ δὲ ἀπεσταλμένοι ἐφόνευσαν τεσσαράκοντα θειστας, οἵτινες μὴ λαβόντες μέρος εἰς τὰ συμβάντα, καὶ νομίζοντες ἑαυτοὺς ἀθώους, κατεγίνοντο ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀνυπόπτως εἰς τὸ ἔργον των.

Ἄμα ἡ εἰδήσις αὐτῆ ἔφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ Αὐτοκράτωρ δίεταξε καὶ ἔκλεισαν τὰς πύλας τῆς πόλεως, ἐμποδίζον οὕτω τὴν ἀναχώρησιν τῶν εἰς τὴν πόλιν εὐρισκομένων Τούρκων· διότι ἤρχοντο εἰς ταύτην πολλοὶ, ἄλλοι μὲν δι' ἐμπόριον, καὶ ἄλλοι διὰ περιέργειαν. Ἄλλ' ἐλπίζον πάντοτε εἰς τὴν εἰρήνην, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐσυγχώρησε τὴν ἀναχώρησιν εἰς ὅλους τοὺς ἐντὸς τῆς πόλεως παρευρεθέντας Ὀθωμανούς.

Ἄφου ὁ Αὐτοκράτωρ εἶδεν ὅτι ὅλα τὰ εἰρηνικὰ μέτρα ἐνώπιον τοῦ Μωάμεθ ἀπέδησαν μάταια, ἔπεμψε τελευταῖον πρεσβείαν πρὸς αὐτὸν, καὶ τοῦ εἶπε μὲ τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν τοῦ χριστιανοῦ καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ « Ἐπειδὴ οὔτε ὄρκοι, οὔτε συνθήκαι, οὔτε ὑπόκλισις, εἶναι ἱκανὰ νὰ στερεώσωσι μεταξὺ ἡμῶν τὴν εἰρήνην, ἀκολουθεῖ τὰς ἀδίκους ἐπιθέσεις σου. Ἐγὼ εἰς μόνον τὸν Θεὸν ἔχω τὰς ἐλπίδας μου· εἰάν οὗτος εὐαρεστηθῆ νὰ ἐξημερώσῃ τὴν καρδίαν σου, θέλω εὐχαριστηθῆ διὰ τὴν εὐτυχὴ ταύτην μεταβολήν. Ἐάν δὲ παραδῶτῃ εἰς χεῖράς σε τὴν Κωνσταντινούπολιν, θέλω παραδεχθῆ ἀγογγύστως τὴν ἀγίαν αὐτοῦ θέλησιν. Ἄλλ' ἐν ὅσῳ ὁ κριτὴς τῶν δυναστῶν τῆς γῆς δὲν ἀποφασίσῃ μεταξὺ ἡμῶν, ὀφείλω καὶ νὰ ζῶ καὶ ν' ἀποθάνω ὑπερασπιζόμενος τὸν λαόν μου ». Ἡ ἀπάντησις τοῦ Μωάμεθ εἰς ταῦτα ἐβεβαίωσε τὴν πρὸς πόλεμον ἀπόφασιν αὐτοῦ. Ἀποπερατώσας δὲ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ὀχυρώματος, καὶ συστήσας ἐν αὐτῷ τὴν ἀναγκαίαν φρουρὰν μὲ παραγγελίαν νὰ λαμβάνῃ φόρον ἀπὸ πᾶν πλοῖον εἰς ὅποιονδῆ-

ποτε ἔθνος καὶ ἂν ἀνήκει, ἀνεχώρησεν εἰς Ἀδριανούπολιν.

Ἀποφασίσας ὁ Μωάμεθ νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔαρ, ἔπεμψε προηγουμένως δυνάμεις ἐναντίον τῆς Πελοποννήσου μὲ σκοπὸν νὰ μὴν ἀφήσῃ τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Αὐτοκράτορος νὰ πέμψωσι δυνάμεις εἰς βοήθειαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τοσοῦτον δὲ μεγάλη ἦτον ἡ ἐπιθυμία τοῦ Μωάμεθ διὰ νὰ κυριεύσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὥστε πολλὰς νύκτας διετέλει ἄγρυπνος ἐνασχολούμενος εἰς συλλογισμοὺς καὶ σχέδια περὶ τῆς κατακτήσεως ταύτης. Πολλάκις περιήρχετο ἀγνώριστος τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως μὲ σκοπὸν νὰ γνωρίσῃ τὴν διάθεσιν τῶν στρατιωτῶν του, καὶ συχνότατα ἐνησχολεῖτο εἰς τὸ νὰ διαγράψῃ τὸ σχέδιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ νὰ φιλονεικῆ μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ μηχανικῶν του εἰς ποῖον μέρος νὰ στήσῃ τὰ πυρσόλα, καὶ ἀπὸ ποῖον νὰ κάμῃ ἔφοδον.

Ἐν ᾧ εὐρίσκετο εἰς ταῦτα ὁ Μωάμεθ, παρουσιάζεται μία εὐτυχὴς περίστασις εἰς αὐτὸν, ἥτις τὸν εὐχαρίστησε καθ' ὑπερβολήν. Οὐγγυρὸς τις, ὅστις ἐγνώριζε τὴν τέχνην τῆς κατασκευῆς τῶν κανονίων μετέβη ἀπὸ τοὺς χριστιανούς πρὸς αὐτὸν, καὶ τοῦ ἔδωκε μεγάλας ἐλπίδας ὅτι, ὅχι τὰ τεῖχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ καὶ τῆς Βαβυλώως ἂν ἦσαν, εἶναι ἀδύνατον ν' ἀνθέξωσιν εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν καταστρεπτικῶν αὐτοῦ ὀργάνων. Κατὰ συνέπειαν τῶν ὑποσχέσεων τούτων ἐσύ-

στησε χωνευτήριον κανονίων εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ κατεσκεύασεν ἐν Θανμασίῳ καὶ σχεδὸν ἀπὸ στεύτου μεγέθους. Λέγουσι ὅτι εἶχε δώδεκα πιθαρμας διάμετρον, καὶ ἐχώρει σφαῖραν λιθίνην ἐξ κεντιναρίων βάρους. Ὅταν δὲ ἐπρόκειτο κατὰ πρῶτον νὰ τὸ ρίψωσιν, ἀνήγγειλον τοῦτο διὰ κηρύκων εἰς ὅλην τὴν πόλιν διὰ νὰ μὴν τρομάξῃ ὁ λαός.

Ἐν ᾧ ὁ Μωάμεθ κατεγίνετο εἰς τὰς προπαρασκευὰς ταύτας ὁ Κωνσταντῖνος ἀφ' ἐνὸς μὲν κατέφυγεν εἰς τὴν θείαν ἀντίληψιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπεκαλεῖτο τὴν βοήθειαν τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων. Διὰ νὰ δυνηθῇ δὲ νὰ ἐπιτύχῃ ταχύτερον τὴν βοήθειαν ταύτην ἔδωκε καὶ εἰς τὸν Πάπαν Νικόλαον Ε'. τὴν ὑπόσχεσιν τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ ἐπροσπάθησεν εἰς τοῦτο μὴ ὅλας τὰς δυνάμεις του. Ἀλλ' ὅλαι αἱ περὶ συνδρομῆς ἐλπίδες αὐτοῦ ἀπέβησαν μάταιαι. Δὲν ἐστάλη δὲ πρὸς αὐτὸν οὔτε ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, οὔτε ἀπὸ τὰς νήσους τῆς Ἑλλάδος οὐδεμία βοήθεια.

Ὡς νὰ μὴν ἦρκεν δὲ αἱ ἀποτυχίαι αὗται, προσετέθησαν καὶ ἕτεραι. Πολὺ μέρος τῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως διαφόρων τάξεων ἀνεχώρησαν ἀνάνδρως ἀπὸ αὐτὴν, διὰ ν' ἀποφύγωσι τὸν κίνδυνον. Οἱ κάτοικοι τοῦ Γαλατᾶ Γενουήνσιοι ἔμειναν ἀδιάφοροι εἰς τὸν ἀγῶνα, λαβόντες ὑπόσχεσιν ἀπὸ τὸν Μωάμεθ, ὅτι θέλουσι διατηρήσει τὰ προνόμια των καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὅλοι δὲ οἱ πλοῦσιοι, ἡγήθη-

θησαν νὰ δώσωσι χρηματικὴν συνδρομὴν ὅταν ἐπροσκαλέσθησαν ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα.

Ἄν καὶ ἐγκαταλελειμένος παρὰ πάντων καὶ ἐστερημένος ὀλοτελῶς χρημάτων ὁ Αὐτοκράτωρ, ἀπεφάσισε μὴ ὅλα ταῦτα νὰ προπαρασκευασθῇ εἰς ἀντίκρουσιν, ἂν καὶ ἦτο τοσῶτον ἐπίφοβος ὁ ἐχθρός. Εἶχε μὲν γενναιότητα ὁ Αὐτοκράτωρ μεγάλην, ὅσον μέγας ἦτο καὶ ὁ κίνδυνος, ἀλλὰ τὰ μέσα του ἦσαν ἀνεπαρκῆ. Κατὰ τὰς πρῶτας ἡμέρας τοῦ ἔαρος ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τῶν Ὀθωμανῶν κατεπολέμησε καὶ ὑπέταξεν ὅλας τὰς περὶ τὴν πρωτεύουσάν πόλεις· μόνῃ ἡ Σηλυμβρία ἀντέστη, ἕως οὗ ἔφθασεν αὐτοπροσώπως καὶ ὁ ἴδιος Μωάμεθ. Οὗτος δὲ πλησιάσας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μὲ τὴν στρατιὰν αὐτοῦ παρατεταγμένην εἰς μάχην, ἔστησε τὴν σημαίαν τῆ ἐμπροσθεν τῆς πύλης τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ, καὶ τὴν 6 Ἀπριλίου ἐγένετο ἔναρξις τῆς ἀξιωμανημονεύτου ταύτης πολιορκίας.

Ἐκτὸς τῶν Γενιτζάρων, τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς καὶ τῶν στρατευμάτων τὰ ὁποῖα διάφοροι πασάδες ἔφερον ἀπὸ ὅλας τὰς Τουρκικὰς κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην ἐπαρχίας, μέγα πλῆθος Τέρκων συνέτρεξεν ἐμπνεόμενον ἀπὸ θρησκευτικὸν ζῆλον, ἢ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν λαφύρων, ὥστε ὁ ἀριθμὸς ὄλων τῶν εἰς τὴν πολιορκίαν ταύτην συνελθόντων Ὀθωμανικῶν στρατευμάτων ὑπερέβαινε τὰς διακοσίας πεντήκοντα χιλιάδας, ἐκτὸς τοῦ στόλου, ὅστις ἐσύγκειτο ἀπὸ τριακόσια εἴκοσι πλοῖα πολεμικὰ καὶ φορηγὰ. Ἦσαν δὲ τοποθετη-

μένα τὰ στρατεύματα ἀπὸ τὸ παράλιον τῆς Προποντίδος μέχρι τοῦ λιμένος, ἐν τῷ μέσῳ δὲ αὐτῶν ἦσαν οἱ Γενίτζαροι περὶ τὴν σκηνὴν τοῦ Μωάμεθ. Ἐν σῶμα δὲ ἐτοποιητήθη ὀπισθεν τοῦ Γαλατᾶ· διότι ὑπόπτειε πάντοτε ὁ Μωάμεθ ἀπιστίαν ἐκ μέρους τῶν Γενονησίων. (ἀκολουθεῖ)

ΦΡΑΓΚΛΙΝΟΣ. (1)

Περὶ πολυτελείας, ὀκνηρίας καὶ φιλεργίας.

Πρὸς τὸν κύριον

Δὲν δύναται τις νὰ μὴν θαυμάσῃ, ὅταν βλέπῃ πόσον τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου διευθύνονται ἀντιστρόφως. Εἶναι φυσικὸν τὸ νὰ σκεπτώμεθα ὅτι τὸ συμφέρον ὀλίγων ἀτόμων πρέπει νὰ ὑποχωρῇ εἰς τὸ γενικὸν συμφέρον. Ἀλλὰ τὰ άτομα καταβάλλουν διὰ τὰς ὑποθέσεις των περισσοτέραν ἐπιμέλειαν, δραστηριότητα καὶ ἐπιδεξιότητα, ἀπ' ὅσων τὸ Δημόσιον καταβάλλει διὰ τὰς ἐδικᾶς του, ὥστε τὸ γενικὸν συμφέρον πολλάκις θυσιάζεται διὰ τὸ μερικόν.

Συνάζομεν συμβούλια καὶ βουλὰς διὰ νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τὰς συμβουλὰς ὅλων ὁμοῦ ἐνωμένας, ἀλλὰ συγχρόνως ἐπέρχεται καὶ τὸ ἄτοπον τῶν παθῶν ὅλων ὁμοῦ, τῶν προλήψεων καὶ τῶν ἀτομικῶν συμφερόντων. Διὰ τοῦ μέσου τούτου, ἄνθρωποι ῥαδιοῦργοι θριαμβεύουν κατὰ τῆς φρονήσεως, καὶ ἂν κρίνωμεν ἀπὸ τὰς πράξεις, τὰς

(1) Συνέχεια, ὄρα φυλλάδ. σελ.

ἀποφάσεις, τὰς διατάξεις ἅτινα ριθμίζουν τὴν τύχην τοῦ κόσμου, καὶ τὰς σχέσεις τοῦ ἐμπορίου, μία συνέλευσις ἐκ σημαντικῶν ἀνθρώπων εἶναι τὸ ἀνοητότερον σῶμα τὸ ὑπάρχον ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐγὼ δὲν ἠμπόρεσα νὰ εὔρω ἀκόμη οὐδὲν μέσον θεραπείας διὰ τὴν πολυτέλειαν· δὲν εἶμαι μάλιστα βέβαιος, ὅτι ἠμπορεῖ νὰ εὔρηθῃ ἰατρικὸν δι' αὐτὴν εἰς μέγα κράτος, οὔτε ὅτι εἶναι αὕτη τοσοῦτον ἐπικίνδυνον κακὸν ὅποιον τὸ στοχάζονται.

Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι εἰς τὸν ὄρισμὸν τῆς πολυτελείας συμπεριλαμβάνονται ὅλα τὰ μάταια ἔξοδα. Ἄς ἐξετάσωμεν ἀκολουθῶς ἐὰν ἦναι δυνατὸν νὰ ἐκτελέσωμεν εἰς ἐκτεταμένον κράτος νόμους ἀπαγορεύοντας τὰ ἔξοδα ταῦτα, καὶ ἂν ἐκτελοῦντες τούτους, θέλωμεν ἀποκαταστήσει τοὺς κατόικους αὐτοῦ πλέον εὐδαίμονας ἢ πλέον πλουσίους. Ἄρά γε ἡ ἐλπίς τοῦ ὅτι θέλει δυνηθῆ τις ποτὲ νὰ φθάσῃ εἰς κατάστασιν νὰ προμηθευθῇ τὰς ἀπολαύσεις τῆς πολυτελείας, δὲν εἶναι μέγα ἐλατήριον διὰ τὴν ἐργασίαν καὶ διὰ τὴν βιομηχανίαν; δὲν προκύπτει ἄρα γε ἐκ τούτου ὅτι ἡ πολυτέλεια δύναται νὰ προάγῃ πλειότερον ἀπὸ ὅσον καταναλίσκει, διότι εἶναι ὁμολογούμενον ὅτι (ἄνευ ἐκτάκτου τινὸς αἰτίας), οἱ ἄνθρωποι ἠθελον ἐκ φύσεως καταντήσει εἰς τὸ νὰ ζῶσι μ' ἀδιαφορίαν καὶ ὀκνηρίαν; Τοῦτο μὲ ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην μου ἐν περιστατικόν, τὸ ἀκόλουθον.

Ὁ κύριος ἐνὸς περάματος διαπλέοντος τὸ με-
ταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Μάη καὶ τῆς Φιλαδελφίας

διάστημα, μοῦ ἔκαμε μικράς τινας ὑπηρεσίας, διὰ τὰς ὁποίας δὲν ἐδέχθη οὐδενὸς εἶδους πληρωμῆν. Ἡ σύζυγός μου μαθεύσα ὅτι οὗτος εἶχε μίαν θυγατέρα, τῆς ἐπεμψε δῶρον ἐν σκούφωμα τοῦ συρμού. Μετὰ τρία ἔτη ὁ κύριος τοῦ περάματος ἐλθὼν εἰς τὴν οἰκίαν μου ὁμοῦ μὲ ἓνα γέροντα κτήματο μισθωτὴν ἀπὸ τὰ πέριξ τοῦ ἀκρωτηρίου Μάη, τὸν ὁποῖον διαβίβατε διὰ τοῦ περάματος, ὠμίλησε περὶ τοῦ σκουφώματος τοῦ δωρηθέντος ἀπὸ τὴν σύζυγόν μου εἰς τὴν θυγατέρα του, καὶ μοῦ ἐδιηγήθη πόσον ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ εὐχαριστήθη. « Ἀλλὰ (μοῦ ἐπρόσθεσεν οὗτος) τὸ σκούφωμα τοῦτο ἔγεινεν ἀφορμὴ νὰ ἐξοδευθῶσι πολλὰ χρήματα εἰς τὸν δῆμόν μας.

Πῶς τοῦτο, τοῦ εἶπον ἐγώ. — Ἄ! μοῦ ἀποκρίνεται ἐκεῖνος, ὅταν ἡ θυγάτηρ μου εὐγῆκε μὲ αὐτὸ καὶ τὴν εἶδαν, τόσον ἤρεσεν εἰς τὰς νέας τὸ σκούφωμα, ὥστε ὅλαι ἔστειλαν καὶ ἔφεραν ὁμοῖα ἀπὸ τὴν φιλαδέλφειαν, καὶ κατὰ τὸν ὑπολογισμόν, τὸν ὁποῖον ἐγὼ καὶ ἡ σύζυγός μου ἐκάμαμεν, διὰ τὰ σκουφώματα ταῦτα ἐξοδεύθησαν ὄχι ὀλιγώτερα τῶν τριῶν χιλιάδων δραχμῶν. — Τοῦτο εἶναι ἀληθές, λέγει ὁ κτηματομισθωτής, ἀλλὰ δὲν διηγῆσαι ὀλοκλήρῳ τὸ ἱστορικὸν τοῦτο. Στοχάζομαι ἔτι τὸ σκούφωμα τοῦτο ἐπέφερε καὶ εἰς ἡμᾶς κάποιαν ὠφέλειαν· διότι αὐτὸ ἐγέννησε τὴν πρώτην ἰδέαν εἰς τὰς θυγατέρας μας τοῦ νὰ πλέκωσι χειρόκτια μάλλινα διὰ νὰ τὰ πωλήσωσιν εἰς Φιλαδέλφειαν, καὶ διὰ τοῦ μέσου τούτου νὰ προμηθευθῶσι σκουφώματα καὶ καρδέλας, καὶ ἡξεύ-

ρετε ὅτι ὁ κλάδος οὗτος τῆς βιομηχανίας καθημερινῶς προσδεύει, καὶ πρέπει νὰ φέρῃ ἀκόμη πλέον αἴσια ἀποτελέσματα. »

Ἐμεινα εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦτο τῆς πολυτελείας· διότι ὄχι μόνον αἱ νέαι τοῦ ἀκρωτηρίου Μάη καθίσταντο εὐτυχέστεραι ἀγοράζουσαι ὠραία σκουφώματα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τοῦτο ἐπρομήθευε καὶ εἰς τὰς νέας τῆς Φιλαδέλφειας δερμὰ χειρόκτια.

Εἰς τὰς ἐμπορικὰς ἡμῶν πόλεις, τὰς κειμένας εἰς τὰ παράλια, οἱ κάτοικοι ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν καθίστανται πλούσιοι. Τινὲς ἐξ αὐτῶν, οἵτινες γίνονται εὐποροί, εἶναι προβλεπτικοί, ζῶσι μὲ οικονομίαν, καὶ φυλάττουσι τὰ κέρδη των διὰ νὰ τ' ἀφήσωσιν εἰς τὰ τέκνα των, ἀλλ' ἄλλοι, δέλοντες νὰ κάμωσιν ἐπίδειξιν τοῦ πλοῦτου των, κάμνουν ἀτοπήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα καταστρέφουν τὴν περιουσίαν των. Οἱ νόμοι δὲν ἠμποροῦν νὰ ἐμποδίσωσι τοῦτο, ἴσως δὲν εἶναι καὶ κακὸν διὰ τὸ κοινόν· διότι μία δραχμὴ ἐξοδευθεῖσα ἀσώτως ἀπὸ ἓνα ἀνόητον, συνάξεται ἀπὸ ἓνα φρόνιμον, ὅστις γνωρίζει νὰ τὴν μεταχειρισθῆ καλῆτερον, καὶ ἐπομένως δὲν πηγαίνει χαμένη.

Ὁ κενόδοξος καὶ πολυτελής ἄνθρωπος, κτίζων ὠραίαν οἰκίαν, στολίζων αὐτὴν μὲ λαμπρά καὶ πολυτελῆ ἐπιπλα, καὶ ζῶν ἐν αὐτῇ μὲ πολλὴν λαμπρότητα, καταστρέφεται εἰς ὀλίγα ἔτη ἀλλ' οἱ κτίσται, οἱ σανιδοποιοί, καὶ κλειδοποιοί, καὶ ἄλλοι τίμιοι ἐργάται, τοὺς ὁποίους οὗτος μετεχειρίσθη εἰς τὰς ἐργασίας του, δι' αὐτοῦ τοῦ ἔργου

κατώρθωσαν να διατηρήσωσι τὰς οικογενείας των. Οὗτος, ὅμοια με κτηματομισθωτῆν, ἀπῆλυνσε τὴν ἀμοιβὴν τῶν κόπων του, τὸ δὲ κτῆμα ἀπέρασεν εἰς καλητέρας χεῖρας.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἰς τινὰς περιστάσεις, νεωτερισμοὶ τινὲς, εἰσαχθέντες ἀπὸ τὴν πολυτέλειαν, ἠμποροῦν νὰ προξενήσωσι γενικὴν βλάβην, καθὼς ἀποβαίνουσιν ἐπιβλαβεῖς καὶ εἰς τὰ ἄτομα. Παραδείγματος χάριν, ἐὰν ἀπὸ τινος τόπου ἐξάγονται οἱ βῆες καὶ τὰ πανικὰ διὰ νὰ εἰσαχθῇ Βουρδιγαλικὸς καὶ Πορτερικὸς οἶνος, ἐν ᾧ μέρας τῶν κατοίκων ζῆ με μόνον γαιόμηλα, καὶ δὲν ἔχει οὐδ' ὑποκάμισον, δὲν ὁμοιάζει ἄρα γε με ὅσα πράττει ἀνόητός τις, ὅστις ἀφίνει τὴν οικογενείαν του νὰ τυραννῆται ἀπὸ τὴν πείναν, αὐτὸς δὲ πωλεῖ τὰ ἐνδύματά του, διὰ νὰ εὖρη τὰ μέσα τοῦ νὰ μεθύσῃ; Τὸ Ἀμερικανικὸν ἐμπόριόν μας, τὸ ὁμολογῶ, ὁμοιάζει κατὰ τι τὸ εἰρημένον παράδειγμα: δίδομεν εἰς τὰς Ἀντιλλίας κρέας καὶ ἄλευρα καὶ προμηθεύομεθα ρόυμην καὶ ζάχαρην, ἧτοι δίδομεν τὰ ἀναγκαϊότερα τοῦ βίου πράγματα διὰ νὰ λάβωμεν περιττά. Μ' ὅλον τοῦτο ζῶμεν καλῶς καὶ ἐν ἀφθονίᾳ, ἀλλ' ἐὰν εἴμεθα πλέον ὀλιγαρκεῖς, ἠμποροῦσαμεν νὰ εἴμεθα πλουσιώτεροι.

Τὸ ἀπειρον ποσὸν τῶν δασωδῶν γαιῶν, τὰ ὁποῖα ἔχομεν ἀκόμη νὰ ἐκχερσώσωμεν, δέλει διατηρήσει τὸ ἔθνος μας διὰ πολὺν ἀκόμη καιρὸν ἐργατικὸν καὶ ὀλιγαρκές. Ἐὰν κρίνη τις περὶ τοῦ χαρακτήρος καὶ τῶν ἠθῶν τῶν Ἀμερικανῶν παρρητῶν τοὺς κατοικοῦντας τὰ παράλια ἀπατᾶ

ταὶ μεγάλως. Οἱ κάτοικοι τῶν ἐμπορικῶν πόλεων ἠμποροῦν νὰ πλουτῶσι καὶ νὰ ἐκδίδωνται εἰς τὴν πολυτέλειαν, ἐν ᾧ οἱ χωρικοὶ ἔχουν ὅλας τὰς ἀρετὰς, ὅσαι συντελοῦσιν εἰς τὴν κοινὴν εὐτυχίαν καὶ ἀφθονίαν. Οἱ χωρικοὶ δὲν θεωροῦσι πολὺ σημαντικὰς τὰς ἐμπορικὰς ταύτας πόλεις: μάλιστα τὰς ἐκλαμβάνουν ὡς οὐσιώδεις εἰς τὸ κράτος, καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους πολέμους ἀπεδείχθη ἐκ πείρας, ὅτι, ὅταν αὐταὶ ὑπέπεσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐχθρῶν, δὲν συμπαρέσυραν καὶ τὸν ἄλλον τόπον εἰς τὴν ὑποταγὴν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξηκολούθει ἀνδρείως νὰ ὑπερασπίζεται τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν του.

Πολιτικοὶ τινὲς ὑπολογισταὶ ἐλογάρισαν, ὅτι ἂν ὅλα τὰ ἄτομα ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἤθελον νὰ ἐργάζωνται τέσσαρας ὥρας τὴν ἡμέραν εἰς ὠφέλιμον τινὰ ἐργασίαν, ἢ ἐργασία αὕτη ἦτον ἱκανὴ νὰ προμηθεύσῃ εἰς αὐτοὺς τὰ ἀναγκαϊότερα τοῦ βίου πράγματα, ὡς καὶ τὰ πρὸς εὐχαριστήσιν αὐτῶν. Ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ δυστυχία ἤθελον ἐξορισθῆ ἀπὸ τὸν κόσμον, αἱ λοιπαὶ ὥραι μέχρι τῶν εἰκοσιτεσσάρων ἠμποροῦσαν νὰ χορηγηθῶσι πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ ἀπολαύσεις αὐτῶν.

Ποῖον λοιπὸν εἶναι τὸ αἷτιον τῆς τοσαύτης ἀνάγκης καὶ δυστυχίας; Πολλοὶ καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐργάζονται εἰς πράγματα, οὔτε ὠφέλιμα, οὔτε εὐχάριστα, ὁμοῦ δὲ με τοὺς μηδὲν πρᾶττοντας ἐξοδεύουν πράγματα τῆς πρώτης ἀνάγκης, τὰ ὁποῖα ἄνθρωποι ὠφελίμως ἐργαζόμενοι εἶχον συναθροίσει: καὶ ἰδοὺ πῶς.

Διὰ τῆς ἐργασίας ἐξάγομεν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης τὰ πρῶτα στοιχεῖα τοῦ πλούτου. Ἐχω ἀγροὺς καὶ πορίζομαι ἀπὸ αὐτοὺς σῖτον· ἐὰν διὰ τοῦ προϊόντος αὐτοῦ τρέφω μίαν οἰκογένειαν μὴδὲν ἐργαζομένην, ὁ σῖτος μου θέλει ἐξοδευθῆ, καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους δὲν θέλω γένηαι πλουσιώτερος ἀπ' ὅ,τι ἤμην εἰς τὴν ἀρχήν. Ἄλλ' ἐὰν διατρέφω τὴν οἰκογένειάν μου, μέρος μὲν αὐτῆς ἐνασχολῶ εἰς τὸ γνέσιμον, μέρος δὲ εἰς τὴν κατασκευὴν πλίνθων, ἢ ἄλλων ἀναγκαίων πρὸς οἰκοδομὴν πραγμάτων, ἢ τιμὴ τοῦ σίτου θέλει μοῦ περισσεύσει, καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους θέλωμεν εὐρεθῆ καὶ καλῆτερον ἐνδεδυμένοι, καὶ καλῆτερον κατοικημένοι. Ἐὰν ὅμως ἀντὶ τῆς μεταχειρισθῶ ἐν ἄτομον τὴν κατασκευάσῃ πλίνθους ἢ θελον τὰ μεταχειρισθῆ τὴν παλίσση τὴν λίραν διὰ τὴν μὲν τέρπη, ὁ σῖτος τὸν ὅποιον τρώγει, ἐξοδεύεται ἀναφελῶς, καὶ οὐδὲν μέρος τῆς ἐργασίας αὐτοῦ μένει εἰς τὴν οἰκογένειάν μου, διὰ τὴν αὐξήσῃ τὸν πλοῦτόν μου, ἢ τὰ ἀντικείμενα τῆς εὐχαριστήσεώς μου. Κατὰ συνέπειαν θέλω ἀποθῆ πλέον πτωχὸς ἐξ αἰτίας τῆς ἀπωλείας τοῦ καιροῦ εἰς τὸ παλίσσιμον τῆς λίρας, ἐκτὸς ἂν ἢ ἄλλη οἰκογένεια εἰργάσθῃ περισσώτερον, ἢ ἐξώδευσεν ὀλιγώτερα εἰς τροφήν, ὥστε τὴν συμπληρωθῆ τὸ ἔλλειμα, τὸ ὅποιον οὗτος μοῦ ἐπροξένησεν.

Παρατηρήσατε τὸν κόσμον, καὶ θέλετε ἰδεῖ ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἐνασχολούμενα εἰς τὸ τὴν κάμνωσι τίποτε, ἢ τοῦλάχιστον τὴν κάμνωσι πράγματα, μὴδὲν παράγοντα, ἐν ᾧ εἶναι στενο-

χωρημένοι διὰ τὴν προμηθευθῶσι τὰ χρησιμώτερα τοῦ βίου πράγματα, καὶ μάλιστα τὰ ἀναγκαῖα των. Τί εἶναι τὸ ἐμπόριον, διὰ τὸ ὅποιον ἀντιμαχόμεθα καὶ ἀλληλακτονοῦμεθα; δὲν εἶναι αὐτὸ αἰτία τοῦ τὴν κοπιᾶζωσι τόσα ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, ἐκθέτοντα πολλάκις καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ζωὴν εἰς τοὺς κινδύνους τῆς θαλάσσης διὰ περιττὰ πράγματα; Πόσους κόπους δὲν χάνει τις κατασκευάζων καὶ ἐξοπλίζων μεγάλα πλοῖα διὰ τὴν μεταφέρειν τὸ τέϊον ἀπὸ τὴν Κίναν, τὸν καφὲν ἀπὸ τὴν Ἀραβίαν, τὴν ζάχαρην ἀπὸ τὰς Ἀντιλλίας, καὶ τὸν καπνὸν ἀπὸ τὴν μεσημβρινὴν Ἀμερικὴν; Κάνεις δὲν δύναται νὰ εἴπῃ, ὅτι τὰ πράγματα ταῦτα εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν ζωὴν, διότι οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἔζων πολὺ καλῶς, μ' ὅλον ὅτι δὲν ἐγνώριζον ταῦτα.

Ἡμπορεῖ τὴν κάμνητις ἐν ἐρώτημα. Ὅλοι ὅσοι ἤδη ἐργάζονται διὰ τὴν συναζοῦν, τὴν κατασκευάζουν, ἢ τὴν μεταφέρουν τὰ μάταια ταῦτα πράγματα, ἠμποροῦσαν τὴν διατηρηθῶσι καλλιεργῶντες προϊόντα τῆς πρώτης ἀνάγκης; Νομίζω ὅτι δύναται. Ἡ γῆ εἶναι πολὺ εὐρύχωρος, καὶ μέγα μέρος τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς εἶναι ἀκαλλιέργητον. Ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἀσίαν, τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν Ἀμερικὴν δάση πολλῶν ἑκατομμυρίων στρεμμάτων, ὡς καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην ἀκάμνη ὑπάρχουσι πολλά. Ὅστις ἤθελεν ἐκχερσῶσει ἑκατὸν στρέμματα τοιούτων δασῶν, ἤθελε θεωρηθῆ ὡς σημαντικὸς κτηματομισθωτής· ἑκατὸν δὲ χιλιάδες ἀνθρώποι ἐκχερσῶσαντες ἑκάστος ἑκατὸν στρέμματα

τα, δὲν ἤθελον δυνηθῆναι νὰ κάμωσιν ἐν κενὸν διαστήμα τόσον μέγα, ὥστε νὰ ἦναι ὄρατον ἀπὸ τῆν σελήνην, ἐκτὸς ἂν ἤθελον μεταχειρισθῆναι τὸ τηλεσκόπιον τοῦ Ἐρσχέλου. Τόσον ἐκτεταμέναι εἶναι αἱ πεδιάδες αἱ ἀπὸ δάση κατάφυτοι!

Μ' ὅλα ταῦτα ὑπάρχει ἐν εἶδος παρηγορίας, ὅταν συλλογιζόμεθα, ὅτι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχει πλειότερα φιλοπονία καὶ φρόνησις, παρὰ ἀμέλεια καὶ ἀνοησία. Ἐκ τούτου δὲ προέρχεται ἡ αὔξησις τῶν ὠραίων οἰκοδομῶν, τῶν καλῶς καλλιεργουμένων κτημάτων, τῶν πλουσίων καὶ πολυανθρώπων πόλεων, αἵτινες εὐρίσκονται καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην, ἐν ᾗ ἄλλοτε μόνον εἰς τὰ παράλια τῆς Μεσογείου εὐρίσκοντο τοιαῦται. Ἡ εὐτυχία αὕτη εἶναι τόσον πλεονάζουσα, καθ' ὅσον πόλεμοι, ἀφρόνως ἀναλαμβάνομενοι, ἐπιφέρουσιν ἀδιακόπως καταστροφὰς, καὶ φθείρουσι πολλάκις εἰς ἓν μόνον ἔτος πολυχρονίου εὐρηγῆς ἐργασίας. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ ἐλπίζωμεν, ὅτι ἡ πολυτέλεια ἐμπόρων τινῶν τῶν παραλίων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς δὲν θέλει γένει αἰτία τοῦ ὀλέθρου τῆς πατρίδος των.

Μίαν ἔτι σκέψιν, καὶ τελειώσω τὴν ἀόριστον ἐν διεξοδικῇ ταύτῃ ἐπιστολῇ. Ὅλα σχεδὸν τὰ μέλη τοῦ σώματος ἡμῶν μᾶς ὑποβάλλουσιν εἰς κάπποιον ἔξοδον. Οἱ πόδες ἡμῶν ἔχουν ἀνάγκην ὑποδημάτων, αἱ κνήμαί μας χρειάζονται κάλτσας, τὸ λοιπὸν σῶμα χρειάζεται ἐνδυμασίαν, καὶ ὁ στόμαχος ἡμῶν ἰκανὴν ποσότητα τροφῆς. Οἱ τασοῦτον ὠφέλιμοι εἰς ἡμᾶς ὀφθαλμοί, ὅταν

ἔχωμεν τὸν νοῦν μας, δὲν ἀπαιτοῦν, εἰμὴ τὴν μικροτάτην δαπάνην τῶν ὀμματουαλίων, τὸ ὅποιον δὲν φέρει βλάβην εἰς τὸ οἰκονομικὸν σύστημα ἡμῶν. Ἀλλ' ἡ καταστροφή ἡμῶν προέρχεται ἀπὸ τὰ ξένα, ἐν ᾗ ἀπὸ τὰ ἐδικά μας ὀμματα. Ἐὰν ὅλοι ἦσαν τυφλοὶ, ἐκτὸς ἐμοῦ, δὲν ἤθελα ἔχει ἀνάγκην οὔτε μεγαλοπρεπῶν ἐνδυμάτων, οὔτε λαμπρῶν οἰκιῶν, οὔτε ἐπίπλων λεπτολόγως ἐπέξεργασμένων.

Ο ΥΙΟΣ ΤΗΣ ΧΗΡΑΣ.

Ὅταν κατὰ πρῶτον ἐμβῆκεν εἰς ἐνέργειαν ὁ Δημοτικὸς νόμος, εἰς ἓνα τῶν δήμων τῶν Θηβῶν, κατοικούμενον ἐν γένει ἀπὸ ὀμιλοῦντας τὴν Ἀλβανικὴν διάλεκτον, ὁ διορισθεὶς Δήμαρχος ἦτον ἐντελῶς ἀγράμματος· διότι κἀνεὶς ἐξ ὅλων τῶν κατοίκων αὐτοῦ δὲν ἐγνώριζε γράμματα, οὐδ' ὅσον νὰ θέτῃ ἀπλῶς τὴν ὑπογραφήν του. (1) Προσέλαβε δὲ γραμματέα ἓνα νέον καταγόμενον ἀπὸ τὸν Ἀσπροπόταμον, τὸν ὁποῖον εἶχε γνωρίσει εἰς ἓν ἐντὸς τοῦ δήμου αὐτοῦ ξενοδοχεῖον, καὶ τὸν ὁποῖον

(1) Δυστυχῶς εἰς πολλοὺς δήμους κατεστήθησαν δήμαρχοι ἀγράμματοι, ἔχοντες χαλκογραφημένην τὴν ὑπογραφήν των, ἰδίως δὲ εἰς Εὐβοίαν. Ἐφρόντισαν ἄρα γε οὔτοι ν' ἀφήσουν εἰς καλητέραν νοερὰν κατάστασιν τὰ τέκνα των; δισταζόμεν νὰ τὸ πιστεύσωμεν.

εὕρισκε πρόθυμον εἰς τὸ νὰ κάμνη τὰς ἐπιστολάς του, ὡς ἄκις εἶχεν ἀνάγκην νὰ πέμψῃ τοιαύτας εἰς τινὰς τῶν φίλων του, καὶ νὰ τοῦ συντάττῃ τοὺς λογαριασμοὺς του, ὡς ἄκις οὗτος ἐπῶλει τὸν σίτον, ἢ τὸν οἶνον αὐτοῦ.

Ὁ Δήμαρχος οὗτος ἦτον ἄπειρος πάσης διοικητικῆς πράξεως, καὶ δὲν ἐγνώριζε τὴν ὀμιλουμένην Ἑλληνικὴν εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐξηγήσῃ δι' αὐτῆς τὰς ἰδέας του διὰ ταῦτα ὅχι μόνον εἰς τὸν Δήμαρχον δὲν ἐτόλμα νὰ πράξῃ τίποτε, ἀλλ' ἦτον ἀναγκασμένος, καὶ ὡς ἄκις ἐπρόκειτο νὰ μεταβῇ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας διὰ νὰ παρυσιασθῇ εἰς τὸν ἐπαρχον, νὰ παραλαμβάνῃ τὸν γραμματέα, καὶ νὰ τὸν μεταχειρίζεται ὡς διεγμηνέα δι' ὅλας τὰς τυχόν παρουσιαζομένας υποθέσεις. Ἐκ τούτου προέκυψεν ὥστε ὁ ἐπαρχος μετὰ τοῦ γραμματέως νὰ κάμνουν τὰ πάντα, πολλάκις χωρὶς οὐδὲ καὶ νὰ γνωρίζῃ ὁ Δήμαρχος τὰ γινόμενα· διότι εἰς τὴν σκηνὴν ταύτην δὲν παρέστανεν, εἰμὴ πρόσωπον κωφόν, ἀκολουθοῦν ὡς σκιά τὸν γραμματέα του (1)

(1) Δυστυχῶς εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς δήμους, ὅπου ὀμιλοῦν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, (ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων) ὑπάρχει ἡ αὐτὴ κατάστασις τῶν πραγμάτων, ὅποια περιγράφεται εἰς τὸ διήγημα τοῦτο. Τὸ λυπηρότερον εἶναι ὅτι ὅχι μόνον ἀπὸ τοὺς γέροντας, καὶ ἀπὸ τοὺς ἐν ἡλικίᾳ ἄνδρας δὲν πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν οὐδεμίαν βελτίωσιν, ἀλλ' εἶναι ὑποψία ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν βελτίωσιν οὐδ' ἀπὸ τὴν νεολαίαν, τοῦλάχιστον καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν λαόν· δότι δὲν διδάσκεται τὴν Ἑλληνικὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν

Ὁ γραμματεὺς οὗτος, χαίρων τὴν εὐνοίαν τοῦ ἐπαρχου, τὴν ὁποίαν ἐφρόντιζε νὰ διατηρῇ μὲ διάφορα μέσα γνωστὰ εἰς μόνον αὐτοὺς τοὺς δύο, ἔχων καὶ τὸν Δήμαρχον εἰς πλήρη καὶ τελείαν ὑποταγὴν, συνέλαβε τὴν ἰδέαν διὰ ν' ἀπολαύσῃ ἐν χαρήματι, ὅσα δὲν κατώρθωσε ν' ἀποκτήσῃ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, πωτῶν ξυγῶν καὶ νερωμένον οἶνον, προσθέτων διπλασίαν τιμὴν εἰς τοὺς ὅσοι ἐκ τῶν κατοίκων ἐλάμβανον τὴν κακὴν τύχην νὰ ψωνίσωσι τίποτε μὲ πίστωσιν ἀπὸ αὐτῶν, ἢ γράφων δις εἰς τὰ κατάστιχά του πολλὰ τῶν ὀφωνίων, τὴν ὑπαρξίν τῶν ὁποίων ἐβεβαίονεν ὕστερον δι' ἄρκου, διὰ νὰ λύσῃ τὰς φιλονεικίας, ὅταν τυχὸν ἐγεννῶντο τοιαῦται μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀγοραστῶν.

κανονικῶς, καὶ εἰς τρόπον ὥστε νὰ δύναται ἐλευθέρως νὰ ἐκφράζεται εἰς αὐτὴν καὶ διὰ τοῦτο ὀμιλεῖ πάντοτε τὴν Ἑλληνικὴν, ἐκτὸς μόνον ὅταν ἀποτείνῃ τὸν λόγον πρὸς ἄνθρωπον, ἄπειρον τῆς Ἑλληνικῆς. Ἀλλὰ καὶ ἡ πρὸς τοὺτους ὀμιλία ἀκόμη σώζει ὕφος καὶ τόνον Ἑλληνικόν, ὡς καὶ πολλοὺς ἰδιωτισμοὺς· καὶ τοῦτο μάλιστα δύναται νὰ παρατηρήσῃ τις καὶ μετὰ πολλῶν νέων, καὶ τοὶ λαβόντων τελειώτεραν ἐκπαίδευσιν. Τὸ κυριώτερον μέσον τοῦ νὰ εὐκολυνθῇ ἡ διάδοσις τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὰ μέρη ταῦτα, εἶναι τὸ νὰ διδαχθῶσι κανονικῶς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν τὰ κοράσια, ὡς καὶ προλαβόντως ὀμιλήσαμεν ταῦτα δὲ γινόμενα γυναῖκες, νὰ τὴν διδάσκωσιν εἰς τὰ τέκνα των καὶ οὕτω νὰ ἐξελληνισθῶσι καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν, ὅσοι ὀμιλοῦν τὴν Ἑλληνικὴν. Ὅστις θέλει νὰ πεισθῇ περὶ τῶν ἀνωτέρω, ἀρκεῖ νὰ ἐξέλθῃ τῆς πρωτεύουσας εἰς τὸ πρῶτον καθ' ὁδὸν αὐτοῦ χωρίον διὰ νὰ βεβαιωθῇ πληρέστατα.

Διὰ τὰ κατορθώσῃ ἀσφαλέςτερον καὶ ἐπιτυχέστερον τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, ἐστοχάσθη πρῶτον τὰ παρασύρη εἰς τὸ σχέδιόν του καὶ τὸν Δήμαρχον, ὅστις οἴκοθεν δὲν ἦτο ἱκανὸς οὐδὲ καὶ τὰ συλλάβῃ τοιαῦτα σχέδια, πολὺ μᾶλλον καὶ τὰ ἐκτελέσῃ. Ὁ Δήμαρχος κατ' ἀρχὰς ἐδίστασεν, ὅχι τόσο ἀπὸ αἴσθημα ἀρετῆς· διότι εἰς τὴν γλῶσσαν του δὲν ὑπῆρχεν ἡ ἐκφρασις αἴσθημα ἀρετῆς, ἀλλ' ἀπὸ φόβον τιμωρίας, τὴν ὁποίαν τοσοῦτον πλείοτερον ἐφοδεῖτο, ὅσον συνησθάνετο πόσον ἀνίκανος ἦτο τὰ κρύψῃ, ἢ τὰ δικαιολογήσῃ ἀξιόποιον τινὰ πράξιν. Ἀλλ' ὁ γραμματεὺς τὸν κατέστησε πρόθυμον, ἐνθαρρύνων αὐτὸν, ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τὰς μεγάλας καὶ στενὰς μετὰ τοῦ ἐπάρχου σχέσεις του, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἀνεδέχθη αὐτὸς εἰς ἑαυτὸν ὄλην τὴν ἐκτέλεσιν, χωρὶς τὰ λαμβάνῃ ὀλοτελῶς μέρος πραγματικὸν ὁ Δήμαρχος εἰς αὐτὴν, μ' ὄλον ὅτι ἐπρόκειτο τὰ συμμετέχῃ τῶν κερδῶν, τὰ ὁποῖα ἔμελλον ν' ἀπολαμβάνωσιν ἀπὸ αὐτὰς.

Ἐξασφαλισμένος οὕτως ὁ γραμματεὺς ἤρχισε τὴν ἀργυρολογίαν του, χωρὶς τὰ φεῖδεται οὐδενὸς τῶν Δημοτῶν. Καὶ τοὺς μὲν ἐναντίους τοῦ Δημάρχου τοὺς κατεπίεζε φανερὰ καὶ μετ' ἐπιμονῆς· δὲν ἄφινεν ὅμως οὐδὲ τοὺς φίλους τοῦ Δημάρχου ἀφορολογήτους. Ἀλλ' ἐπειδὴ μετεχειρίζετο πρὸς αὐτοὺς μετριότητα τινὰ, καὶ γλυκεῖς καὶ κολακευτικούς τρόπους, οὗτοι εὐχαριστοῦντο· διότι τοῦλάχιστον δὲν ὑπέκειντο εἰς ὅσα καὶ οἱ ἐναντίοι τοῦ Δημάρχου. Ἐὰν δέ ποτε τινὲς ἔκαμνον παράπονα

διὰ ταῦτα εἰς τὸν Δήμαρχον, καὶ οὗτος ἀπετείνεται πρὸς τὸν γραμματέα, αὐτὸς ἐδικαιολογεῖτο πρὸς τὸν Δήμαρχον, καὶ τὸν καθησύχαζε λέγων, ἀφ' ἐνὸς μὲν, ὅτι ὀλιγοστεύουν τὰ παράπονα τῶν ἐναντίων του, ὅταν τὸν αὐτὸν σχεδὸν τρόπον μεταχειρίζεται καὶ εἰς τοὺς φίλους του, καὶ ἀφ' ἑτέρου, ὅτι πρέπει τὰ ὠφελῆθῃ ἐνόσω ἔχει ἀρμόδιον καιρὸν εὐρισκόμενος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν· διότι ὕστερον φεύγει τὸ πουλὶ ἀπὸ τὰς χεῖρας, καὶ δὲν θέλει εὖρει πλέον τὴν περίστασιν ἀρμόδιαν.

Ἐπῆλθεν ὁ καιρὸς τῆς κληρώσεως τῶν στρατευσίμων, ὅστις θεωρεῖται ὡς ἐποχὴ θέρους διὰ τοὺς Δημάρχους. Ὁ γραμματεὺς ἀνέπτυξε τὴν μεγαλητέραν δραστηριότητα ἐν ἱκανότητι, κατορθώσας τὰ ἐγγράφῃ εἰς τοὺς στρατολογικούς πίνακας ὅλους τοὺς νέους τοῦ Δήμου, καὶ πολλοὺς ὑπερέαντας, ἢ μὴ φθάσαντες ἔτι τὴν ἡλικίαν τῶν στρατευσίμων. Τοὺς τελευταίους τούτους κατώρθωσε τὰ φορολόγησῃ ἅπαντας μὲ τὸν λόγον, ὅτι θέλει κάμει δι' ἕκαστον αὐτῶν ἀναφορὰν περὶ ἐξαιρέσεως, καὶ ὑποσχόμενος τὴν ἐξαίρεσιν, ὡς τὰ ἦτο πράγμα δύσκολον, ἐν ᾧ πραγματικῶς δὲν ἔπρεπεν οὗτοι οὐδὲ τὰ ἐγγραφῶσιν εἰς τοὺς στρατολογικούς πίνακας. Ἐκ δὲ τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν στρατευσιμότητα, τοὺς μὲν ἐναντίους καὶ πλείους ἐφορολόγησε σημαντικά· διότι αὐτοὶ ἔχοντες τὸν φόβον τῆς κληρώσεως ἐπλήρουν μὲ εὐκολίαν καὶ μεγάλας ποσότητας, τοὺς δὲ πτωχοὺς ἐκ τῶν ἐναντίων καὶ τοὺς πλουσίους τῶν φίλων τοῦ Δημάρχου ἐφορολόγησε μετριώτερον· διότι οἱ

μέν πρώτοι δὲν ἠδύναντο νὰ δώσωσι περισσότερα, τοὺς δὲ δευτέρους ἐπροφύλαττε χάρις δῆθεν τοῦ Δημάρχου.

Ἐπῆρχεν ὁμως εἰς τῶν ἐναντίων εὐκατάστατος, ὁ ὁποῖος δὲν ἤθελε νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν φορολογίαν ταύτην, καὶ διὰ τοῦτο ἀπέβαλεν ὅλας τὰς ἀποπειρας του γραμματέως. Ἦθελε μὲν νὰ μὴν ταπεινωθῆ ὡς οἱ λοιποὶ συνδημόται του, καὶ νὰ πληρώσῃ εἰς τὸν γραμματέα *χ α ρ α τ σ ι*, ὡς ἔλεγε, καὶ εἶχε καὶ τὴν φιλοτιμίαν νὰ ἐξοδεύσῃ διπλᾶ, παρὰ νὰ δώσῃ ὅσα ἐζήτει ὁ γραμματεὺς, ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζε τί ἔπρεπε νὰ πράξῃ διὰ τὴν ἀποφυγὴν τὰς βραδουργίας τοῦ γραμματέως. Διὰ τοῦτο ὁ γραμματεὺς κατώρθωσεν εἰς τὴν κλήρωσιν νὰ εὐγάλη τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν δεύτερον ἀριθμὸν. Ὅσοι ἔλαβον τὴν κακὴν τύχην νὰ ἴδωσι κληρώσεις ἐνεργουμένας ἀπὸ τοιοῦτους Δημάρχους, καὶ τοιοῦτους γραμματεῖς, γνωρίζουσι μὲ ποῖα μέσα κατορθώσαν οὗτοι νὰ πίπτωσιν οἱ ὑποχρεωτικοὶ κληροὶ εἰς ὠρισμένα πρόσωπα.

Ὁ πατὴρ τοῦ κληρωθέντος νέου μαθὼν ὅτι καὶ ὁ υἱὸς του ἔλαβεν ὑποχρεωτικὸν ἀριθμὸν, κατ' ἀρχὰς ἠγανάκτησεν, ἐκατηγόρησε τὸν Δημάρχον καὶ τὸν Γραμματέα, ἠπειλήσεν ὅτι καὶ εἰς τὸν νόμον θέλει καταφύγει, καὶ διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεως θέλει ἐκδικηθῆ. Ἀλλ' ἀφοῦ ἐξεκένωσεν ἀνωφελῶς ὅλα τὰ ὄπλα ταῦτα· διότι δὲν ἐγνώριζε τί νὰ πράξῃ, ἤρχισε νὰ συλλογίζεται καὶ νὰ μετανοῇ καθ' ἑαυτὸν διὰ τί νὰ μὴν κάμῃ καὶ αὐτὸς

ὡς καὶ οἱ λοιποὶ συνδημόται του, διὰ νὰ μὴν εὐρεθῆ εἰς τὴν περιπλοκὴν ταύτην.

Ἐν τῷ αὐτῷ εὐρίσκετο εἰς τοιαύτην διάθεσιν, δύο παλιταὶ ὠμιλημένοι ἀπὸ τὸν Γραμματέα διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς μεσάζοντες μεταξὺ αὐτῶν, εὐρέθησαν κατὰ τύχην δῆθεν εἰς ἓν μέρος, ὅπου ἦτο καὶ ὁ πατὴρ τοῦ κληρωθέντος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κλήρωσις ἦτο τὸ σπουδαιότερον ἀντικείμενον, τὸ ὁποῖον κατεῖχεν ὅλον τὸν νοῦν καὶ τὴν φροντίδα αὐτοῦ, ἤνοιξε περὶ αὐτοῦ τὸν λόγον. Οὗτοι παρηγοροῦντες καὶ συλλυπούμενοι κατὰ πρῶτον, προέβησαν κατ' ὀλίγον εἰς τὸ νὰ τοῦ προτείνωσι νὰ προσπαθήσῃ νὰ διορθώσῃ τὸ πρᾶγμα διὰ τοῦ ἰδίου Γραμματέως, προτιμῶν νὰ δώσῃ χρήματα, παρὰ νὰ κινδυνεύῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, καὶ νὰ χάσῃ καὶ τὴν ἡσυχίαν του· τοῦ ὑπέδειξαν δὲ ὅτι αὐτοὶ ἠδύναντο καὶ νὰ μεσολαβήσωσιν ἐπ' αὐτῷ τῷ σκοπῷ, καὶ ὅτι ἤλπιζον νὰ διορθώσωσι τὸ πρᾶγμα. Ὁ πατὴρ ταῦ στρατευσίμου στοχαζόμενος ὅτι ἐπρόκειτο νὰ συλληφθῆ ὁ υἱὸς του ἀμέσως, καὶ φοβούμενος μὴ δὲν κατορθώσῃ νὰ εὐρὴ δίκαιον οὐδὲ ἐνώπιον τοῦ Ἐπαρχοῦ, διὰ τὰς στεναῖς σχέσεις τοῦ Γραμματέως μετ' αὐτοῦ, διὰ τὰς ὁποίας ἐκαυχᾶτο μετ' ἐπιδείξεως ὁ Γραμματεὺς, μὴ γνωρίζων δὲ καὶ πῶς ἔπρεπε νὰ κινηθῆ, καὶ τί νὰ ἐνεργήσῃ διὰ νὰ εὐρὴ θεραπείαν, συλλογιζόμενος τελευταῖον ὅτι διὰ πᾶν κίνημα, τὸ ὁποῖον ἐμελλε νὰ κάμῃ, ἔπρεπε νὰ πληρώσῃ χρήματα, τὸ δὲ ἀποτέλεσμα ἦτον εἰς αὐτὸν ἀβέβαιον, ἀπεφάσισε νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὸ νὰ γένη πρότασις εἰς τὸν Γραμματέα νὰ κάμῃ

διόρθωσιν τοῦ πράγματος ἐπὶ ἀμοιβῇ, καὶ ἔδωκε πληρεξουσιότητα νὰ ὑποσχεθῶσιν εἰς τὸν Γραμματέα, ὅσα οὗτος ἐζήτει πρὶν τῆς κληρώσεως.

Ὅταν ἡ πρότασις ἔγεινεν εἰς τὸν Γραμματέα, αὗτος ἐννοήσας ὅτι δὲν ἦτο πλέον ἀπόρθητον τὸ Φρούριον, δὲν εὐχαριστεῖτο εἰς τὴν πρώτην ἀμοιβήν, καὶ ἐπρότεινεν εἰς τοὺς μεσάζοντας ἕνα ἰσχυρῶς δικαιολογημένον λόγον, διὰ νὰ τὸν ὑποβάλωσιν εἰς τὴν σκέψιν τοῦ πατρὸς τοῦ κληροῦχου « Πρὶν γένη ἡ κλήρωσις (λέγει ὁ Γραμματεὺς) ἦτον εἰς τὴν ἐξουσίαν μου νὰ διαθέσω τὰ πράγματα κατὰ τὴν ἀρέσκειάν μου, ἀλλὰ γενομένης ἤδη τῆς κληρώσεως, καὶ δημοσιευθέντος τοῦ ἀποτελέσματος, ὅποιον καὶ ἂν βάλω εἰς τὸν τόπον τοῦ κληροῦχου τούτου, θέλει βεβαίως κάμει παράπονα εἰς τὸν Ἐπαρχον, καὶ πρέπει νὰ ματαιώσωμεν ἐνώπιον τοῦ Ἐπάρχου ὅλας τὰς προσπάθειάς τοῦ παραπονουμένου. Ἀνάγκη λοιπὸν ἡ δοθησομένη εἰς ἐμὲ ἀμοιβὴ νὰ ἦναι τοῦλάχιστον διπλασία τῆς πρώτον ζητηθείσης. »

Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο εἰς τὸν Πατέρα τοῦ κληροῦχου τούτου, ὅστις τὴν εὔρε τῶ ὄντι ἀρκετὰ δικαιολογημένην, ἀφοῦ μάλιστα ἐσυλλογίσθη καλύτερον, ὅτι ἔμελλε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς γεωργικὰς τοῦ ἐργασίας διὰ τινὰ καιρὸν, νὰ ἐξοδεύσῃ ἱκανὰ, νὰ ὑπαφῆρῃ ὄχι ὀλίγας δυσαρρεσκείας, καὶ μ' ὅλα ταῦτα νὰ μὴν ἔχῃ οὐδεμίαν βεβαιότητα περὶ τῆς εὐτυχοῦς ἐκβάσεως τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ. Μετὰ τὴν παραδοχὴν τῆς προτάσεως ὁ πατὴρ τοῦ κληροῦχου παρέδωκε διακοσίας πενήκοντα δραχ-

μὰς εἰς τὰς χεῖρας τῶν μεσιτῶν τούτων μὲ τὴν ἐν τιμῇ ὑπόσχεσιν αὐτῶν, ὅτι δὲν θέλουσιν παραδώσει εἰς τὸν Γραμματέα τὰ χρήματα, εἰὰ δὲν ἐξαίρεθῇ ὀριστικῶς ὁ υἱὸς του. Οὗτοι δὲ λαβόντες τὰ χρήματα τὸν διεβεβαίωσαν, ὅτι συμφιλιωθείς οὕτω μετὰ τοῦ Γραμματέως, ὄχι μόνον διὰ τὰς μελλούσας κληρώσεις δὲν θέλει ἔχει φόβον, ἀλλ' ὅτι θέλει ἔχει καὶ τὴν υπεράσπισιν αὐτοῦ εἰς πᾶσαν περίπτωσιν.

Ὅταν ὁ Γραμματεὺς ἔμαθε τὰ πρακτικὰ τῶν ἀπεσταλμένων του, καὶ ἐβεβαιώθη ὅτι τὸ ποσὸν τῶν χρημάτων τούτων εὐρίσκετο εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν, ἔλαβε μεγίστην εὐχαρίστησιν, καὶ μὲ πολλὴν σπουδὴν ἀνέλαβε τὴν φροντίδα νὰ φέρῃ τὴν ὑπόσχεσίν του εἰς ἔκθεσιν.

Ἐπῆρχε μία γυνὴ χήρα εἰς τὸ χωρίον, ἣ ὅποια εἶχεν υἱὸν εἰκοσαετῆ, ὅστις μόλις εἶχεν ἀρχίσει ἤδη νὰ ἀπολαμβάνῃ ὠφελείας ἀπὸ τὴν ἐργασίαν του διὰ νὰ οἰκονομῇ τὰ ἔξοδα πέντε νεωτέρων αὐτοῦ ἀδελφῶν, δύο ἀρσένων καὶ τριῶν θηλέων. Ἡ χήρα αὕτη εἶχε καταφύγει εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Γραμματέως διὰ νὰ προφυλάξῃ τὸν υἱὸν τῆς ἀπὸ τὴν κλήρωσιν, καὶ δι' ἀμοιβὴν τῆς προστασίας ταύτης καὶ αὐτῆ καὶ ὁ υἱὸς τῆς κατέστησαν ὡς ὑπῆρέται τοῦ Γραμματέως εἰς πᾶσαν ὥραν, καὶ εἰς πᾶσαν περίστασιν. Ὁ υἱὸς τῆς χήρας εἶχε λάβει τὸν 20 ἀριθμὸν καὶ ὁ Γραμματεὺς μὴ εὐρίσκων ἄλλον τρόπον διορθώσεως εὐκολώτερον, ἔκαμε τὴν ἀλλαγὴν τῶν κλήρων εἰς τὸ πρῶτό-

ρας ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν δεύτερον. Λαβὼν δὲ τὰ πρακτικὰ τῆς κληρώσεως τὰ μετακόμισεν εἰς τὸν Ἐπαρχον καὶ ἐνήργησε νὰ ἐπικυρωθῶσιν ἀμέσως, ἐν ᾧ μάλιστα δὲν ὑπῆρχον ἐνστάσεις, ἢ παράπονα κατὰ τῆς κληρώσεως (καὶ τίς νὰ κάμῃ τοιαῦτα!) Πρὶν ἔτι ἐπανέλθῃ ὁ Γραμματεὺς εἰς τὸ χωρίον, χωροφύλακες συνέλαβον τὸν υἱὸν τῆς χήρας καὶ τὸν μετέφερον ἀμέσως εἰς Θήβας, χωρὶς νὰ τοῦ συγχωρήσωσιν αὐδὲ μὲ τὴν μητέρα του νὰ λάβῃ συνέντευξιν. Ἡ δυστυχὴς χήρα ἔδραμε τὴν ἐπιούσαν εἰς Θήβας ἀλλ' ὅταν αὐτὴ ἔφθασεν, ὁ υἱὸς τῆς εἶχεν ἤδη ἀποσταλῆ εἰς Ἀθήνας. Ἡ δυστυχὴς χήρα ἔμεινεν ὡς ἀπόπληκτος, ὅταν ἔλαβε τὴν εἶδησιν ταύτην. Μὴ γνωρίζουσα τὴν ὀμίλουμένην γλῶσσαν, αὐδ' ὥστε νὰ ἐκφράσῃ κἀν τὰ παράπονά της εἰς τὰς ἀρχάς, μὴ ἔχουσα χρήματα νὰ μεταβῇ εἰς Ἀθήνας, μὴ δυναμένη δὲ, καὶ ἂν ἤθελεν εὔρει νὰ δανεισθῇ χρήματα, νὰ ἐγκαταλείψῃ ἀπροστάτευτα πέντε ἀνήλικα τέκνα, ἀπεφάσισε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ χωρίον της κλαίοντα ἀπαρηγόρητα διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ υἱοῦ της, καὶ διὰ τὴν σέρησιν τῆς ὑλικῆς ὠφελείας, τὴν ὁποίαν ἐπερίμενεν ἀπὸ αὐτὸν διὰ νὰ διατηρήσῃ τὰ ἀνήλικα τέκνα της.

(ἀκίλουθεϊ).

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ ΝΟΜΟΥ.

Εἰς τὸ πρῶτον φυλλάδιον τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Λαοῦ εἴπομεν ἐν συνόψει περὶ τῶν ἀτόπων, τὰ ὁποῖα ἐπιφέρει ὁ περὶ ἀπογραφῆς νόμος, καὶ ἐπροτεῖναμεν καὶ μέσον τι θεραπείας πρόχειρον. Προκειμένου ὁμως ἤδη νὰ συνταχθῇ νέος περὶ ἀπογραφῆς νόμος, νομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ κάμωμεν παρατηρήσεις τινάς, ἀφ' ὧν θέλουσι δυνηθῆ οἱ φροντίζοντες περὶ τῆς εὐημερίας τοῦ λαοῦ, νὰ συντελέσωσιν εἰς τὸ νὰ συνταχθῇ ὁ νόμος οὗτος ὅσον ἔνεστι δικαιοτέρος.

Διὰ νὰ ᾔηται νόμος τις διαρκῆς, πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν βάσιν του εἰς τὴν δικαιοσύνην, μὴ ἄλλους λόγους πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἐν αὐτῷ ἰσότης δικαιομάτων καὶ ὑποχρεώσεων. ἄλλως ὁ νόμος θεωρεῖται προστατευτικὸς διὰ τοὺς μὲν, καὶ καταθλιπτικὸς διὰ τοὺς δέ. θέλει δὲ ὑπάρχει διηνεκῆς ἀντίκρουσις τῶν δύο μερῶν, τοῦ μὲν προσπαθοῦντος νὰ διατηρήσῃ τὸν νόμον, τοῦ δὲ ἀγωνιζομένου νὰ τὸν καταστρέψῃ. Εὐχρῆς ἔργον εἶναι, ὥστε ὁ περὶ διορθώσεως τῶν νόμων τοιοῦτος ἀγὼν νὰ ἀποπερατοῦται εἰρηρικῶς, ἀλλὰ δυστυχῶς πολλάκις, ὅταν μάλιστα ἢ ἐπιμονὴ εἰς τὰ μέρη εἶναι μεγαλητέρα, ἢ διόρθωσις ἐπέσχεται δι' ἐμφυλίων σπαραγμῶν, οἵτινες πολλάκις κλονίζουσι καὶ τὰ βάρη αὐτὰ τῶν κοινοῦ.

Ἀπὸ τὴν ιδέαν ταύτην ὀρμώμενοι ὀφείλουσι, ὅσοι ἔχουν τὸ δικαίωμα τοῦ νομοθετεῖν, νὰ καταστήσωσι τοὺς νόμους ἐπὶ ἰσότητι δικαιομάτων καὶ ὑποχρεώσεων.

Ὁ μέγχι τοῦδε ἐν ἐνεργείᾳ περὶ ἀπογραφῆς νόμος δὲν στηρίζεται εἰς ἀρχὰς δικαιοσύνης, καὶ ἰδοὺ πῶς. Ἐκαστος νέος ἀπὸ τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας του μέγχι τοῦ εἰκοστοῦ τετάρτου ἔτους ὑποβάλλεται εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῆς στρατευσιμότητος, ἀλλ' ὅλοι οὗτοι δὲν ὑπηρετοῦν τὴν πατρίδα, τὸ βᾶρος πίπτει εἰς ἄρισμένον μόνον ἀριθμὸν, οἵτινες κατατάσσονται στρατιῶται, αἱ δὲ λοιποὶ μένουσιν ἐλεύθεροι.

Συνήθως ὅπου ὑπάρχουν ἑκατὸν νέοι ἔχοντες τὴν ἡλικίαν τῶν στρατευσίμων, κληροῦνται πέντε διὰ τὰ λάδωσι μέρος εἰς τὸν στρατὸν κατ' ἔτος. Ἐπειδὴ δὲ ἐξ ἔτη ὑπόκεινται οἱ νέοι εἰς νῆν ὑποχρέωσιν τῆς στρατευσιμότητος, γενομένων ἐξ κληρώσεων ἀνὰ πέντε στρατευσίμων ἑκάστη, εἰς τὴν ἐξαετίαν θέλουν σταλεῖ εἰς τὸν στρατὸν τριάκοντα ἐκ τῶν ἑκατὸν στρατευσίμων, οἱ δὲ λοιποὶ μένου ἐλεύθεροι πάσης ὑποχρεώσεως ἰδοὺ λοιπὸν ἢ ἀδικία τοῦ νόμου, διὰ τί τριάκοντα ἐκ τῶν ἑκατὸν νὰ γίνωσι θύματα διὰ τὴν ὑπεράσπιν τῆς πολιτείας;

Θέλουν ἴσως εἶπει τινὲς, ὅτι ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης στηρίζονται καὶ πολλῶν εὐνομουμένων Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν στρατολογικοὶ νόμοι, καὶ ὅτι ἢ ἀδικία αὕτη εἶναι ἀπαραίτητος κτλ. Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον τολμῶμεν ν' ἀπαντήσωμεν, ὅτι ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ δαμωθῶμεν ἀπ' ὅσα πράττουσιν οἱ ἐξευγενισμένοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης, ἐὰν δὲν εὐρωμεν, σταθμίζοντες τὰς πράξεις αὐτῶν στηριζόμενας εἰς τὸ δίκαιον. Πολὺ μακρὰν εἶναι καὶ

αὐτοὶ οὗτοι ἀκόμη τοῦ νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν ἐντέλειαν καὶ τὸ ἀλάνθαστον καὶ παράδειγμα αἱ συχνὰ μεταβολαὶ, τὰς ὁποίας ἐπιφέρουσι μόνου των εἰς τοὺς ἰδίους αὐτῶν νόμους. Ἐκτὸς δὲ τούτου, ἢ νομοθέτησις μεταξὺ αὐτῶν ἦτο πολὺ δύσκολος. διότι ὑπῆρχον προνόμια καὶ κοινωνικοὶ δεσμοὶ διάφοροι, τὰ ὁποῖα ἐνδέχεται νὰ προσβληθῶσιν ἀπὸ τὸν νέον νόμον, ἢ οἱ νομοθετοῦντες ἀνῆκον εἰς ἄλλην τάξιν παρ' ἐκείνους, δι' οὗς ἐγίνοντο οἱ νόμοι. Ἀλλ' εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπερ τὸ πᾶν ὑπάρχει ἀνάπλασις, κἀνὲν ἐμπόδιον δὲν ὑπάρχει διὰ τὰ μὴν συνταχθῶσιν οἱ νόμοι ἐπὶ ἰσότητι δικαιοματῶν καὶ ὑποχρεώσεων, ὡς προείπομεν δὲν εἶναι ἄρα ἢ ἀδικία ἀφευκτον παρακοιούθημα τῆς ὑπάρξεως τοῦ νόμου.

Τεθείσης τῆς ἀρχῆς ταύτης, ἃς κάμωμεν παρατηρήσεις τινὰς πῶς τὸ πρὸς τὴν πολιτείαν καθήκον δύναται νὰ ἐκπληρωθῇ χωρὶς νὰ ἐπέλθῃ ἀδικία, ἢ καταπίσεις.

Ἐπάρχουν εἰς τὸν ἤδη ὑπάρχοντα περὶ ἀπογραφῆς νόμον ἐξαιρέσεις τινες. Ἐκ τούτων θέλοντες πολλοὶ νὰ ὠφεληθῶσι, καί τοι μὴ ὑπαγόμενοι εἰς τὰς κατηγορίας τοῦ νόμου, καταφεύγουσιν εἰς μέσσα παράνομα, ψευδεῖς μαρτυρίας, δωροδοκίας κ.τ.λ. Φρονοῦμεν λοιπὸν ὅτι εἰς τὸ μέλλον νὰ μὴν ὑπάρξῃ οὐδεμία ἐξαιρέσις, καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ νὰ κατασοφίζωνται τὸν νόμον, καὶ διότι καὶ ὁ λόγος τῆς ἐξαιρέσεως, ἂν καὶ φαίνεται ἐμπνεόμενος ἀπὸ ἐπιείκειαν, δὲν στηρίζεται μ' ὄλον τοῦτο εἰς τὸ δίκαιον. Πρῶτη λοιπὸν βᾶσις τοῦ νόμου πρέτ

νά τεθῆ, ὅτι ἕκαστος νέος φθάσας τὸ δέκατον ὄγ-
 δαον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὀφείλει νὰ καταστραφῆ
 εἰς τὸν κατάλογον τῶν Δημοτῶν, καὶ νὰ δώσῃ
 τὸν ὄρκον τοῦ πολίτου. Ἐκ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης
 νὰ ἦναι αὐτοδικαίως στρατεύσιμος.

Μόνη κατάχρησις ἤμποροῦσε νὰ ὑποτεθῆ δυνα-
 τῆ, ἢ ἀπόκρυψις τῆς ἡλικίας, ἀλλὰ καὶ τοιαύτη
 ἀπόκρυψις ἀποβαίνει ἀνωφελής· διότι καὶ ἀργότε-
 ρα νὰ ἐγγραφῆ εἰς εἰς τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία, πάλιν
 θέλει ὑπόκεισθαι διὰ ἕξ ἔτη εἰς τὴν στρατο-
 λογίαν. Ἐν ᾧ δὲ ὡς ἐκ τούτου δὲν ὠφελεῖται, θέ-
 λει βλαφθῆ ὡς πρὸς τὰ πολιτικὰ δικαιώματα·
 διότι ἀργότερα θέλει λάβει τὰ δικαιώματα τοῦ
 πολίτου, τοῦ ψηφοφορεῖν, τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέ-
 γεσθαι κτλ. ὥστε ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο
 οὐδεμία ὑποψία καταχρήσεως ὑπάρχει.

Αἱ μεγαλύτεραι παρανομίαι καὶ ἀδικίαι συμ-
 βαίνουσι κατὰ τὴν κλήρωσιν τῶν στρατευσίμων
 αὗται δὲ παγάζουσι ἀπὸ τοῦ ἰδίου νόμου τὴν φύ-
 σιν. Ὑπῆρχε ποτὲ στρατιωτικὸς νόμος νὰ δέτωσι
 κατὰ σειράν τὴν ἠττηθέντας ἐχθροὺς, καὶ νὰ λαμ-
 βάνωσι ἕνα ἀφ' ἑκάστης δεκάδος, τὸν εὐρισκό-
 μενον εἰς τὸν δέκατον ἀριθμὸν, διὰ νὰ τὸν φονεύω-
 σι, καὶ νὰ σώζωνται οἱ λοιποί. "Ὅσοι ἤθελον εὐ-
 ρεθῆ εἰς τὴν λυπηρὰν καὶ ἐπικίνδυνον ταύτην κατά-
 στασιν, δὲν ἦσαν ἄρα γε συγχωρητοὶ ἐὰν ἐπροσ-
 πάθουν νὰ μὴν εὐρεθῶσι εἰς τὸν ὀλέθριον τοῦτον
 ἀριθμὸν; Τὸ αὐτὸ σχεδὸν συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς
 στρατευσίμους κατὰ τὸν παρόντα νόμον τῆς ἀπο-
 γραφῆς. Κατὰ φυσικὸν λοιπὸν λόγον πρέπει νὰ

προσπαθῆσῃ ἕκαστος ν' ἀποφύγῃ τὸν ὀλέθριον ὡς
 πρὸς τὰ συμφέροντά του κλήρον, ἐκ τούτου αἱ δω-
 ροκίαι, αἱ δραπετεύσεις, καὶ κατὰ συνέπειαν αἱ
 ληστεῖαι, καὶ ὅσα αὗται ἐπισύρου ἀλλὰ τρομερὰ
 κακουργήματα.

Διὰ νὰ ἀποφύγωμεν ὅλα ταῦτα ἀνάγκη ὁ νό-
 μος νὰ συνταχθῆ ἐπὶ ἰσότητι δικαιομά-
 των καὶ ὑποχρεώσεων.

Τὸ δίκαιον ἦτον ὅλοι ἀνεξαιρέτως εἰ νέοι νὰ
 υπηρετῶσι τὴν πατρίδα δι' ὠριμμένον διάστημα
 χρόνου, καὶ νὰ λαμβάνωσι ἅπαντες στρατιωτι-
 κὴν ἐκπαίδευσιν, τὸ ὁποῖον μόνον δύναται νὰ δια-
 τηρήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν, εἰς μικρὰ μάλιστα
 ἔθνη· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ σύστημα τοῦτο δὲν εἶναι ἀ-
 κόμη καιρὸς νὰ ἔμβῃ εἰς ἐνέργειαν, θέλομεν τὸ
 ἀναπτύξει ἄλλοτε, καὶ ὡς περιορισθῶμεν μόνον
 εἰς ὅ,τι ἐπὶ τῆ παρόντος δύναται νὰ γένη, καὶ πῶς
 τοῦτο νὰ ἦναι ὀλιγώτερον ἐπαχθές.

Ἡ στρατευσιμότης πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς φό-
 ρος ἀποδιδόμενος ἀπὸ τοὺς ἔχοντας ἄρσενά τέκνα,
 ὡς ὁ ποιμνιακὸς ἀπὸ τῆς ἔχοντος ποίμνια. Ὑπάρ-
 χουν τόποι, ὅπου ὡς ποιμνιακὸν φόρον λαμβάνου-
 σιν εἰς τὰ δέκα πρόβατα ἕν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ φορολο-
 γία αὕτη ὑπέκειτο εἰς διενέξεις· διότι ὁ μὲν ποι-
 μὴν ἤθελε νὰ δώσῃ τὸ κατώτερον τῶν ποιμνίων,
 ὁ δὲ εἰσπράκτωρ τοῦ φόρου νὰ λάβῃ τὸ καλύτερον,
 αἱ κυβερνήσεις, διὰ ν' ἀποφύγωσι τὰς διενέξεις
 ταύτας, ἐπροσδιόρισαν τὴν ἀξίαν τοῦ προβάτου
 εἰς χρήματα, τὴν διαίρεσαν εἰς δέκα ἴσα μερίδια,
 καὶ τὸ ἕν δέκατον ἐπέβαλον φόρον κατὰ κεφαλὴν

εἰς ἕκαστον πρόβατον. Ὁ νέος οὗτος νόμος ἐξέκοψε τὰς ρίζας τῶν διενέξεων τοῦ παλαιοῦ νόμου, καὶ κατέστησε τὴν ἡσυχίαν μεταξὺ τῶν φροολογούμενων.

Εἶπομεν ὅτι καὶ ἡ στρατευσιμότης, εἶναι φόρος τὸν ὁποῖον ὀφείλουν νὰ πληρώσουν οἱ ἔχοντες ἄρσενά τεκνα γονεῖς. Ἐὰν ὅλοι οἱ νέοι ἐλάμβανον γενικῶς μέρος, δὲν εἶχομεν νὰ εἴπωμεν τίποτε, ἐπειδὴ ὁμοῦς ἕκ τῶν ἑκατὸν μόνον πέντε κατ' ἔτος κληροῦνται, διὰ τὸ ἀποφύγωμεν τὰς ὁποίας ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν ὀλεθρίους συνεπείας, ὀφείλομεν νὰ εὖρωμεν μέσον ἀρμόδιον πρὸς θεραπείαν.

Ἐκαστος τῶν στρατευσίμων νὰ ὑποχρεωθῇ διὰ νόμου νὰ πληρόνῃ κατ' ἔτος εἴκοσι δραχμὰς μέρους συμπληρώσεως τῆς ἐξαιτίας, διάστημα, καθ' ὃ ὑπόκειται εἰς τὴν στρατευσιμότητα. Τὰ χρήματα δὲ ταῦτα νὰ χρησιμεύωσι πρὸς ἀποζημίωσιν τοῦ κληροῦχου, ἐὰν ἤθελε νὰ ὑπηρετήσῃ μόνος του, ἢ πρὸς ἀντικατάστασιν ἄλλου, ἐὰν αὐτὸς ἔχῃ λόγους νὰ μὴ δεχθῇ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην.

Κανονισθέντος τούτου διὰ τοῦ νόμου τῆς ἀπογραφῆς, καὶνεῖς δὲν ἤθελε φροντίσει νὰ κατασφισθῇ τὸν νόμον, ἤθελον ἐκλείψει αἱ ψευδομαρτυρίαι, αἱ δωροδοκίαι, αἱ εἰκονικαὶ κληρώσεις, καὶ τὸ μεγαλύτερον αἱ δραπετεύσεις, καὶ αἱ ληστεῖαι· διότι μέγας ἀριθμὸς ληστῶν, οἵτινες καταμαστίζουσι σήμερον τὴν κοινωνίαν εἶναι κληροῦχοι. Ὄταν τὸ μέτρον τοῦτο ἤθελε νομοθετηθῇ, ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρω ὀφελείων, θέλει ἔχει καὶ πολλὰς ἄλλας ὀφελίμους συνεπείας.

Τὰ χρήματα, ὅσα ἤθελον προσδιορισθῇ πρὸς ἀποζημίωσιν τοῦ κληροῦχου, ὅταν ἤθελε νὰ ὑπηρετήσῃ μόνος του εἰς τὸν στρατὸν, τὰ ὁποῖα ἤμποροῦσαν νὰ ἦναι πεντακόσια ἕως ἑξακόσια δραχμαὶ, βαλμένα εἰς τόκον διὰ μίαν τετραετίαν, θέλουν ὑπερβῆ τὰς ὀκτακοσίας δραχμὰς, ὥστε ὁ στρατεύσιμος ἐπανερχόμενος εὐρίσκει ἔτοιμον ἐν κεφάλαιον, διὰ τοῦ ὁποίου θέλει εὖρει πόρον ζωῆς ἀμέσως, ἐν ᾧ ὡς σήμερον συμβαίνει, ὁ στρατεύσιμος ἐπανερχόμενος, καὶ μὴ ἔχων μέσα ὑπάρξεως, ἀπομαθὼν καὶ τὴν ἔξιν τῆς ἐργασίας, εἶναι κίνδυνος νὰ κατασταθῇ ἐπιβλαθὴς εἰς τὴν κοινωνίαν.

Ἐπεὶ ὅλα ταῦτα εὐχῆς ἔργον νομίζομεν ἦτον, ἐὰν διὰ τοῦ αὐτοῦ νόμου ἤθελε προσδιορισθῇ, ὥστε οἱ κληροῦχοι νὰ μεταβαίνωσι κατὰ πρῶτον εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ὅπου νὰ γυμνάζωνται τὴν ὀπασκίαν, νὰ διδάσκωνται ὀλίγα γράμματα μὲ τὴν γραμματικὴν τῆς ὀμιλουμένης γλώσσης καὶ νὰ πολιτεύωνται ὑπωσοῦν εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Ἐπεὶ δὲ ἀπὸ ἐνὸς ἔτους τοιαύτην διαμονὴν καὶ ἐξάσκησιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἂς διευθύνωνται εἰς τὰς ἐπαρχίας. Τοιαύτη ἀγωγή γινομένη εἰς χιλίους κληροῦχους κατ' ἔτος, θέλει ἐξημερώσει καὶ τὸν λαόν, καὶ μάλιστα τῶν ὀρεινῶν ἐπαρχιῶν, θέλουν ἐλαττωθῇ καὶ ἐκλείψει διάφορα ἐγκλήματα πηγάζοντα ἀπὸ τὴν ἐνεσῶσαν ἠθικὴν κατάστασιν τοῦ λαοῦ εἰς τὰς ἐπαρχίας.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΠΟΔΕΚΑΤΩΣΕΩΣ.

Ὅλος ὁ κόσμος γνωρίζει, καὶ τὸ ὑπουργεῖον αὐτὸ διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐκθέσεώς του Φεωρεῖ, τὴν Ἑλλάδα ὡς τόπον γεωργικόν. Καὶ πραγματικῶς τὸ κυριώτερον ἔργον εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἡ γεωργία, καὶ τὸ σημαντικώτερον προῖον εἰς τὸ ὅποιον ἐξ ὁ ιδιότης καὶ τὸ Δημόσιον στηρίζει τὰς ἐλπίδας του εἶναι τὸ ἐκ τῆς γεωργίας, καὶ μὴ ὅλα ταῦτα ὁ κλάδος οὗτος εἶναι ὁ πλέον ἐπιβεβαρυνμένος.

Ἀφίνοντες κατὰ μέρος τὰς καταπιέσεις, τὰς ὁποίας ὑπέστη ἀλληλοδιαδόχως, ὡς τὸ ζύγισμα τῶν δεματίων, τὰ βάρη τῶν ἐνοικιαστῶν, τὰς ὀχληρίας τῶν ἐκτιμήσεων, καὶ πολλὰς ἄλλας, τὰς ὁποίας εἶναι μακροῦ χρόνου ἔργον νὰ ἀπαριθμήσῃ τις, ἐρχόμεθα ν' ἀποδείξωμεν ὅτι ὁ ἴδιος φορολογικὸς νόμος εἶναι καταπιεστικὸς εἰς τὸν γεωργὸν καὶ τὸν ἰδιοκτήτην, καὶ ὅτι ὁ γεωργὸς καὶ ὁ κτηματίας εἶναι ὁ παρὰ πάντα ἄλλον κλάδου πλειότερα ὑποφέρων βάρη, καὶ ἰδού πῶς.

Οἱ βιομήχανοι πληρόνουν ἐν ἐπιτήδευμα, καὶ ἄς λάβωμεν ὡς παράδειγμα τὸν οἰκοδόμον, διὰ νὰ ἴδωμεν πόσα τοῖς ἑκατὸν πληρόνει ἐπὶ τοῦ ἐτησίου αὐτοῦ εἰσοδήματος, ἢ ἄλλως, πόσα ἡμεροκάματα ἐκ τῆς ἐργασίας του προσφέρει εἰς τὸ Δημόσιον. Ὁ οἰκοδόμος πληρόνει δέκα δραχμὰς ἐπιτήδευμα δι' ἐν ἔτος, ἀπολαμβάνει δὲ ἀπὸ τὴν ἐτήσιον αὐτοῦ ἐργασίαν δραχμὰς ὑπὲρ τὰς τετρακοσίας κατὰ μέσον ὄρον ἀπολαβῆς, ὥστε πληρόνει διὰ φόρον ἐπιτηδεύματος δύο ἡμισυ τοῖς

ἑκατὸν ἐπὶ τοῦ ἐτησίου αὐτοῦ εἰσοδήματος ἄλλως. Ὁ οἰκοδόμος ἐργάζεται κατ' ἔτος διακοσίας ὀγδοήκοντα περίπου ἡμέρας· ἐὰν τὸν φόρον τοῦ ἐπιτηδεύματος τὸν ἀναλογίσωμεν εἰς ἡμεροκάματα πρὸς μίαν καὶ ἡμίσειαν δραχμὴν ἑκαστον κατὰ μέσον ὄρον, ὁ οἰκοδόμος προσφέρει διὰ τὸ δημόσιον ἐξ ἡμεροκάματα, ἢ ἐπτὰ κατ' ἔτος, ταῦτα δὲ ὑπολογιζόμενα ἐπὶ τῶν 280 ἐργασιμῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἀναλογοῦν περίπου δύο ἡμισυ ἐπὶ τοῖς ἑκατόν.

Ἄς ἐξετάσωμεν ἤδη τὸν φόρον τοῦ Γεωργοῦ, καὶ διὰ νὰ ἐννοήσωμεν καλλήτερον ἀνάγκη νὰ ἔμβωμεν εἰς οὐσιώδεις λεπτομερείας, ἀπὸ τὰς ὁποίας Φέλομεν ἐξάξει τὰ συμπεράσματά μας.

Ἐν στρέμμα τουρκικὸν γῆς διὰ νὰ σπαρθῇ σῖτον χρειάζεται

1. κοιλὸν σίτου διὰ σπύρον	δρ.	5
1. ἡμερόκαμα ὄργωμα.	»	4
1. ἡμερόκαμα διβόλισμα.	»	4
1. ἡμερόκαμα σπάρσιμον.	»	4
3. ἡμεροκάματα Φέρισμα.	»	6
1. ἡμερόκαμα κουβάλημα.	»	2
ἄλωνιστικά, ἀγροφυλακῆς καὶ ἄλλα ἐξοδα ὅλα ἐμοῦ ὑποθέ-		
τομεν.	»	7
		<hr/> 32

Ὁ γεωργὸς λοιπὸν καταβάλλει τριάκοντα δύο δραχμὰς διὰ τὴν καλλιέργειαν ἐνὸς στρέμματος ἀγροῦ καὶ περιμένει ἐν ἔτος σχεδὸν ἀπὸ

τῆς καταβολῆς τοῦ πλειότερου μέρους τῶν χρημάτων, ἕως τῆς ἀπολαβῆς αὐτῶν

Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ἐν κοιλὸν σπόρος ἡμπορεῖ νὰ δώσῃ προϊὸν δέκα κοιλὰ, ὁ γεωργὸς δίδει τὸ ἐν διὰ ἔγγειον φόρον εἰς τὸ δημόσιον. Τὰ δέκα κοιλὰ πρὸς πέντε δραχμὰς ἕκαστον, ἀποτελοῦν ποσὸν πενήτηκοντα χραχμῶν, ἐὰν ἐκπέσωμεν ἀπὸ αὐτὰς τὰ καταβληθέντα ἔξοδα δραχμὰς 32, μένει εἰς τὸν γεωργὸν καθαρὸν εἰσόδημα δραχμὰς 18, ἀπὸ δὲ τὰς 18 δραχμὰς λαμβάνει τὸ δημόσιον τὰς πέντε, αἱ ὁποῖαι ἀναλογοῦν περίπου εἴκοσι ὀκτὼ τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος.

Ἐκάμαμεν τὸν ὑπολογισμὸν τοῦτον ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ὁ ἀγρὸς θέλει καρποφορήσει τὸ ἐν δέκα. Ἀλλὰ τοιαύτη εὐφορία εἶναι σπανία· ἐὰν λάβωμεν τὸν μέσον ὄρον τῶν εὐφόρων καὶ ἀφόρων ἐτῶν, πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐν κοιλὸν σπόρος θέλει καρποφορήσει ἕξ, τὰ ἕξ κοιλὰ πρὸς πέντε δραχμὰς ἀξίαν ἀποτελοῦν τριάκοντα δραχμὰς, ὥστε ὁ γεωργὸς δὲν ἀπολαμβάνει τὰ καταβληθέντα ἔξοδα, καὶ μ' ὅλα ταῦτα πληρόνει ἕξ αὐτῶν τὸν φόρον εἰς τὸ δημόσιον, ἤτοι ἀποδεκατίζεται καὶ ὁ σπόρος καὶ ἡ ἐργασία του, καὶ τὰ καταβληθέντα ἔξοδα.

Ἐνταῦθα θεωροῦμεν τὸν γεωργὸν συγχρόνως καὶ ὡς ἰδιοκτήτην, ἀλλ' ἄς διαιρέσωμεν τὰς δύο ταύτας ιδιότητας διὰ νὰ ἴδωμεν πόσος φόρος ἀναλογεῖ εἰς ἐκάστην αὐτῶν.

Ἅσοι ἐκ τῶν γεωργῶν δὲν ἔχουν ἰδίας αὐτῶν

γαίας λαμβάνουν μὲ ἐνοίκιον ἀπὸ τοὺς ἰδιοκτήτας. Τὸ σύνηθες ἐνοίκιον διὰ τὰς καλῆς ποιότητος γαίας εἶναι ὁ ἀντίσπορος, ἤτοι ὅσον σῖτον λαμβάνει ὁ ἀγρὸς, τόσον ἐνοίκιον δίδεται εἰς τὸν ἰδιοκτήτην· ἄς ὑποθέσωμεν πάλιν ὅτι τὸ ἐν ἑκαρποφόρησε δέκα ἐξ αὐτῶν

Λαμβάνει τὸ δημόσιον ἔγγειον	1
Τὸ ἐνοίκιον ὁμοίως	1
Ἄλωνιστικά καὶ δι' ἀγροφυλακὴν κτλ.	1
Διὰ σπόρον	1
	<hr/>
	4

μένουν εἰς τὸν γεωργὸν μόνον ἕξ κοιλὰ· ταῦτα δὲ ἰσοδυναμοῦν σχεδὸν μὲ τὰ ἔξοδα τῆς καλλιέργειας, ὡς ἀνωτέρω τὰ ἐξεθέσαμεν· ἀλλ' ἐὰν ἡ καρποφορία ὑποτεθῇ μεσαίας ποιότητος, ἤτοι τὸ ἐν φέρει ἕξ, ἐκπιπτομένων τοῦ σπόρου, τοῦ δεκάτου, τοῦ ἐνοικίου καὶ τῶν λοιπῶν ἐξόδων μένουν μόνον δύο κοιλὰ εἰς τὸν γεωργὸν, καὶ ταῦτα πρόκειται νὰ τὸν ἀποζημιώσωσι διὰ τὰς ἐργασίας του, τὰ ἔξοδα τῆς καλλιέργειας, ἤτοι καταθέτει δραχμὰς τριάκοντα, καὶ ἀπολαμβάνει μόνον δέκα, ἤτοι ἀποζημιώνεται μὲ μόνον τὸ ἐν τρίτον τῆς ἀξίας τῶν ἐξόδων καὶ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ.

Ἄς κάμωμεν καὶ κατ' ἄλλον τρόπον τὸν λογαριασμὸν τοῦτον. Ὅταν ὑποθέσωμεν ὅτι ἐν κοιλὸν σπόρος παρήγαγε δέκα, ἐκπέσωμεν δὲ

Διὰ σπόρον	1
Δι' ἐνοίκιον	1

Διὰ ἀλωνιστικὸν κτλ. 1
 μένου ἑπτὰ 7

Ἐξ αὐτῶν λαμβάνει τὸ δημόσιον τὸ ἓν, ἥτοι λαμβάνει δεκατέσσαρα περίπου τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τῆς ἐργασίας τοῦ γεωργοῦ, ἐν ᾧ ἐπὶ τοῦ βιομηχάνου δὲν λαμβάνει, εἰμὴ δὴ δύο ἡμισὴ ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν.

Ἐπὶ τῶν μεγάλων ἰδιοκτησιῶν οἱ γεωργοὶ δίδουν τὸ τρίτον τοῦ προϊόντος εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας, ἐκπιπτομένων ἐξόδων τιμῶν ὡς ἐξῆς: ἐπὶ κοιλῶν 10

Ἐκπίπτει τὸ δέκατον 1

Διὰ σπόρον 1

Δι' ἀλωνιστικὰ καὶ ἀγρολακῆν κτλ. 1

Ἐκ τῶν ἑπτὰ κοιλῶν τοῦ ὑπολοίπου ὁ μὲν ἰδιοκτήτης λαμβάνει κοιλὰ δύο καὶ ὀκτάδας ἑπτὰ, ὁ δὲ γεωργὸς κοιλὰ τέσσαρα καὶ ὀκτάδας δεκατέσσαρας. Ἀνυλογίζοντες τὸν ἔγγειον φόρον εἰς τὸν ἰδιοκτήτην καὶ τὸν γεωργὸν ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ, τὸ ὅποιον ἔλαβεν ἕκαστος, ὁ μὲν ἰδιοκτήτης ἐπὶ ὀκτάδων πενήντα καὶ μίᾳ, τὰς ὁποίας ἔλαβε, δίδει ὀκτάδας ἑπτὰ, ὁ δὲ γεωργὸς ἐπὶ ὀκτάδων 112 δίδει ὀκτάδας 14, ἥτοι δεκατέσσαρα ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἕκαστος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος αὐτῶν.

Ὅτι λαμβάνει ὁ γεωργὸς ὑποτίθεται ἀποζημίωσις διὰ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ. Πληρόναι λοι-

πὸν εἰς τὸ δημόσιον δεκατέσσαρα ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τοῦ προϊόντος τῆς ἐργασίας αὐτοῦ, ἐν ᾧ ὁ οἰκοδόμος ὡς προείπομεν πληρόναι μόνον δύο ἡμισὴ ἐπὶ τοῖς ἑκατόν.

Ἐὰν θεωρήσωμεν καὶ ἄλλως τὸ πρᾶγμα. Κατὰ τὸν προεκτεθέντα ὑπολογισμόν τὰ ἔξοδα τοῦ γεωργοῦ ὑπελογίσθησαν εἰς δραχ. 32, εἰάν ἐκπέσωμεν τὸν σπόρον καὶ τὰ ἀλωνιστικὰ κτλ. δραχ. 12 μένου δραχμαὶ 20 διὰ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν δραχμῶν τούτων τὸ δημόσιον λαμβάνει δύο τρίτα τοῦ κοιλοῦ, ἥτοι δραχμὰς 3, 34 ὁ ἐστὶ δέκα ἑπτὰ περίπου ἐπὶ τοῖς ἑκατόν.

Ὅλοι οἱ ἀνωτέρω ὑπολογισμοὶ ἔγιναν ἐπὶ πρώτης, ποιότητος γαιῶν καὶ εἰς μεγάλην, ἢ μεσαίαν εὐφορίαν, ἀλλ' εἰάν ἐξετάσωμεν τὴν καλλιέργειαν ἀγόνων καὶ πετρωδῶν γαιῶν, μικρῶν τερμαχίων ἀγρῶν, ὅπου ἡ καλλιέργεια γίνεται μὲ τὴν τζάπαν, ἢ ἀγρῶν κειμένων μακρῶν τῶν χωρίων, καὶ εἰς μέρη ἀπόκεντρα, ὅθεν οἱ καρποὶ μετακομίζονται διὰ δυσβάτων καὶ στενῶν μονοπατίων μὲ ὄχι ὀλίγην φθορὰν τοῦ προϊόντος, εἰς τοιαύτας περιστάσεις ὁ γεωργὸς εἶναι πολὺ πλέον ἐπιβεβαρυνμένος. Διὰ ταῦτα ἡ Ὀθωμανικὴ ἐξουσία τοιαύτας γαίας ἐφορολόγει κατ' ἀποκοπὴν, ὡς τὴν Μάνην, τὰ Κράβαρα τὰ ὀρεινὰ τῆς Εὐρυτανίας μέρη κτλ. διὰ τὰ ἀποφύγη ἢ μὲν ἐξουσία τὰ περιττὰ ἔξοδα, καὶ τὰς δυσκολίας τῆς ἀκριβοῦς ἐπιτηρήσεως, ὁ δὲ φορολογούμενος τὰς καταπίσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἀναγκαίως ἔπρεπε καὶ ὑποβάλλεται πρὸς ἐκτέ-

λεσιν τῶν μέτρων τῆς ἀκριβοῦς ἐπιτηρήσεως τῶν φορολογικῶν νόμων

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὑπολογισμῶν προκύπτει καθάρωτατα ὅτι οὐδεμία τάξις βιομηχάνων ὑπάρχει πλειότερον ἐπιβεβαρυμένη παρὰ τὴν τάξιν τῶν γεωργῶν καὶ μὲν ὅλα ταῦτα ἡ τάξις αὕτη εἶναι ἢ πολυανθρωποτέρα εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐπὶ τῆς τάξεως ταύτης στηρίζονται αἱ μεγαλύτεραι ἐλπίδες τοῦ δημοσίου, καὶ ἡ εὐημερία τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι δίκαιον νὰ μένωσιν αἰωνίως ὑπὸ τὴν καταπιεστικὴν ταύτην φορολογίαν; Εἶναι δίκαιον νὰ ληφθῇ μέτρον, ὥστε ἡ φορολογία νὰ ἐπιτεθῇ ἀναλόγως, καὶ νὰ ἀνακουφισθῇ ἀπὸ τὸν ἐπικείμενόν ζυγόν; Ταῦτα εἶναι ἐρωτήματα, τὰ ὅποια πρέπει νὰ λύσῃ ὁ λαὸς μετὰ τῆς Κυβερνήσεώς του, ὁ μὲν νὰ ἐκθέσῃ νομίμως τὰ παράπονα αὐτοῦ, ἡ δὲ νὰ ἐπιφέρῃ Θεραπείαν ἀνάλογον. Θέλομεν ἄλλοτε ὀμιλήσει περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν δύναται νὰ ἐπέλθῃ Θεραπεία τοῦ κακοῦ μὲ ὀλιγωτέραν, ὅσον ἔνεστι, βλάβην τῶν συμφερόντων τοῦ δημοσίου.

Ἄλλ' ἐν ᾧ ἡ τάξις τῶν γαιοκτημόνων καὶ γεωργῶν φορολογεῖται, ὡς προείπομεν, βαρύτερον ὅλων τῶν ἄλλων, ἐν ᾧ ἡ εὐημερία ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς Κυβερνήσεως κρέμαται ἀπὸ τὴν τάξιν ταύτην τῶν γαιοκτημόνων καὶ γεωργῶν, ἐλήφθη καὶ πρόνοιό τις διὰ νὰ εὐκολυνθῇ αὕτη κατὰ τὰ μέσα, ὥστε νὰ προάγῃ πλειότερα προϊόντα; ὄχι βέβαια. Τὸ μόνον δανειστικὸν κατὰστημα ἡ Τράπεζα δα-

νείζει μεγάλας ποσότητας, ὥστε οἱ μικροὶ κτηματῖαι καὶ γεωργοὶ, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς ἐπαρχίας, δὲν δύνανται νὰ δανεισθῶσι παρ' αὐτῆς, καὶ διαμένουσιν εἰσέτι ὑπὸ τὸν ζυγόν, ἢ κάλλιον ὑπὸ τὴν μάχαιραν τῶν ἀσυνειδήτων τοκιστῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν μεγαλοκτηματιῶν τῶν παρ' αὐτῆς δανεισθέντων ὁ ὑπέρογκος τόκος ἐπέφερε τὴν καταστροφὴν μᾶλλον παρὰ τὴν σωτηρίαν.

Ἐὰν ἡ πρότασις περὶ νέου δανειστικοῦ καταστήματος μὲ τόκον πρὸς 5, 0]0 λάβῃ χώραν, τὸ ὁποῖον ἐκ καρδίας εὐχόμεθα, ὡς τὸ μόνον μέσον τοῦ νὰ ἀναχαιτήσῃ τὸν γενικὸν τῶν κτηματιῶν ὄλεθρον, καὶ ἐπομένως τὴν δυστυχίαν τῆς Ἑλλάδος, νομίζομεν ἀναγκαιότατον νὰ ὑπάρξωσιν ὑποκαταστήματα κατ' ἐπαρχίας, καὶ νὰ γίνῃ ὅσον ἔνεστιν ἀπλούστερος ὁ ὀργανισμὸς αὐτῶν, ὥστε οἱ γεωργοὶ νὰ δύνανται καὶ μέχρι τῶν διακοσίων δραχμῶν νὰ δανείζονται καὶ νὰ μὴν ἀπαντῶσι προσκόμματα ὡς ἐκ τῶν διατυπώσεων, οὔτε νὰ γίνωνται τὰ ἔξοδα ὑπερβολικά. Τὸ μέτρον ταῦτο συνιστῶμεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, εἰάν θέλῃ νὰ διπλασιάσῃ ἐντὸς ὀλίγου τοὺς πόρους τῆς, χορηγοῦσα τὰς ἀνωτέρω εὐκολίας εἰς τοὺς γεωργοὺς καὶ μικροὺς κτηματίας, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὸν μεγαλύτερον καὶ κυριώτερον πλοῦτον τοῦ ἔθνους.

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΣΣΑ.

Ὁ πατήρ μου ἦτο Ταγματάρχης, ὅστις εἶχε μὲν στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας ἀρκετάς, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὴν ἱκανότητα νὰ κάμῃ ἐπίδειξιν αὐτῶν, οὐδὲ τρόπον ἀρμόδιον εἰς τὸ νὰ πλησιάσῃ τὴν αὐλὴν διὰ νὰ ἀπολαύσῃ καὶ τὰ ἐκ τῆς εὐνοίας αὐτῆς ἀγαθὰ· ἐλάμβανε λοιπὸν μόνον τὸν μισθὸν τοῦ πρεσβύτου. Περιουσίαν πατρικὴν δὲν ἐκληρονόμησε· διότι οἱ γονεῖς τοῦ ἦσαν πτωχοὶ χωρικοί, οὐδὲ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐπαναστάσεως ἀπέκτησε· διότι οἱ δοθέντες παρὰ τῆς Κυβερνήσεως μισθοὶ ἦσαν ἀσήμαντοί· δὲν ἔτυχε δὲ νὰ παρευρεθῇ εἰς ἄλωσιν τινὸς Φρουρίου, ἢ καταστροφὴν πόλεως διὰ τὴν ἀπολαύσῃ ὡς ἄλλοι. Εἶχε δὲ πέντε τέκνα, δύο ἄρσενα καὶ τρία θυγάτρια, τῶν ὁποίων πρωτότοκος ἦμουν ἐγώ. Ἡμουν δωδεκαετής, ὅταν ἐστερήθην τὴν μητέρα μου, ὁ δὲ πατήρ μου, μὴ δυνάμενος νὰ διαμένῃ διαρκῶς εἰς τὴν οἰκίαν· διότι ἀνελάμβανεν ἐπιχειρήσεις τινὰς διὰ νὰ ἀναπληρῶν τὰς ἀνάγκας του· καὶ μὴ θέλων νὰ ἀφήσῃ τὴν φροντίδα τῆς ἀνατροφῆς μου εἰς ἀπλήν ὑπέρβριαν ἐστοχάσθη κατάλληλον νὰ μὲ εἰσάξῃ εἰς τὸ ἐκπαιδευτικὸν τῶν κορασιῶν σχολεῖον, τὸ παρὰ τῆς φιλεκπαιδευτικῆς ἐταιρείας συστηθέν.

Μεταδὰς εἰς Ἀθήνας ἐπ' αὐτῶ τῷ σκοπῷ προσέπεσεν εἰς πολλοὺς τῶν σημαντικῶν, καὶ μετὰ ἑξαμήνου προσπαθείας κατώρθωσε τέλος πάντων νὰ γένη δεκτὴ ἡ αἴτησίς του.

Ἀπὸ τὴν πενιχρὰν οἰκίαν τοῦ πατρός μου μετέ-

ἔην εἰς τὸ κατάστημα τῆς ἐταιρείας, τὸ ὁποῖον μοῦ ἐφάνη λαμπρότατον παλάτιον, ἔνεκα τῆς μεγίστης διαφορᾶς μεταξὺ τῆς πρώτης καὶ τῆς νέας μου κατοικίας· τὸν χωρικὸν τρόπον τῆς ζωῆς διεδέχθη ὁ ἐξευγενισμένος, ὅστις εἰσῆλθη ἤδη εἰς τὰς Ἀθήνας· καὶ ἀπὸ τὴν πατρικὴν ἔνδειαν κατεστάθην εἰς ἀφθουίαν ὅχι εὐκαταφρόνητον ὡς πρὸς ἐμέ. Ἡ ἐντύπωσις, τὴν ὁποίαν ἡ μεγάλη αὐτῆ μεταβολὴ ἐπέφερον εἰς ἐμέ, ὑπῆρξε μεγίστη. Ἐλησμόνησα ἀμέσως καὶ τὸ χωρίον καὶ τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς συγγενεῖς μου, καὶ ἀπῆλθον μεγίστην εὐχαρίστησιν. Μόνη λύπη, τὴν ὁποίαν ἠσθάνθην κατ' ἀρχάς, ἦτον ἡ κηγάζουσα ἀπὸ τὰ ἀποδιδόμενα εἰς ἐμέ περιγέλια διὰ τὸν ἀδέξιον τρόπον μου, καὶ διὰ τὰς χωρικὰς μου ἐκφράσεις, καὶ τὴν παράξενον προφορὰν, τὰ ὅποια ἐπαναλάμβανον συνεχῶς αἱ περιγελαστικώτεροι ἐκ τῶν συμμαθητριῶν μου· ἀλλ' ἡ προσοχὴ, τὴν ὁποίαν κατέβαλον, ἐπέφερον ὀγλίγωρα καὶ τούτου τὴν θεραπείαν.

Ἄφου συνεμορφώθην καθ' ὅλα μὲ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὅλα τὰ ἐν τῷ καταστήματι κοράσια ἐπολιτεύοντο, καὶ ἀπέκτησα φίλας ἐξειδικασμένας, δὲν εἶχον πλέον οὐδεμίαν φροντίδα, οὐδεμίαν αἰτίαν λύπης, ἢ δυσαρρεσκείας, ἐκτὸς ἐκείνων, τὰς ὁποίας ἐπιφέρει ἡ διδασκαλία· ἀλλ' ἐγὼ ἤμην ἱκανῶς ἐπιμελής, ὥστε σπανιώτατα νὰ δίδω ἀφορμὰς διὰ νὰ μοὶ ἐπιβάλλωσι τιμωρίας.

Ἐξ ἑτῆ πλήρη διέτριψα εἰς τὸ κατάστημα, χωρὶς νὰ ἐξέλθω ποτὲ ἀπὸ αὐτοῦ· διότι τὸ χωρίον, εἰς τὸ ὅποιον ἐκατοίκει ὁ πατήρ μου, ἦτο πολὺ

μακράν, καὶ δὲν εἶχε ποτὲ ἀποφασίσει νὰ με-
ταφέρῃ ἐκεῖ κατὰ τὸ διάστημα τῶν διακοπῶν.
"Ὅταν δὲ ἐτελείωσεν ἡ προθεσμία τῶν ἑξ ἐτῶν,
καθ' ἣν ἀπεπερατώθησαν ὅλα τὰ μαθήματα, μὲ
ἐπῆρεν ὁ πατήρ μου, καὶ μὲ μετέφερεν εἰς τὸ χω-
ρίον.

Ἡ μεταβολὴ ἀπὸ τὴν λαμπρότητα, καὶ ἀφθο-
νίαν, εἰς ἣν ἔζων, εἰς τὴν εὐτέλειαν καὶ ἔνδειαν,
εἰς ἣν μετέβαινον, ἐγένετο διὰ μιᾶς, ὥστε ἡ ἐντύ-
πωσις ὑπῆρξεν εἰς ἐμὲ ζωηροτάτη, καὶ προήγαγεν
ὅλως ἀντίθετα αἰσθήματα, τῶν ὅσα κατὰ τὴν
πρώτην μεταβολὴν τοῦ βίου μου αἰσθάνθη. Εἰ-
σῆλθον εἰς μίαν λασπόκτιστον οἰκίαν, ἔχουσαν
μόνον δύο χωρίσματα. Δύο παλαιὰ κιβώτια
(κασέλαι), ἐνὸς τῶν ὁποίων ἦτον χωρισμένον τὸ
σκέπασμα, ἦσαν αἱ μόναι σκευοθήκαι τῶν ἐνδυ-
μάτων. Δὲν ὑπῆρχε κλίνη, οὔτε τράπεζα, καὶ
κατὰ συνέπειαν οὐδὲ σκαμνία. Εὐρέθην λοιπὸν
ἀναγκασμένη νὰ κάθωμαι χαμηλὰ ἐπάνω εἰς ἓν
στρώμα· αἱ σανίδες τοῦ πατώματος ἦσαν ἀπλά-
νισται, καὶ ἴσως ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς κατασκευῆς
των ποτὲ δὲν ἐπλήθησαν.

Ὁ πατήρ μου εἶχε διατάξει νὰ κάμωσιν πρὸς
χάριν μου ἀφθονιώτερα φαγητά. Ἐκαθήσαμεν
τριγύρω εἰς μίαν χαμηλὴν στρογγύλην τράπεζαν,
εἰς τὸ μέσον τῆς ὁποίας ἔθεσαν τὰ φαγητά. Ἐλα-
βον εἰς χεῖρας τὸ πηροῦν· ἀλλ' εἶχε τόσας ἀκα-
θαρσίας μεταξὺ τῶν ὀδόντων του, ὥστε ἐδιάσθη
νὰ τὸ καθαρίσω μὲ ὀλίγον ψωμί, διὰ ν' ἀπο-
φύγω τὴν ἀηδίαν, καὶ οὕτω νὰ τὸ μεταχειρισθῶ.

"Ὅταν δὲ ἠθέλησα νὰ πῶ νερὸν, μοῦ ἐπρόσφερον ἐν
λαγήνιον, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευε διὰ τοὺς πίνοντας
ὑδωρ, καὶ τὸ ὁποῖον πρὸ καιροῦ ἐκυκλοφοροῦσεν εἰς
τὴν ὀμήγυριν διότι τὸ ποτῆρι ἦτον ἐν καὶ μόνον, καὶ
τοῦτο ἦτον εἰς κυκλοφορίαν διὰ τοὺς πίνοντας κρασί.
Εἶχε δὲ ἱκανῶς γνωριστικὰ σημεῖα τῆς τοιαύτης
χρῆσεως· διότι ὁ πάτος του καὶ τὸ κάτω μέρος τῶν
πλευρῶν του εἶχον πρὸ πολλοῦ ἀποκτήσει τὸ μελα-
νὸν χρῶμα τοῦ οἴνου. Τὰ δὲ φαγητὰ τοσοῦτον ἀντί-
θετα ἦσαν τῶν ὅσα ἐσυνειθίζαμεν εἰς τὸ κατάστη-
μα, ὥστε μ' ὅλην τὴν πείναν, ἡ ὁποία μ' ἐκυρίευε,
μὲ δυσκολίαν ἤμποροῦσα νὰ τὰ καταπίω. Ὁ πα-
τήρ μου ἠγάπα ὑπερβολικὰ τὸ πιπέρι, καὶ ἡ ὑπερ-
ρέτρια διὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ, ἴσως νομίζουσα
ὅτι εὐχαριστεῖ καὶ ἐμὲ πλειότερον, μὲ τοσαύτην
ὑπερβολὴν τὸ ἔδαλεν, ὥστε ἡ γλῶσσά μου ἐφλο-
γίσθη.

Ὁ πατήρ μου, βλέπων ὅτι δὲν ἔτρωγον, ὡς αἱ
λοιποὶ συνδαιτημόνες, μὲ παρεκίνηει συνεχῶς, νο-
μίζων ὅτι ἀπὸ συστολῆν, ἔνεκα τῆς μακρᾶς ἀπου-
σίας μου, δὲν ἔτρωγον. Πρὶν ἔτι τελειώσῃ ἡ τρά-
πεζα, ἐδιάσθη νὰ σηκωθῶ διότι ἐκαθήμην σταυ-
ροπόδι καὶ ἐμούδιασαν οἱ πόδες μου μαζευμένοι,
ἐπῆγα δὲ καὶ ἐκάθησα εἰς τὸ κιβώτιον. Ὁ πατήρ
μου ἐκάθησεν ἀκόμη ἀρκετὴν ὥραν πίνων, καὶ
ἐτραγοῦδησε καὶ δύο τρία κλέφτικα τραγούδια,
τὰ ὁποῖα τόσον παράξενα μοῦ ἐφάνηκαν, ὥστε δὲν
ἤμποροῦσα νὰ τὰ ὑποφέρω· μοῦ ἤρχετο ὡς νὰ
μοῦ ἐξέσχιζαν τὰ αὐτία.

Ἄφου ἐσηκάθη ἡ τράπεζα, καὶ ἐπέρασεν ὀλίγη

ἔωρα, ἀπεφασίσθη νὰ πλαγιάσωμεν. Τὸ ἐν χώ-
ρισμα ἦτον προσδιωρισμένον διὰ τοὺς ἀνδρας, τὸ δὲ
διὰ τὰς γυναῖκας. Μετέβην λοιπὸν εἰς τὸ δι' ἡμᾶς
ἰωρισμένον δωμάτιον ἢ ὑπηρέτρια ἔστρωσε δύο
βελέντζας κατὰ σειρὰν, καὶ ἔβαλε τινὰ προσκέ-
φαλα μάλινα· ἢ μία ἄκρα ἦτον δι' ἐμὲ, ἢ ἄλλη
διὰ τὴν ὑπηρέτριαν, καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἔμελλον νὰ
τοποθετηθῶσιν αἱ ἀδελφαί μου, τὰ δὲ σκεπάσμα-
τα ἦσαν τζέργαι εὐτυχῶς ὅμως ἐγὼ εἶχον τὸ πά-
πλωμα, τὸ ὁποῖον εἶχον ὅταν ἐξῆλθον τοῦ κατα-
στήματος.

Μόλις ἦτον ὀγδόη ὥρα μετὰ μεσημβριάν, καὶ
εἶδον ὅλους νὰ πλαγιάσωσιν, καὶ ἀποκοιμηθέντες
ὁ εἰς κατόπιον τοῦ ἄλλου νὰ βουχνίζωσιν, ἢ δὲ ὑπη-
ρέτρια σβύσασα τὸν λύχνον ἔπεσε καὶ αὐτὴ, καὶ
δὲν ἐβράδυνε νὰ μοῦ φανερώσῃ μὲ ἐν ἀρκετὰ δυ-
νατὸν ρούχνισμα, ὅτι δὲν ἦτο τόσο δύσκολος εἰς
τὰ θέληγτρα τοῦ ὕπνου.

Ἐγὼ εἶχον μὲν ἐξαπλωθῆ, ἀλλ' ἦτον δυνατὸν
νὰ μὲ κυριεύσῃ ὕπνος; Ἡμῶν συνειθισμένη νὰ
κοιμῶμαι περὶ τὸ μεσονύκτιον, καὶ τώρα ἡμῶν
ἀναγκασμένη νὰ πλαγιάσω τόσο νωρὶς. Ἐκαι-
μῶμον εἰς στρώμα παχὺ ἐπάνω εἰς κλίνην ὑψη-
λὴν, καὶ τώρα μόνον ἢ βελέντζα ἀνεπλήρουε καὶ
τῆς κλίνης καὶ τοῦ στρώματος τὸν τόπον. Ἀφοῦ
λοιπὸν ὁ ὕπνος δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ μὲ κυριεύσῃ,
ἤρχισα τοὺς συλλογισμοὺς· τοσαύτην δὲ λύπην
μοῦ ἐπροξένησεν ἢ τοιαύτη μεταβολὴ τῆς ζωῆς,
ὥστε δι' ὅλης τῆς νυκτὸς τὰ δάκρυα δὲν ἐξέλιπον
ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς μου. Ὅταν μάλιστα μὲ ἐπο-

νοῦσαν τὰ κόκκαλα, καὶ ἠναγκαζόμεν νὰ γυρίζω
συνεχῶς, ταῦτα ἔτρεχον ἀφθονώτερα. Μόλις περὶ τὰ
ἔξημερώματα, ἀφοῦ ἔστρωσα τὸ ἡμισυ πάπλωμά
μου, θέσασα μίαν ἄκραν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ προσ-
κεφάλου διὰ νὰ μὴν μοῦ τρίβῃ τὸ μάγουλον, ἐσκε-
πάσθην δὲ τὸ ἄλλο ἡμισυ, ἠδυνήθην νὰ ἀποκοι-
μηθῶ, ἀλλ' ὁ ὕπνος μου δὲν διέμεινεν ἐπὶ πολὺ
ἀτάραχος· διότι οἱ ἄλλοι, κοιμηθέντες ἐνωρὶς, καὶ
χορτάσαντες τὸν ὕπνον, ἐξύπνησαν, πρὶν ἐτιᾶνα-
τείλῃ ὁ ἥλιος· ἠναγκάσθην κ' ἐγὼ νὰ σηκωθῶ,
καὶ τοι μὲ πολλὴν μου δυσαρέσκειαν. Τοιοῦτος
ἦτον ὁ τρόπος τῆς ζωῆς καὶ τὰς ἐπιλοιποὺς ἡμέρας,
ὥστε αὐτὴ νὰ συνειθίσω, ἐκυριεύθην ἀπὸ τοσαύτην
λύπην, ὥστε ἐφάνη ἐπαισθητὴ θλάβῃ εἰς τὴν
υἰείαν μου.

Ὁ πατήρ μου πρὸ πολλοῦ εἶχε σχεδιάσει νὰ μὲ
ὑπανδρεύσῃ μὲ ἕνα νέον χωρικὸν τοῦ ἰδίου χωρίου,
ἔχοντα μὲν περιουσίαν, ἀλλ' ἀμαθῆ καὶ ἐργαζό-
μενον καὶ μὲ τὰς ἰδίας του χεῖρας. Μοῦ ἐγνωστο-
ποίησε τὸν σκοπὸν του, καὶ μοῦ ἔδειξε τὸ ὑποκεί-
μενον. Μ' ὅλον ὅτι δὲν εἶχον πολὺ θάρρος πρὸς τὸν
πατέρα μου, φοβουμένη ὅμως μὴν ὑποχρεωθῶ εἰς
τὸ συνοικέσιον ταῦτο, ἐτόλμησα νὰ ἐναντιωθῶ.
Καὶ ἐπειδὴ ὁ πατήρ μου ἐπέμενε πολὺ, θεωρῶν
καὶ πολὺ καλὸν καὶ ἀφέλιμον τὸ συνοικέσιον
ταῦτο, ἀπεφασίσα νὰ ἀντισταθῶ. Ἐπειδὴ δὲ δὲν
εἶχον μητέρα, αὔτε ἄλλην τινὰ συγγενῆ, δι' ἧς νὰ
ἐκθέσω πρὸς τὸν πατέρα μου τὰ δικαιολογήματά
μου, ἠναγκάσθην νὰ τὰ ἐκθέσω μόνη μου. Τὸ
κυριώτερον αὐτῶν ἦτον, ὅτι ἐγὼ ἐκπαιδευθεῖσα

ἐπωσοῦν δὲν ἠποροῦσα ν' ἀποδώσω εἰς ἓνα χωρικὸν
καὶ ἀμαθῆ ἄνθρωπον τὸ σέβας καὶ τὴν ὑπόκλισιν
τὴν ὁποίαν γυνὴ ὀφείλει πρὸς τὸν σύζυγον αὐτῆς.
Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου ἐγὼ εἶχον καὶ ἄλλον λόγον
διότι δὲν ἠθέλων ν' ἀποκατασταθῶ εἰς τὸ χωρίον,
ἔπου ἡ ζωὴ μου ἐφαίνετο ἀφόρητος, ἀλλὰ τὸν
λόγον τούτου δὲν ἐτόλμων νὰ τὸν ἐξηγήσω εἰς τὸν
πατέρα μου.

Ὁ πατήρ μου ἀπελπισθεὶς τοῦ νὰ μὲ πείσῃ,
καὶ μὴ θέλων νὰ μὲ λυπήσῃ ἀναγκάζων με νὰ
δεχθῶ σύζυγον ἐναντίον τῆς ἀρεσκείας μου, ἐσο-
χάσθη νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν μου. « Παιδί
μου, μοῦ εἶπεν, ἔσφαλές νὰ μὴν παραδεχθῆς τὴν
πρότασιν ταύτην. Τὴν σήμερον αἱ ὑπανδρεῖαι δὲν
εἶναι εὐκόλοι. Οἱ καλοὶ νέοι, ὁποίους ἐννοεῖς ἐσύ,
ζητοῦν προίκας, τὰς ὁποίας ἡμεῖς δὲν ἔχομεν. Εὐ-
χομαι, ὥστε ὅταν μετανοήσῃς, νὰ μὴν ἦναι το-
σοῦτον ἀργῶ, ὥστε ἡ μετάνοιά σου νὰ ἀποβῆ
ἀνωφελῆς. »

Ὀλίγας ἡμέρας ὕστερον ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν ταύ-
την, ὁ πατήρ μου ἀσθενήσας ἀπέθανε, καὶ ὅλαι αἱ
οἰκιακαὶ φροντίδες ἐγκατελείφθησαν εἰς ἐμέ. Πρὸς
ἐπίμετρον τῆς δυστυχίας μου καὶ ἡ γυνὴ, ἣτις
ἐξεπλήρωνε τὰ ἔργα τῆς ὑπηρετρίας, ἀπεμακρύνθη
ἀπὸ ἡμᾶς προτείνουσα, ὅτι ἐμελλε νὰ ὑπανδρεύσῃ
τὸν υἱὸν τῆς, καὶ ἠθέλε νὰ ἀποκατασταθῆ εἰς
ἐδικήν τῆς οἰκίαν. Εἴτε πραγματικῶς εἶχεν αὐτὸν
τὸν σκοπὸν, εἴτε ὡς πρόφασιν τὸν μετεχειρίσθη
διότι δὲν ἠλπιζεν ἀπὸ ἐμὲ ἀμοιβὴν τῶν κόπων τῆς,
δὲν ἠξέυρω, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐγὼ ἐγκατελεί-

φθην μόνῃ ἐπὶ ὄλων τῶν οἰκιακῶν ἐργασιῶν, ἀναγ-
κασμένη νὰ ἀναδεχθῶ τὴν φροντίδα ὅλης τῆς
οικογενείας.

Μὲ πόσῃν δυσκολίαν ἔκαμα τὸ πρῶτον ζύμωμα,
ἐντρέπομαι καὶ νὰ τὸ ὁμολογήσω, ὁ ἰδρὼς κατέ-
βαινε κόμβους κόμβους ἀπὸ τὸ πρόσωπόν μου, τὰ
χέρια μου ἐκόπηκαν, τὰ γόνατά μου ἐτρύπησαν,
ἀλλ' ὕστερον ἀπ' ὅλα ταῦτα ὁποῖον ἐγείνε τὸ ψωμίς
Ἐνῶ δὲν ἀνακατόθη καλὰ, καὶ εὐρίσκοντο εἰς αὐτὸ
βᾶλοι ἀλεύρου, χωρὶς νὰ πινηθῶσιν ἀπὸ νερόν, δὲν
ἔβαλα καὶ ἄλας ἀνάλογον, ὥστε οὐδ' ἐγὼ ἠίδα. ἣτις
τὸ ἐζύμωσα, ἠμποροῦσα νὰ τὸ φάγω. Ὅταν δὲ ἐβιά-
σθην νὰ πλύνω, τὰ χέρια μου ἐπληγώθησαν καὶ αἱ-
μάτωσαν, ὥστε διά τινος ἡμέρας δὲν ἠμποροῦσα νὰ
πιάσω καμμίαν ἐργασίαν. Παρατηρήσασα πόσον
ἀνίκανος ἦμην εἰς ὅλας τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας,
ἠναγκάσθην νὰ ἐπικαλοῦμαι τὴν συνδρομὴν πότε
τῆς μιᾶς, καὶ πότε τῆς ἄλλης τῶν γειτομισσῶν,
ἐγὼ δὲ νὰ τὰς ἀνταμείβω μὲ βραψίματα καὶ ἄλ-
λας ἐργασίας, τὰς ὁποίας αὐταὶ δὲν ἐγνώριζον.

Περιορισθεῖσα εἰς τὸ χωρίον, καὶ εὐρισκομένη
εἰς καθημερινὰς ἀνάγκας, ἤρχισα νὰ συλλογίζωμαι
καλήτερον, καὶ πολλοὶ καπνοὶ τῆς φαντασίας, ἀπὸ
τοὺς ὁποίους ἦμην γεμάτη, ἤρχισαν νὰ διασκεδά-
ζονται ἠσθάνθη πόσον ἐσφαλὰ καταφρονήσασα
τὴν συμβουλήν τοῦ πατρὸς μου, καὶ ἀπεφάσισα νὰ
μεταχειρισθῶ καὶ νὲν μέσον διὰ νὰ κατορθώσω τὸ συ-
νοικέσιον, τὸ ὁποῖον ἀπέβαλον, ἀλλὰ δυστυχῶς,
ὅτι ὁ πατήρ μου ὑπώπτευσεν, ὅτι ἡ μετάνοιά μου
θέλει ἀποβῆ ἀνωφελῆς, συνέβη πραγματικῶς.

Ἡ περὶ τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας ἀπειρία καὶ ἀνικανότης μου διεδόθη εἰς ὅλον τὸ χωρίον, περιγραφομένη μάλιστα μὲ πολὺ ζωηρότερα χρώματα, ὥστε ἀπώλεσα πᾶσαν ὑπόληψιν καλῆς οἰκοκυρᾶς. Ὅταν δὲ μία θεία μου, τὴν ὁποίαν εἶχον μεταχειρισθῆ μεσάζουσαν διὰ τὴν δοκιμάσῃ τὴν διάθεσιν τοῦ νέου, τὸν ὁποῖον μ' ἐπροξενούσεν ὁ πατήρ μου, μ' ἔφερε τὴν εἰδήσιν, ὅτι οὗτος ἀπεποιήθη, προτείνων ὅτι ἐγὼ εἶχον ἀνάγκην ὑπηρετριῶν διὰ τὴν μου δώσουσαν ὡς καὶ τὸν καφέν μου, τὸν ὁποῖον δὲν ἤμουν ἀξία νὰ κάμω μόνη μου, κατήχησα εἰς μεγίστην ἀδημονίαν.

Ὅταν εὐρέθην εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην, ἐσκέφθην περὶ τοῦ μέλλοντός μου ἠμποροῦσα νὰ μετέλθω τὸ ἔργον τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ δυστυχῶς μὴ ἔχουσα σκοπὸν νὰ μετέλθω ἐξ ὑπαρχῆς τὸ ἔργον τοῦτο, δὲν ἐφρόντισα νὰ ἐξετασθῶ καὶ νὰ λάβω τὸ ἀναγκαῖον δίπλωμα. Ἄνευ δὲ τούτου ἦτον ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχω διορισμὸν παρὰ τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργείου. μετενόησα λοιπὸν πολὺ διὰ τὴν ἀμέλειαν ταύτην καὶ τόσον πλείοτερον, καθ' ὅσον καὶ τὸ νὰ μεταβῶ εἰς Ἀθήνας ἦτον σχεδὸν ἀδύνατον, καὶ ἂν μετέβαινον, τὸ νὰ ἐπιτύχω εἰς τὰς ἐξετάσεις, ὕστερον ἀπὸ τὴν διακοπὴν, μοῦ ἐφαίνετο πολὺ δύσκολον. Ἀπεφάσισα λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης νὰ ἐπιχειρήσω τὸ ἔργον τῆς διδασκαλίας εἰς τὰ παιδιά τοῦ χωρίου Ἄρσενα, καὶ θήλεα.

Μὲ τὸ ἔργον τῆς διδασκαλίας πορίζομαι ἤδη μὲ πολλήν δυσκολίαν τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐμοῦ καὶ τῆς

οἰκογενείας μου, τρέμουσα καθ' ἡμέραν μὴπως κανονισμὸς τις μοῦ ἀποστερήσῃ καὶ αὐτὸ τὸ ἔργον. Περιώρισα ὕλας τὰς ιδέας καὶ τὰς φαντασίας με εἰς τὸν μικρὸν κύκλον ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ὑπάρχω. Παρήτησα πᾶσαν ιδέα περὶ ὑπανδρείας, ὡς ἀδύνατον νὰ πραγματοποιηθῆ, ἀλλ' εὐρίσκομαι εἰς παντοτεινὴν λύπην, τὴν ὁποίαν ἴσως δὲν ἤθελον ἔχει, ἐὰν δὲν συνέβαινεν εἰς ἐμὲ ἡ μεταβολὴ τῆς καταστάσεως, καὶ ἐὰν δὲν ἤθελον λάβει ἀνατροφὴν ἀνωτέραν τῆς τάξεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκω. Ἐξομολογοῦμαι δὲ τὴν κατάστασίν μου ταύτην διὰ τὴν χρησιμεύσῃ ὡς παράδειγμα καὶ εἰς ἄλλας νέας, ἂν εὐρεθῶσιν εἰς ἣν καὶ ἐγὼ εὐρέθην κατάστασιν. Πρὸ πάντων ὅμως εἰς τοὺς γονεῖς, οἱ ὁποῖοι δίδουτες ἀνατροφὴν εἰς τὰ κοράσια των ἀνωτέραν τῆς τάξεως, τὴν ὁποίαν κατέχουν εἰς τὴν κοινωνίαν, νομίζουσι ὅτι τὰ ἀποκατασταίνουσι εὐτυχῆ, ἐν ᾧ ἐξ ἐναντίας καταστρέφουσι τὸ μέλλον των, καὶ πολλάκις γίνονται αἰτίοι ὑ' ἀπολέσωσι καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ζωὴν.

ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΗΣ ΦΙΛΕΚ- ΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ.

Ὁ κύριος σκοπὸς τῆς συστάσεως τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ τῶν κορασιῶν καταστήματος εἶναι ἡ καθ' ὅλον τὸ ἔθνος διάδοσις τῶν φώτων καὶ τῶν ἀναγκαίων κοινωνικῶν γνώσεων. Ἄλλ' ἡ ἐκπαίδευσις

αὕτη οὔτε πρέπει, οὔτε συμφέρει νὰ ἦναι ὁμοί-
μορφος, καὶ ἰσόβαθμος. Ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ἐκπαι-
δεύονταν εἰς τὸ κατάστημα τῶ το μόνον τῆς ἀνω-
τάτης τάξεως τὰ κοράσια, ἠδύνατο ἴσως νὰ ἔχῃ
καλῶς τὸ πρᾶγμα. Ἀλλ' ἐπειδὴ κύριος σκοπὸς
τοῦ καταστήματος εἶναι νὰ ἐκπαιδευθῶσι διδα-
σκάλισται, αἵτινες νὰ διδάξωσι κατ' ἐπαρχίας
τὰ κοράσια τῶν χωρικῶν, φρονοῦμεν ὅτι ὁ σκοπὸς
δὲν ἐπιτυγχάνεται ἐντελῶς διὰ τῆς ἐνεστώσης
μεθόδου.

Ἐὰν μία διδασκάλισσα μορφωθεῖσα κατὰ τὸν
ὑπάρχοντα κανονισμόν τοῦ καταστήματος μετα-
βῆ εἰς τινα δῆμον διὰ νὰ διδάξῃ τὰ κοράσια τῶν
χωρικῶν, δὲν θέλει εὐρεῖ κοράσια διὰ νὰ μετα-
δώσῃ ὀλόκληρον τὴν ὁποίαν αὕτη ἔχει παιδείαν·
διότι ἀπαιτοῦνται ἐξ ἔτη τοῦλάχιστον, ἐὰν ἀρχί-
σῃ ἀπὸ τὸ ἀλληλοδιδασκτικόν. Ποῖος τῶν χωρικῶν
δύναται νὰ ἔχῃ τοσοῦτον καιρὸν τὸ κοράσιόν του
εἰς τὸ σχολεῖον, χωρὶς νὰ ἐργάζεται διὰ τὴν οἰ-
κίαν του; Ποῖος ἔχει εὐκολίαν νὰ κάμῃ τόσα ἔ-
ξοδα, ὅσα ἀπαιτεῖ τοσοῦτων ἐτῶν ἐκπαίδευσις
συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν βιβλίων κτλ.; Ἀλ-
λὰ καὶ ἂν ταῦτα ἦσαν κατορθωτὰ, εἰς τί χρη-
σιμεύει τοσαύτη παιδεία διὰ τὸ κοράσιον τοῦ χω-
ρικοῦ, διαμένον εἰς τὴν χωρικὴν κατάστασιν;
Ὅχι μόνον δὲ ὠφέλιμος δὲν εἶναι τοσαύτη σπουδὴ,
ἀλλ' ἐξ ἐναντίας φρονοῦμεν ὅτι ἢ ἀποδαίνει ἀνω-
φελῆς, ἐγκαταλειπομένη ἀπὸ τὸ κοράσιον, ἅμα
ἐπανέλθῃ εἰς τὰ χωρικά ἦθη καὶ ἔθιμα, ἢ κατα-
σταίνει τὸ κοράσιον δυστυχῆς, χορηγοῦσα εἰς αὐτὸ

ιδέας ἀνωτέρας τῆς τάξεως εἰς ἣν μέλλει νὰ δια-
βιώσῃ.

Τί λοιπὸν θέλει συμβῆ; Ἐκ τῶν κορασίων τῶν
χωρικῶν τὰ μὲν θέλουν ἀκολουθήσει μαθήματα
δι' ἓν ἔτος, τὰ δὲ διὰ δύο, ἢ καὶ πλεότερα. Ὀλι-
γώτατα δὲ θέλουν διαμείνει ὀλόκληρον τὸν ἀπαι-
τούμενον καιρὸν καὶ ὅσα μὲν ἀπομακρυνθῶσι
πρῶτα, δὲν μαθάνουσιν οὐδεμίαν γραμματικὴν,
ὅσα δὲ διδαχθῶσι μέρας τῆς Ἑλληνικῆς καὶ ἀτε-
λῶς, δὲν δύνανται νὰ κάμωσι χρῆσιν αὐτῆς εἰς
τὴν ὀμιλουμένην, ὥστε οὔτε τὰ πρῶτα, οὔτε τὰ
δεύτερα θέλουν δυναθῆ νὰ γράψωσιν ὀρθῶς καὶ κατὰ
κανόνας τὴν γλῶσσάν των.

Αἱ σκέψεις αὗται μοῦ ἐγέννησαν τὴν ιδέαν ὅτι
πρέπει νὰ εἰσαχθῆ εἰς τὸ κατάστημα ἡ διδασκα-
λία τῆς γραμματικῆς τῆς ὀμιλουμένης γλώσσης,
νὰ διαιεθῆ δὲ καὶ ἡ διδασκαλία εἰς δύο βαθμοὺς.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον.

Ἡ γραμματικὴ τῆς ὀμιλουμένης γλώσσης πρέ-
πει νὰ θεωρηθῆ ἀπαραίτητος, ὅχι μόνον εἰς ἐκεί-
νους, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ διδαχθῶσι τὴν γραμ-
ματικὴν τῆς ἀρχαίας γλώσσης, ἀλλὰ καὶ εἰς
αὐτοὺς ἀκόμη, οἵτινες ἀναγκάως πρέπει νὰ μά-
θωσιν αὐτήν. Ἡ γραμματικὴ τῆς ὀμιλουμένης
εἶναι ἡ ἀναγωγὴ εἰς κανόνας καὶ τάξιν τινὰ τῶν
ὅσα ὁ μαθητῆς γνωρίζει ἐκ τῆς καθημερινῆς ὀμι-
λίας, κατὰ συνέπειαν ἢ μάθησις αὐτῆς εἶναι εὐ-
κολωτάτη. Μαθάνει δι' αὐτῆς ὁ μαθητῆς νὰ γνω-
ρίζῃ καὶ νὰ γράφῃ ὀρθῶς καὶ κατὰ κανόνας τὴν
ὀμιλουμένην γλῶσσαν. Ὅσις διδαχθῆ ἅπαξ μίαν

γραμματικήν, δύναται εὐκόλως νὰ διδαχθῆ καὶ ἐτέρας γλώσσης γραμματικήν· διότι ὑπάρχουν γενικαὶ ἀρχαί, αἱ ὁποῖαι ἐφαρμόζονται εἰς ὅλων σχεδὸν τῶν γλωσσῶν τὰς γραμματικάς, ὥστε ἡ μάθησις τῆς γραμματικῆς τῆς ὁμιλουμένης γλώσσης δύναται νὰ χορηγηθῆ ὡς προπαρασκευὴ διὰ τὴν μάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς.

Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου ἄλλα τὰ κοράσια δὲν διαμένουν ἄλλα τὰ ἔτη τὰ ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ προσδωρισμένα, ἐπομένως ἀποσυρόμενα τοῦ καταστήματος δὲν γνωρίζουν οὐδεμίαν γραμματικὴν ἐντελῶς, ὥστε δὲν ἔμποροῦν νὰ γράψωσι κατὰ κανόνας καὶ ὀρθῶς τὰς ιδέας των, ἐν ᾧ ἂν ἐγνωρίζουν ἐντελῶς τὴν γραμματικὴν τῆς ὁμιλουμένης γλώσσης, εἰς ὁποίαν ἐποχὴν καὶ ἂν ἤθελον ἀπομακρυνθῆ τοῦ καταστήματος, ἤθελον ἔχει τὴν εὐκολίαν τοῦ νὰ γράψωσι κατὰ κανόνας, καὶ ἂν αἱ περιστάσεις ἤθελον ἀπαιτήσῃ νὰ ἐκπαιδευθῶσι καὶ εἰς ἄλλην τινα ξένην γλῶσσαν, δὲν ἤθελον δυσκαλεσθῆ νὰ τὴν μάθωσι, γνωρίζουσαι τὰς ἀρχὰς μιᾶς γραμματικῆς.

Νομίζομεν δὲ ὅτι ἡ εἰσαγωγή τῆς γραμματικῆς τῆς ὁμιλουμένης γλώσσης εἰς τὸ κατάστημα τῆς ἐταιρείας δὲν θέλει ἀπαιτήσῃ, οὔτε καιρὸν πλεόντερον τοῦ κανονισμένου διὰ τὰ λοιπὰ μαθήματα, οὔτε ἔξοδα· διότι ἡ γραμματικὴ τῆς ὁμιλουμένης θέλει περιέχει ὅσα καὶ ἡ Ἑλληνικὴ· ὅταν δὲ διδαχθῆ ταῦτα εἰς τὴν γραμματικὴν τῆς ὁμιλουμένης, θέλει τὰ γνωρίζῃ, ὅταν πρόκειται νὰ διδαχθῆ τὴν γραμματικὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς· ὥστε

ὁ αὐτὸς καιρὸς, τὸν ὁποῖον ἤθελε χρειασθῆ ἐν κοράσιον διὰ νὰ μάθῃ τὴν γραμματικὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, ἔξαρκεῖ διὰ νὰ μάθῃ καὶ τὴν τῆς ὁμιλουμένης· ἴσως μάλιστα μανθάνον τὴν γραμματικὴν τῆς ὁμιλουμένης πρότερον, θέλει χρειασθῆ ὀλιγώτερον καιρὸν· διότι ἡ μάθησις τῆς γραμματικῆς τῆς ὁμιλουμένης θέλει γένει πολὺ εὐκολώτερον παρὰ τὴν τῆς Ἑλληνικῆς.

Δὲν ἀπαιτοῦται δὲ οὐδὲ ἔξοδα πλεόντερον διὰ τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς· διότι οἱ αὐτοὶ διδάσκαλοι οἵτινες ἐπρόκειτο νὰ διδάξωσι τὴν γραμματικὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς εἰς τὰς ἀρχαίας τάξεις, αὐτοὶ οὗτοι δύναται νὰ διδάξωσι, καὶ εὐκολώτερον μάλιστα, τὴν γραμματικὴν τῆς ὁμιλουμένης.

Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον.

Ἐξ ὧν ἀνωτέρω εἶπομεν, εἰς τὰ κοράσια τῶν κατοίκων τῶν δήμων δὲν εἶναι ὠφέλιμος ἡ σπουδὴ, τὴν ὁποίαν ἀποκτῶσιν αἱ διδασκάλισσαι εἰς τὸ κατάστημα, οὔτε ἔχουν τὸν καιρὸν καὶ τὰ μέσα οἱ γονεῖς των διὰ νὰ τὰ ἀφήσωσι νὰ τὴν διδαχθῶσι. Τούτου δοθέντος, ἀνάγκη νὰ κανονισθῆ ποῖα πρέπει νὰ ἦναι ἡ σπουδὴ τῶν κορασιῶν τῶν χωρικῶν ἀναλόγως τῆς τάξεως, τὴν ὁποίαν θέλουσι καθέξει εἰς τὴν κοινωνίαν. Αναγνωρισθέντος τούτου ὡς ἀναγκαίου, φρονοῦμεν ὅτι κυριώτερον μάθημα πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἡ διδασκαλία τῆς ὁμιλουμένης γλώσσης, διὰ νὰ δύναται ἕκαστον κοράσιον ἐπανερχόμενον εἰς τὴν πατρικὴν του οἰκίαν νὰ γράφῃ ὀρθῶς καὶ κατὰ κανόνας τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν, νὰ συνθέτῃ τὰς ἐπιστολάς

του κτλ. ὥστε νὰ δύναται νὰ διαχειρίζη τὰς ὑποθέσεις τῆς οἰκίας του καὶ ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ συζύγου αὐτοῦ, ὅταν ἀποκατασταθῆ εἰς τὴν κοινωνίαν.

Ἐν ὕψω τὸ κοράσιον θέλει διδάσκεσθαι τὴν γραμματικὴν τῆς ὀμιλουμένης γλώσσης, ἀνάγκη νὰ διδάσκηται καὶ ὅσα ἄλλα μαθήματα κριθῶσιν ἀρμόδια ὡς πρὸς τὴν κατωτέραν τάξιν τῆς κοινωνίας, ὥστε ἐὰν τὰ κοράσια ἀποσυρθῶσιν ἀπὸ τὸ σχολεῖον μετὰ τὴν σπουδὴν τῆς γραμματικῆς τῆς ὀμιλουμένης νὰ γνωρίζωσι καλῶς καὶ ἐντελῶς τὸν κύκλον τῶν μαθημάτων, τὰ ὁποῖα ἠθέλουν προσδιορισθῆ διὰ τὸν βαθμὸν τοῦτον τῆς ἐκπαίδευσεως, νὰ μὴν διδάσκωνται δὲ πράγματα ἡμιτελῆ, τὰ ὁποῖα ὕστερον ἀποβαίνουσιν ἀχρηστα.

Φρονοῦμεν δὲ ὅτι ὅλα τὰ κοράσια ἐν γένει, πρὸ πάντων δὲ ὅσα προπαρασκευάζονται διὰ τὸ ἔργον τῆς διδασκαλίας, πρέπει νὰ διδαχθῶσι τοῦ πρώτου τούτου βαθμοῦ τὰ μαθήματα, καὶ ὕστερον νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸν ἀνώτερον βαθμὸν τῶν μαθημάτων· διότι αἱ μὲν διδασκάλισσαι πρόκειται νὰ τὰ διδάξωσι, τὰ δὲ λοιπὰ κοράσια, διότι ἐνδέχεται ἀπὸ ὁποιαυδὴποτε αἰτίας νὰ μὴν συμπληρῶσωσι τὴν ἀνωτέρου βαθμοῦ σπουδὴν των, καὶ εἰς τοιαύτην περίστασιν τίποτε δὲν γνωρίζουσι τέλειον, οὔτε τῆς ἀρχαίας οὔτε τῆς ὀμιλουμένης τῆς γραμματικῆς, καὶ δὲν θέλουν δύνασθαι νὰ γράψωσιν ὀρθῶς καὶ κατὰ κανόνας τὴν γλῶσσάν των, ὥστε ὅλος ὁ καιρὸς τὸν ὁποῖον ἐξώδευσαν θέλει χαθῆ ἐπὶ ματαίᾳ.

Δι' ὅλους τοὺς ἐκνεθέντας λόγους προτείνουμεν

εἰς τὸ συμβούλιον νὰ διαιρέσῃ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν κορασίων εἰς δύο βαθμοὺς, καὶ εἰς τὸν πρῶτον βαθμὸν νὰ προσδιορισθῆ ἡ διδασκαλία τῆς Γραμματικῆς τῆς ὀμιλουμένης γλώσσης, ὁμοῦ δὲ μὲ αὐτὴν καὶ ὅσα ἄλλα μαθήματα κριθῶσιν ἀρμόδια εἰς τὰς μικροτέρας τάξεις τῆς κοινωνίας.

Αἱ ἀνωτέρω παρατηρήσεις, ἂν καὶ ἀποτείνονται ἰδίως πρὸς τὸ συμβούλιον τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς ἐταιρείας, δύνανται ὅμως νὰ ἐφαρμοσθῶσι καὶ εἰς πᾶν ἄλλο ἐκπαιδευτικὸν κατάστημα καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦτο ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαῖον νὰ δημοσιεύσωμεν αὐτὰς διὰ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Λαοῦ, διὰ νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπ' αὐτὰς, ὅσοι τὰς θεωρήσωσιν ἀναγκαίας καὶ ὠφελίμους. Ἀλλὰ κυρίως ἡμεῖς ἀποτείνουμεν ταύτας πρὸς τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος, τὸν ὁποῖον ἰδίως ἀποβλέπουσι, καὶ προτρέπομεν αὐτὸν νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἀντικείμενον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον κρέμαται ἡ εὐημερία του· διότι ὀλιγώτερα καὶ ἀτελῆ μαθήματα δὲν φέρουν τὸ προσδοκώμενον ὄφελος· ἀνωτέρα δὲ τῆς τάξεως τοῦ χωρικοῦ ἐκπαίδευσις κατασταίνει τὰ κοράσια δυστυχῆ ἐμπνεύουσα εἰς ταῦτα ἰδέας ἀνωτέρας τῆς τάξεως, καὶ καπνοὺς φαντασίας, διὰ τὰ ὁποῖα κατασταίνονται δυστυχῆ· διότι τὴν μὲν τάξιν, εἰς ἣν ἐγεννήθησαν, τὴν περιφρονοῦν, εἰς δὲ τὴν ἀνωτέραν, διὰ τὴν ὁποῖαν κρίνουν ἑαυτὰς ἀξίας διὰ τὴν ὁποῖαν ἔλαβον ἐκπαίδευσιν, δὲν δύνανται νὰ φθά-

σωσι, στερούμεναι άλλων μέσων αναγκαίων εἰς τὴν τάξιν, εἰς τὴν ὁποίαν προτίθενται νὰ προβῶσι.

ΠΕΡΙ ΚΑΣΤΑΝΕΑΣ.

Τὸ δένδρον τῆς καστανέας εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ χρησιμώτερα εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Τὸ ξύλον του εἶναι ἀπὸ τὰ σκληρότερα· πολλάκις κατέχει τὸν τόπον τῆς δρυός, καὶ εἰς τινὰς περιστάσεις εἶναι ἔτι ὠφελιμώτερον. Εἰς τὰ δάση τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀρκετὰ σύνηθες, καὶ ἡ χρῆσις αὐτοῦ εἰς οἰκοδομὰς, εἰς κατασκευὴν βαγνείων, εἰς Φράκτας κλ. εἶναι κοινοτάτη· ἀλλὰ τὸ δένδρον ἀποβαίνει καὶ διὰ τοῦ καρποῦ του πολὺ ὠφελιμον, διότι τὸ κάστανον εἰς τὰς σιτοδείας, μετὰ τὰ γαιόμηλα, εἶναι τὸ πρῶτον καταφύγιον τῶν ἀνθρώπων, καὶ θεραπεύει τὰς πρῶτας ἀνάγκας τοῦ λαοῦ. Ἀλλὰ τὸ δένδρον τοῦτο εἰς πολλὰ μέρη ἀπέβη καὶ προσοδοφόρον ἰκανῶς, ἀφ' ἧς διὰ τῆς ἐγκεντρίσεως ἐδελτικώθη ἡ ποιότης τοῦ καρποῦ αὐτοῦ. Εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσάγεται ἤδη ἰκανὴ ποσότης καστανῶν κρητικῶν καὶ τῆς Μαγνησίας, ἐν ᾗ ἦτον εὐκόλον νὰ μὴ πληρῶνωμεν τὸν φόρον τοῦτου εἰς ξένα κράτη, καὶ νὰ ὠφεληθῶμεν καὶ ἐσωτερικῶς σημαντικὰ ἀπολαμβάνοντες καλητέρας ποιότητος κάσταννα, παρὰ τὰ ἤδη παραγόμενα.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ πλῆθος τῶν καστανεῶν εἰς τινὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος εἶναι μέγα, ἐκάστη δὲ κάσταννα δύναται κατὰ μέσον ἔρον νὰ παράγῃ τόσον καρπὸν, ὅσος δύναται νὰ ἀναλογηθῆ μετὰ τὸ

προῖον μιᾶς ἐλαίας, νομίζομεν ὅτι ἡμπορεῖ νὰ σχηματισθῆ μία οὐσιώδης πρόσδοδος. Μάλιστα εἰς τὰ μέρη, ὅπε δὲν τελεσφοροῦν ἐλαίαι, καὶ ὅπου συνήθως ὑπάρχουν καστανέαι, δύνανται αὐταὶ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἐν τῶν σημαντικωτέρων προϊόντων. Ἀπὸ τὴν ἰδέαν ταύτην ἐμπνεόμενοι ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαῖον νὰ κάμωμεν παρατηρήσεις τινὰς περὶ τοῦ δένδρου καὶ περὶ τῆς βελτιώσεως αὐτοῦ, διὰ νὰ παρακινήθωσιν ὅσοι εὐτύχησαν νὰ ἦναι κύριοι τοιούτων δένδρων, νὰ καταβάλωσι τὴν ἀναγκαίαν φροντίδα διὰ νὰ καταστήσωσι ταῦτα ἰκανὰ νὰ ἀποφέρωσιν εἰς αὐτοὺς ὅσον οἶόν τε περισσοτέραν πρόσδοσον.

Ἡ κάσταννα τελεσφορεῖ εἰς παντὸς εἶδους γῆν, ἐκτὸς μόνον εἰς τιτανώδη καὶ εἰς καθαρὰν ἀργίλον, εἰς βαλτώδη δὲ μέρη δὲν διατηρεῖται διόλου κυρίως δὲ ἀρέσκεται εἰς γῆν ἐλαφρὰν, ἀμμώδη ἢ πεγνῆν. Αὐξάνει δὲ μετὰ πολλὴν ταχύτητα, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γίνεται καλητέρα εἰς μέρη πετρώδη, εἰς τοὺς βράχους καὶ εἰς τοὺς λόφους, καὶ εἰς μέρη κλίνοντα πρὸς δυσμὰς.

Ὅταν θέλη τις νὰ προμηθευθῆ δένδρα καστανεῶν ἰκανῆς ποσότητος, συσταίνει φυτόριον, ἐκλέγει τὰ πλέον καλητέρα κάσταννα, ἅμα ὠριμάσσωσι, τὰ βάζει εἰς τὸ χῶμα, ἢ εἰς ἄμμον ψιλὸν, καὶ τὰ φυλάττει ἕως τὴν ἀνοιξιν, ὅτε τὰ φυτεύει εἰς τὸ φυτόριον εἰς γραμμὴν ἀπέχουσαν ἀπὸ ἑνα ἕως δύο πόδας ἢ μία τῆς ἄλλης. Ἀφοῦ φυτρώσωσι τὰ κάσταννα, σκαλίζει, βοτανίζει καὶ ποτίζει ἐν ἀνάγκῃ τὸ φυτόριον, ἕως νὰ λάβωσιν αἱ κάστανναι τὸ ἀνή-

κον μέγεθος, και να γένωσιν ικαναί δια τὸ μετα-
 φύτευμα· δια να κάμωσι κορμὸν εὐθὺν και ὀμαλὸν
 κόπτει τοὺς χαμηλοὺς και πλαγίους κλώνους, ἀφί-
 νων μόνην τὴν κορυφὴν δια να λάβῃ ὕψος ἀνά-
 λογον.

Τὸ φυτὸν τῆς καστανέας γίνεται καλὸν δια
 μεταφύτευμα ἀπὸ τὰ τέσσαρα ἔτη, ἕως τὰ ἑπτὰ.
 Ὅταν δὲ πρόκηται να μεταφυτευθῇ, εἶναι ἀνάγκη
 να ανοιχθῶσιν οἱ λάκκοι πρὸ δύο και τριῶν μηνῶν,
 δια να κατασταθῇ γόνιμον τὸ ἐξαχθὲν χῶμα,
 ἐκτεθειμένον εἰς τὴν ἀτμοσφαιραν, και να γένη
 εὐθριπτον, δια να εἰσέρχεται εὐκολώτερον ἀνάμεσα
 εἰς τὰς ρίζας τοῦ νέου φυτοῦ. Ἐὰν ὁ τόπος δὲν
 ἔχει βάθος, ἤτοι εἶναι ὀλίγον τὸ ἐπιδεκτικὸν
 καλλιεργείας χῶμα, τότε φυτεύουν τὰ δένδρα,
 πλησίον τῆς ἐπιφανείας και τὰ παραχώνουν κά-
 μνοντες σωρὸν χώματος περὶ τὸν κορμὸν. Εἰς
 τοιαύτην περίστασιν πρέπει να μεταχειρίζονται
 νεώτερα φυτά. Αἱ ρίζαι τῆς καστανέας διευθύ-
 νονται ὀριζοντίως, δια τοῦτο τελεσφοροῦν και εἰς
 τόπον ἔχοντα ὀλίγον χῶμα εἰς τὸν ἐπιφάνειαν.
 Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ἀπαιτεῖται ὀλίγον σκάλισμα
 περὶ τὸ φυτὸν, δια να τρίβεται τὸ χῶμα, εἰς ἤναι
 σφικτὸν, ἢ να βάλῃ περὶ αὐτὸ θάμνους ξηροὺς,
 εἰς τὸ χῶμα εἶναι ἐλαφροῦν. Δια να κάμῃ δὲ τὸ
 δένδρον καλὸν κορμὸν, και να ὑψωθῇ ἄρκετὰ, εἶναι
 καλὸν να τὸ καθαρίζῃ τις κατ' ἔτος ἀπὸ τοὺς χα-
 μηλοὺς κλώνους τὸ δὲ καθάρισμα τῆτο να γίνεται
 κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου.

Ἐὰν ὁμως θέλῃ να σπείρῃ τις τὰς καστανέας

εἰς τὸν τόπον, πρέπει να καλλιεργήσῃ καλῶς τὸν
 ἀγρὸν, ὡς και ὅταν τὸν καλλιεργῇ δια σιτηρὰ, ἢ
 να σπείρῃ τὰ κάστανα μετὰ τὸ ἄροτρον και εἰς τὴν
 αὐλακίαν κατὰ τὸν Ὀκτώβριον, ἢ κατὰ τὸν
 Μάρτιον, ἀλλ' εἰς τὴν δευτέραν ταύτην περίστα-
 σιν, πρέπει να ἔχῃ τὰ κάστανα εἰς τὸ χῶμα, ἢ
 τὸν ἄμμου, ὡς προείπομεν.

Εἶναι ἀφελιμώτερον να σπείρῃ πρῶτον τὸ ἐτοι-
 μασθὲν χωράφι σίτον, ἢ βρώμην, ἀκολούθως δὲ να
 κάμῃ τὴν σπορὰν τῶν κασάνων εἰς τὴν αὐλακίαν,
 καθ' ἣν ἐποχὴν γυρίζει τὸ χωράφι δια να σκεπασθῇ
 ὁ σίτος μετὰ τὸν τρόπον τοῦτον τὸν νέον φυτὸν προ-
 φυλάττεται δια τοῦ σίτου, χωρὶς να βλάπτεται
 παρ' αὐτοῦ. Ὅταν δὲ ὁ σίτος θερίζεται, τὸ φυτὸν
 θέλει εἶναι χαμηλότερα ἀπὸ τὸ μέρος, ὅπου κό-
 πτεται ὁ σίτος μετὰ τὸ δρεπάνι, ὥστε δὲν διατρέχει
 ἄλλον κίνδυνον τὸ φυτὸν, εἰμὴ να πατηθῇ ἀπὸ τοὺς
 ἐργάτας κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ θερισμοῦ· ἀλλ' εἰς
 τοῦτο δύναται ὁ ἰδιοκτήτης να κάμῃ προσεκτικούς
 τοὺς θεριστὰς, και ν' ἀποφύγῃ τὸν κίνδυνον. Ἀφοῦ
 δὲ θερισθῇ ὁ σίτος, λαμβάνει ἀέρα τὸ φυτὸν, ση-
 πομένης τῆς καλαμιᾶς. Κατὰ τὰ ἀκόλουθα ἔτη
 ὁ ἰδιοκτήτης πρέπει να σκαλίσῃ τὰ φυτά, να κό-
 ψῃ τοὺς πλαγίους κλώνους, και να τὰ περιποιηθῇ,
 ὡς προείπομεν και δια τὸ ἄλλο εἶδος τῆς φυτείας,
 μετὰ τὴν διάφορὰν μόνον ἵτι καθ' ὅσον αὐξάνουσι
 τὰ φυτά, θέλει τὰ ἀραιώνει, εὐγάζων ὅπου εἶναι
 πυκνά, και μεταφυτεύων ὅπου εἶναι ἀραιότερα τῆ
 δεόντος. Δύναται δὲ ὁ ἰδιοκτήτης να προσδιορίσῃ
 ποῖα φυτά θέλου μείνει εἰς τὸν τόπον, δια να

κατασταθῆ δάσος, (ἀφίνει δὲ τοῦλάχισον σαράντα ποδῶν διάστημα μεταξύ δύο φυτῶν) τὰ σημαδεύει, καὶ τὰ προφυλάττει· τὰ δὲ λοιπὰ τὰ ἀφίνει μόνον ἕως οὗ γίνονται χρήσιμα πρὸς ἐργασίαν τινὰ, ὡς στεφάνια, παλούκια, φούρκας, στροπίνας, δοκοὺς κτλ. καὶ ἔπειτα τὰ κόπτει. Ὅταν καλῶς προφυλάξῃ τις τὰ φυτὰ, τὰ ὁποῖα θέλει διαμεινέει εἰς τὸν τόπον διὰ νὰ ἀποτελέσωσι τὸ δάσος, δύναται νὰ συγχωρήσῃ νὰ βοσκῆσιν τὸν τόπον πρόβατα, τὰ ὁποῖα δὲν βλάπτουν τὰς καστανέας. Μάλιστα, ὅταν ὀλίγον δυναμώσωσι τὰ φυτὰ, ἀκινδύνως ἢμποροῦν νὰ εἰσέρχωνται τὰ πρόβατα ἐντὸς τῆς φυτείας.

Τὰ κάστανα, τὰ ὁποῖα θέλει μεταχειρισθῆ τις διὰ σπῆρον, πρέπει νὰ ἦναι καλῆς ποιότητος, γλυκοκάστανα (μαρόνια), ἢ νὰ μεταχειρισθῆ τὸ κέντρομα διὰ νὰ βελτιώσῃ τὴν ποιότητα αὐτῶν. Τὸ κέντρομα γίνεται καθ' ὅλα τὰ εἶδη τῆς ἐγκεντρίσεως, κυριωτέως ὅμως διὰ τῆς δακτυλιοειδοῦς ἐγκεντρίσεως γινομένης ὡς ἐξῆς. Παρατηροῦμεν τὴν χονδρότητα τοῦ ἐγκεντρισθησομένου φυτοῦ, καὶ εὐρίσκομεν εἰς τὸ φυτὸν, παρ' οὗ θέλομεν νὰ λάβωμεν τὸ κεντράδι, ὅμοιον κατὰ τὸ πάχος κλώνου, εὐρίσκομεν τὸ μάτι, τὸ ὁποῖον εἶναι κατάλληλον νὰ μεταφέρωμεν πρὸς ἐγκέντριον, κόπτομεν τὴν κορυφὴν τοῦ κλώνου τούτου εἰς τὸ μέρος, ὅπου θὰ εὐγάλωμεν τὸ κεντράδι, ἔπειτα ἀφίνομεν ὅσον φλοιὸν (φλοῦδα) χρειάζεται ἐπάνω καὶ κάτω τοῦ ματιοῦ, τὸ ὁποῖον θέλομεν μεταχειρισθῆ, χαράζομεν κυκλικῶς τὸν φλοιὸν μὲ μαχαίριδιον κοπτε-

ρὸν, ὥστε νὰ κοπῆ ὁφθαλμῶς, στρίβομεν ὀλίγον τὸν φλοιὸν, ἕως νὰ ξεκαλήσῃ ἀπὸ τὸν κορμὸν, καὶ τὸν εὐγάζομεν ὡς δακτυλίδιον. Τοῦτο τὸ μεταφέρωμεν ἀμέσως εἰς τὸ ἐγκεντρισθησομένον φυτὸν, κόπτομεν τὴν κορυφὴν καὶ εὐγάζομεν ἐν δακτυλίδιον ὅμοιον μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχομεν ἔτοιμον δι' ἐγκέντριον, εὐγάζομεν ἐκεῖνο, καὶ θέτομεν τοῦτο ἀμέσως εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ, βάζομεν κηρὸν, ἢ ἄλλην ἀπὸ τὰς συνήθεις ἀλοιφὰς εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἐνόηται τὸ κεντράδι μὲ τὸν φλοιὸν τοῦ ἐγκεντρισθησομένου δένδρου, καὶ ἐπάνω τῆς τομῆς, καὶ δένομεν ἄλλον τὸ μέρος τοῦτο, ἀφίνομεν μόνον τὸ μάτι ἐλεύθερον διὰ νὰ βλαστήσῃ, ἀν πιάσῃ, καὶ διὰ νὰ λαμβάνῃ ἀέρα. Δύναται νὰ εὐγάλλῃ τὸ δακτυλίδιον, καὶ χωρὶς νὰ κόψῃ τὸν κλώνον· προσδιορίζει τὸ πλάτος τοῦ δακτυλιδίου, τὸ ὁποῖον θέλει ἔχει τὸ μάτι, καὶ κάμνει τὴν τομὴν ὀριζουτικῶς ἀπὸ τὰ δύο μέρη, καθ' ὃν τρόπον προείπομεν, εἰς δὲ τὸ ἀντίθετον μέρος τοῦ ματιοῦ, κάμνει μίαν τομὴν κατὰ κάθετον, καὶ ξεκολᾷ τὸν φλοιὸν, ὥστε εὐγάλλῃ τὸ δακτυλίδιον· κάμνει τὴν αὐτὴν ἐργασίαν εἰς τὸ ἐγκεντρισθησομένον φυτὸν, καὶ εἰς τὸν τόπον τοῦ ἀπὸ αὐτὸ ἐξαχθησομένου δακτυλιδίου βάλλει τὸ κεντράδιον, καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐφαρμοσθῆ ἀκριβῶς ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, ἐπιθέτει τὴν ἀλοιφὴν, ἢ κηρὸν, καὶ δένει τὸ μέρος, ὡς προείπομεν· τὸν δὲ κλώνον, τὸν ὑπεράνω τοῦ κεντρώματος τὸν κόπτει, ἀλλὰ δύο ἢ τρία δάκτυλα ὑψηλότερα τοῦ κεντρώματος. Ἡ ἐργασία αὕτη πρέπει νὰ γίνεσθαι κατὰ τὸν Μάϊον, καὶ ἕως τὰ μέσα τοῦ Ἰουνίου.

Ἡ ἐγκέντρισις εἶναι καλὸν νὰ γίνεται εἰς τὰς καστανέας πρὶν μεταφυτευθῶσιν εἰς τὸν τόπον των, ἀλλ' ἐν ᾧ εἶναι ἀκόμη εἰς τὸ φυτόριον.

Εἰς τὰ μέρη, ὅπου ὑπάρχουσιν ἤδη καστανέαι, καὶ θέλη τις νὰ βελτιώσῃ ταύτας διὰ τῆς ἐγκεντρίσεως, εἰάν μὲν τὸ φυτὸν ἦναι ὑπερβολικὰ μεγάλῃς ἡλικίας, ὥστε ὁ κορμὸς αὐτοῦ ἐκούφωσε, πρέπει τοῦτο νὰ κοπῆ εἰς τὴν ρίζαν, διὰ νὰ ἀναβλαστήσωσι νέοι κορμοὶ, τοὺς ὁποίους νὰ κεντρώσῃ, ἢ νὰ ἀφήσῃ τελευταῖον ἓνα ἐξ αὐτῶν τὸν καταλληλότερον, διὰ νὰ διαδεχθῆ τὴν καταστραφεῖσαν καστανέα. Ἐὰν ὅμως ἦναι μετρίας ἡλικίας, νὰ κόψῃ τοὺς κλώνους εἰς τὸν σταυρὸν, ἥτοι εἰς τὸ μέρος ὅπου διαχωρίζονται οἱ κλώνοι, διὰ νὰ ἐξέλθωσιν ἐκεῖθεν νέοι βλαστοὶ, ἐκ τῶν ὁποίων νὰ ἐγκεντρίσῃ τρεῖς, τέσσαρας. Ὅταν δὲ πιάσουν δύο ἢ τρεῖς, κόπτει τοὺς λοιποὺς κλώνους καὶ ἀφίνει τοὺς ἐγκεντρισμένους διὰ νὰ ἀναπτυχθῶσιν.

Ἀλλ' ὅλη ἡ δυσκολία εἶναι ποῦ νὰ εὑρεθῶσι καλῆς ποιότητος κεντράδια· διότι δὲν ὑπάρχουν παντοῦ γλυκοκαστανέαι. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ διάφορα εἶδη ἐγκεντρίσεως, εἰς τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται κεντράδια τὰς ἄκρας τῶν κλώνων τῆς τοῦ παρελθόντος ἔτους βλαστήσεως, ἢμποροῦν νὰ μεταφέρωσι ταῦτα καὶ ἀπὸ μακρινὸν μέρος· διότι διατηροῦνται ἐντὸς ἀγγεῖθ μετ' ἡρώμα ὑγρὸν, ἢ βυθισμένα εἰς ἀγγεῖον πλήρες μέλιτος. Καθ' ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὴν δακτυλιοειδῆ ἐγκέντρισιν, τὰ κεντράδια δὲν ἢμποροῦν νὰ μεταφερθῶσιν ἀπὸ πολὺ μακρινὸν μέρος, χωρὶς νὰ ἐξατμισθῆ τὸ ὑγρὸν αὐτῶν. Μ' ὅλην

τοῦτο καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην δύναται τις νὰ κόψῃ κομμάτια κλώνων, τὰ ὁποῖα θέλουν ἔχει ὀμμάτια κατάλληλα διὰ νὰ μεταχειρισθῶσι διὰ τὴν δακτυλιοειδῆ ἐγκέντρισιν, καὶ θέλουν μεταφέρει καὶ ταῦτα διὰ τῶν αὐτῶν προφυλάξεων· ἀλλ' ἡ ἐπιτυχία αὐτῶν εἶναι πάντοτε ἀμφίβολος.

Ἐὰν γένη ἡ βελτίωσις αὕτη εἰς τὰς καστανέας, ἐκτὸς τοῦ ποσοῦ τῶν καστανῶν, τὸ ὁποῖον θέλει ἰκανῶς αὐξήσῃ διὰ τῆς καλλιέργειας ταύτης, θέλει διπλασιασθῆ καὶ τριπλασιασθῆ καὶ ἡ τιμὴ αὐτῶν, ἀφοῦ βελτιωθῆ διὰ τῆς ἐγκεντρίσεως ἢ ποιότητος αὐτῶν, ὥστε εἰάν τις ἀπὸ τὸ προϊόν μιᾶς συνήθους καστανέας ἀπελάμβανε πέντε δραχμάς, μετὰ τινὰς χρόνους, ἀφοῦ ἐγκεντρίσῃ αὐτήν, θέλει ἀπολαύσει δέκα καὶ δεκαπέντε δραχμάς, καὶ τὸ ποσὸν τοῦτο τῆς ὠφελείας δὲν τὸ παράγουσι κατὰ μέσον ὄρον οὐδὲ αἱ ἐλαῖαι, αἵτινες θεωροῦνται ἐν τῶν κυριωτέρων προσοδοφόρων δένδρων.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς ὠφελείας τοῦ καρποῦ, ἡ καστανέα εἶναι ὠφέλιμος διὰ τοῦ κορμοῦ της, χρησιμεύουσα εἰς διάφορους ἐργασίας οἰκοδομητικῆς. Οἱ κλώνοι χρησιμεύουν εἰς φούρκας, παλούκια, περαστάγια, κτλ. καὶ θεωροῦνται ὡς τὰ καλλήτερα, διότι διασκοῦν πολὺ, ὡς καὶ οἱ νέοι καὶ εὐτραφεῖς βλαστοὶ χρησιμεύουν εἰς στεφάνια βαγευίων. Τελευταῖον τὰ ἐκ τῶν καστανεῶν κάρβουνα εἶναι τὰ καταλληλότερα διὰ τοὺς σιδηρουργοὺς τῶν χωρίων.

Τὰ μόνα ἐλαττώματα, τὰ ὁποῖα δύναται ν' ἀποδώσῃ τις εἰς τὴν καστανέα, εἶναι ὅτι τὸ ἄν-

θος της ἔχει δυσάρεστον ἀποφορὰν, τὸ δὲ κέλυφος τοῦ καρποῦ (ἢ ζήλα) ὃν ἀκανθῶδες ἐνοχλεῖ τοὺς ἐπ' αὐτῶν περιπατοῦντας, καὶ τελευταῖον ὅτι τὸ ξύλου αὐτῆς δὲν καίεται εὐκόλως εἰς τὴν φωτίαν, ἀλλὰ μαυρίζει, σκάζει καὶ ἀποπέμπει σπινθήρας, ὥστε πολλάκις ἀποδαίνει ἐπικίνδυνον. Ἡ κασταρέα εἶναι ἐν τῶν μακροχρονωτέρων δένδρων, καὶ ἐπιδέχεται ὑπερβολικὴν αὐξησιν. Ὑπάρχουσι κασταρέαι ἔχουσαι περιφέρειαν μέχρι πενήτηκοντα ποδῶν, καὶ ἡλικίαν ὑπὲρ τὰ χίλια ἔτη· ἡ σημαντικωτέρα ὁμως πασῶν τῶν κασταρεῶν εἶναι ἡ κατὰ τὴν Αἴτην τῆς Σικελίας, ἣτις ἔχει, ὡς λέγουσιν οἱ ἰδόντες αὐτὴν περιηγηταί, κορυφὴν ἑξομῆντα πέντε μέτρων τὴν περιφέρειαν, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ, κουφθέντος ἤδη, δύναται νὰ σταλίσῃ ποίμνιον συγκείμενον ἀπὸ ἑκατουτάδας προβάτων.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΤΩΝ
ΣΤΑΦΙΔΩΝ.

Ἀνεγνώμεν μίαν διατριβὴν, περὶ τῆς φορολογίας τῶν Σταφίδων ἐπιγραφομένην, τυπωμένην δ' ἐν Ναυπλίῳ κατὰ τὴν 2 Φεβρουαρίου ε. ε. Ἄγοπα συμβαίνοντα κατὰ τὸ ὑπάρχον εἶδος τῆς φορολογίας, καὶ κατὰ τὸ ὅποιον καταπιέζεται, ἢ ζημιόνοται ὁ φορολογούμενος σταφιδοκτήμων, ἔδωκαν ἀφορμὴν νὰ προτείνῃ θεραπεία τοῦ κακοῦ ὁ συντάξας τὴν διατριβὴν ταύτην. Ὡς ἀποφυγὴν δὲ τῶν ὑπάρχόντων ἀτοπημάτων προτείνει τὴν ἐνοικίασιν

τοῦ ἔγγειου φόρου τοῦ σταφιδοκαρποῦ, ὡς καὶ τοῦ τελωνικοῦ δικαιώματος· καὶ ὁ μὲν φορολογούμενος νὰ παραδίδῃ τὸν φόρον του εἰς εἶδος, ὁ δὲ ἐνοικιαστὴς νὰ πληρῶνῃ τὸ ἐνοίκιον εἰς χρήματα εἰς τὸ δημόσιον.

Ἐπαινοῦμεν τὴν προθυμίαν τοῦ συντάξαντος τὴν διατριβὴν· διότι ὅσον σπουδαιότερον εἶναι τὸ ἀντικείμενον, τοσοῦτον μεγαλητέρα φροντίς καὶ σκέψις πρέπει νὰ καταβάλλεται δι' αὐτό· ἰδίως ὁμως τὸ ἀντικείμενον τῶν σταφίδων πρέπει νὰ θεωρηθῇ γενικοῦ συμφέροντος ἀντικείμενον· διότι καὶ τοῦ δημοσίου εἶναι ὁ σημαντικώτερος πόρος, καὶ εἰς τὸ κράτος εἰσάγεται δι' αὐτῆ μέγα χρηματικὸν ποσόν. Ἀποδεχόμεθα ὡς βασίμους τοὺς λόγους, δι' οὓς θεωρεῖται ἀναγκαία ἡ μεταβολὴ τοῦ παρόντος τρόπου τῆς φορολογίας, καὶ ὅσον ὁμως ἀφορᾷ τὴν ἀντικατάστασιν τῆς ἐνοικιάσεως, φρονοῦμεν, ὅτι αὕτη δὲν ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ, εἰμὴ ὡς προσωρινὴ θεραπεία, ὡς φάρμακον διδόμενον νὰ παρατείνῃ πρὸς ὥραν τὴν ζωὴν ἀηληπισμένου τινὸς ἀσθενοῦς. Ἡμεῖς ἔχομεν τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ σύνημα τῆς δι' ἐνοικιάσεως φορολογίας πρέπει ἀπαιτήτως νὰ καταργηθῇ. Ἐν γένει εἶναι καταπιεστικὸν διὰ τοὺς φορολογουμένους, φέρει δὲ καὶ εἰς τὴν ἰδίαν κνβέρνησιν ἐντροπὴν νὰ μεταβιβάσῃ διὰ τῆς ἐνοικιάσεως εἰς ἰδιώτας τὰ περὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων δικαιώματα αὐτῆς, τὰ ὅποια εἶναι ἀρμόδιον νὰ ἐνεργῶνται διὰ δημοσίων ὑπαλλήλων. Ἡ δὲ τοιαύτη τῶν δι-

καιωμάτων μεταβάσεις προσάπτει μεγίστην ὕβριν εἰς τὴν ἐξουσίαν· διότι ὑποτίθεται αὐτῇ ἀνίκανος, ἢ ἐκ προθέσεως καταχραστής, καὶ διὰ τοῦτο μεταβιάζει εἰς ἐνοικιαστὰς τὰ δικαιώματά της. Τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὸ ὄνειδος, τάχιον ἢ βράδιον, ἢ Κυβέρνησις θέλει προσπαθήσει νὰ ἐκπλύνῃ ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ θέλει εὐρεθῆ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ σκεφθῆ περὶ συστήματος φορολογίας ἐν γένει. Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, νομίζομεν, ὅτι πρέπει ἕκαστος τῶν πολιτῶν νὰ προσηλώσῃ τὴν προσοχήν του, καὶ ἐπὶ τούτου νὰ γίνωσιν παρατηρήσεις καὶ συζητήσεις διὰ τοῦ τύπου ἀπὸ εἰδήμονας πολιτάς καὶ ὑπαλλήλους· διὰ νὰ σχηματισθῆ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἢ κοινὴ γνώμη, ὥστε καὶ ἡ κυβέρνησις νὰ μὴν δυσκολευθῆ νὰ παραδεχθῆ τὸν ἐν τῆς φορολογίας μέτρον, ἢ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ νὰ μὴν ἀπαντήσῃ προσκόμματα ἐκ μέρους τῶν πολιτῶν.

Ἐπειδὴ ὅμως τὸ μέτρον τοῦτο δὲν εἶναι ἐλπίς νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν τόσον ὀγλίγωρα, δὲν νομίζομεν ἀνωφελές, καὶ τὸ νὰ γίνεταί ἐξέτασις καὶ τροπολογίαι τινές ἐπὶ τὸ βέλτιον τοῦ παρόντος φορολογικοῦ συστήματος. Εἶπομεν ἄλλοτε ὅτι θεωροῦμεν ἀναγκαῖον ἐν εἶδος συνειρησίσεως μεταξὺ τῶν κατ' ἐπαρχίας νοημονεστέρων πολιτῶν. Οὗτοι συνερχόμενοι ἐν εἰδει ἐταιρίας ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν νὰ κοινοποιῶσι πρὸς ἀλλήλους τὰς ιδέας των ἐπὶ φορολογικῶν, γεωργικῶν, ἢ βιομηχανικῶν ἀντικειμένων, νὰ

λαμβάνωσιν ὑπ' ὄψιν τὰς διὰ τῶν ἡμερίδων, ἢ ἄλλων περιοδικῶν συγγραμμάτων δημοσιευόμενας γνώμας, καὶ ν' ἀνταποκρίνωνται μ' ἄλλα συστήματα εἰς ἄλλας ἐπαρχίας πολιτῶν, νὰ συζητῶσι τὸ ὑπὸ σκέψιν ἀντικείμενον, καὶ ἀφοῦ σχηματίσωσιν ὀριστικὴν γνώμην ἐπ' αὐτοῦ, νὰ προσπαθήσωσιν εἴτε διὰ λόγου, εἴτε διὰ τοῦ τύπου νὰ σχηματίσωσι τὴν κοινὴν γνώμην, ἣτις τέλος πάντων θέλει σύρει μίαν ἡμέραν καὶ τὴν κυβέρνησιν αὐτὴν εἰς τὸ νὰ τὴν παραδεχθῆ.

Τὴν γνώμην ταύτην ἐπαναλαμβάνομεν ἢ ἤδη, εὐχόμενοι νὰ τὴν παραδεχθῶσιν οἱ κατ' ἐπαρχίας πολῖται ὅσον τὸ ταχύτερον, καὶ πολὺ ὀγλίγωρα θέλουν ἐννοήσει τὸ ἐξ αὐτῆς παραχθῆσόμενον ὄφελος εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους. Ἐὰν λ. χ. ἤθελεν ὑπάρχει ἐν τιοῦτον σύστημα, λαμβάνον ὑπ' ὄψιν τὴν ὁποῖαν ἀνωτέρω ἀναφέραμεν διατριβὴν ἤθελε παρατηρήσει ὅτι ἐν αὐτῇ ὑπάρχουν γνώμαι ὠφέλιμοι εἰς τοὺς πολίτας χωρὶς βλάβην τοῦ δημοσίου συμφέροντος, ἠδύνατο νὰ τὰς συστήσωσι καὶ εἰς τὸν λαόν καὶ εἰς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ νὰ κατορθωθῆ νὰ ἐμβωσιν εἰς ἐνέργειαν· κἀνεὶς δὲ δὲν δύναται νὰ ἦναι καταλληλότερος κριτῆς παρὰ τὸν ἔχοντα δι' ἰδίας ἀντιλήψεως γνώσιν τῶν πραγμάτων.

Ἐκτὸς δὲ τῶν φορολογικῶν ἀντικειμένων, ὑπάρχει σήμερον ἐν πολὺ ἔτι σπουδαιότερον ἀντικείμενον τὸ περὶ ἀσθενείας τῶν σταφυδοκλημάτων. Τινές μὲν φρονοῦν ὅτι ἡ πλεονάζουσα

τροφή είναι ἡ αἰτία, καὶ διὰ τοῦτο συμβου-
λεύειν τὴν ἐλάττωσιν, ἢ ἐντελῆ παῦσιν τῆς καλ-
λιεργείας, ἄλλοι δὲ ὅτι ἐξ ἐναντίας ἢ ἔλλειψις
ἀναλόγου τροφῆς φέρει τὴν ἀσθένειαν, καὶ προ-
τείνουν τὴν τελειοποίησιν τῆς καλλιέργειας
πιθανὸν νὰ μὴν ὑπάρχη οὔτε τὸ ἓν, οὔτε τὸ ἄλ-
λο, καὶ ἡ αἰτία νὰ ἦναι ἀτμοσφαιρική, ἀλλὰ
πόσαι παρατηρήσεις ἤμποροῦσαν νὰ γίνου-
ν πρὸς ἀνέυρεσιν τῆς ἀληθοῦς αἰτίας;

Διατί δὲν ἐνέσκηψεν ἡ νόσος εἰς ὀλόκληρον
τινὰ ἐπαρχίαν; διατί καὶ ὅπου ἐνέσκηψε, κατὰ
τινας μὲν θέσεις αἱ ἄμπελοι ὑπέφερον πλειό-
τερον, κατὰ τινὰς δὲ ὀλιγώτερον; Διατί εἰς
μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἄμπελον, ὅπου ἐνέσκηψεν ἡ
νόσος, κλήματα τινὰ διετηρήθησαν ἀβλαβῆ;
Ἄρα γε, εἰάν ἐγίνετο σκέψις καὶ παρατήρησις
ἐπὶ τῶν εἰρημένων ἀντικειμένων, δὲν ἤθελε προ-
κύψει κἀμμία διασάφησις, ὅτι ἂν καὶ τὸ πάθος
ἔχη τὴν ἀρχὴν του ἀπὸ τὴν ἀτμοσφαιραν,
προσβάλλει ὅμως πλειότερον τινὰς σταφίδαμ-
πέλους, ὅσαι ἤθελον εὑρεθῆ εἰς ὑγρὰν λ. χ. ἢ
ξηρὰν θέσιν, πλειότερον ἢ ὀλιγώτερον καλλιερ-
γημένοι; προἰμώτεροι, ἢ ὀψιμώτεροι κατὰ τὴν
ἐλάσθησιν κτλ; Ἐκ τῶν παρατηρήσεων τούτων
δὲν ἤθελε προκύψει ἄρα γε εἰάν τὸ πάθος ἦναι
κολλητικὸν διὰ τῆς προσεγγίσεως, ἢ διὰ τοῦ
ἀέρος μεταφέροντος μολυντικὰ μέρη ἀφ' ἐνός
εἰς ἄλλο κλῆμα, ἢ ἀπὸ μιᾶς, εἰς ἄλλην θέσιν;
Ἐάν ἤθελον βεβαιωθῆ τινὰ τῶν ἀνωτέρω περι-
στατικῶν, δὲν ἦτον ἄρα γε εὐκόλου νὰ εὑρεθῆ

καὶ κἀποια Θεραπεία τοῦ κακοῦ; εἰάν λ. χ.
ἤθελεν ἀποδειχθῆ, ὅτι τὸ μόλυσμα διαδίδεται
μόνον διὰ τῆς προσεγγίσεως, δὲν ἦτον ἄρα γε
εὐκόλος Θεραπεία, εἰάν ἅμα ἀναφανῆ ἢ νόσος
νὰ κόψωσι τὰ πάσχοντα μέρη τοῦ κλήματος καὶ
νὰ τὰ κάψωσιν, ἢ νὰ τὰ χύσωσιν εἰς τὴν γῆν
διὰ νὰ μὴν μολυνθῶσι καὶ ἄλλα;

Ἄλλὰ ποῖοι εἶναι καταλληλότεροι παρὰ τοὺς
ιδιοκτήτας τῶν σταφίδαμπέλων, νὰ κάμωσι τὰς
παρατηρήσεις ταύτας; ἐλλείπει μόνον τὸ μέ-
σον τῆς ἀμοιβαίας κοινοποιήσεως τῶν παρα-
τηρήσεων καὶ τῆς συνεννοήσεως διὰ νὰ ἀποβῶ-
σιν αἱ παρατηρήσεις αὗται γενικῶς ὠφέλιμοι
τοῦτο δὲ δὲν εἶναι δυνατὸν ἄλλως νὰ κατορ-
θῶθῆ εἰμὴ διὰ τῆς συστάσεως ἑταιριῶν κατ'
ἐπαρχίας εἶθα νὰ ἐννοήσωσιν οἱ κάτοικοι τῶν
ἐπαρχιῶν πόσον ὠφέλιμον θέλει ἀποβῆ τὸ μέ-
τρος τοῦτο καὶ νὰ ἐπιμεληθῶσι νὰ τὸ βάλωσιν
εἰς ἐνέργειαν.

ΗΘΙΚΑ.

Ἐπρόκειτο νὰ παρασταθῆ εἰς Ἀθήνας ἐν δράμα
ἀπὸ νέου ὑποκριτᾶς ὁ δὲ παριστῶν Βασιλίσσης
πρόσωπον, ἐζήτει ἀπὸ τὸν χορηγόν, ἀνάλογα
ἐνδύματα δι' ἑαυτὸν, καὶ διὰ πολλὰς ὑπηρετίας
λαμπρῶς καὶ πολυτελῶς στολισμένους διὰ νὰ τὸν
συνοδεύσωσι. Ἐπειδὴ δὲ ὁ μὲν χορηγὸς δὲν τὰ
ἔδιδεν, ὁ δὲ ὑποκριτῆς ἠγανάκτει, κἢ δὲν εὐγαινευ

ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, ὅστις ἀνυπομόνως περιέμενε, ὁ
 χορηγὸς ὠθῶν αὐτὸν διὰ τὰ τὸν ἀναγκάσει νὰ
 εὔγη « Δὲν βλέπεις (εἶπε) τὴν γυναῖκα τοῦ Φω-
 κίωνος ὅτι εὐγαίνει ἀπὸ τὴν οἰκίαν τῆς συνοδευμένη
 πάντοτε μὲ μίαν μόνην ὑπηρέτριαν, καὶ σὺ ὑπε-
 ρηφανευόμενος θέλεις νὰ σύρῃς τὰς γυναῖκας εἰς
 τὴν ἐκ τῆς πολυτελείας διαφθοράν; τὴν φωνὴν
 ταύτην ἐκφωνηθεῖσαν δυνατὰ τὴν ἤκουσεν ὅλον
 τοῦ θεάτρου τὸ πλῆθος καὶ ἐχειροκρότησε μὲ ἀνευ-
 φημίας.

Ὅταν δὲ μία ξένη ἀπὸ τὴν Ἰωνίαν ἔκαμνε
 ἐπίδειξιν πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ Φωκίωνος διὰ τοὺς
 ὁποίους ἐφόρει πολυτίμους στολισμούς, ἐδικὸς μου
 στολισμὸς (εἶπεν αὐτῇ) εἶναι ὁ Φωκίων, ὅστις
 εἴκοσι ἔτη ἔξακολουθεῖ νὰ ἦναι στρατηγὸς τῶν
 Ἀθηναίων.

Ὁ Φωκίων ἐσυμβούλευε τοὺς Ἀθηναίους νὰ μὴν
 ἀποφασίσωσι τὸν πρὸς τοὺς Μακεδόνας πόλεμον·
 ὁ δὲ Ὑπερίδης ὁ Ῥήτωρ, ὅστις ἦτο ὑπὲρ τῆς κη-
 ρύξεως τοῦ πολέμου, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Φω-
 κίωνα ἀντιτείνοντα « Πότε λοιπὸν, ὦ Φωκίων,
 (εἶπε) συμβουλεύεις νὰ κηρύξωμεν τὸν πόλεμον;
 ὅταν (ἀπήντησεν ὁ Φωκίων) ἰδῶ τοὺς νέους νὰ
 φυλάττωσιν τὴν τάξιν των εἰς τὰς μάχας, τοὺς
 πλουσίους, νὰ καταβάλλωσι χρήματα διὰ τὰ
 ἔξοδα τοῦ πολέμου, τοὺς δὲ ῥήτορας νὰ παύσωσι
 τοῦ νὰ κλέπτωσι τὰ δημόσια.